Agentura
pro sociální začleňování

Analýza mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012

Martina Křížková

www.socialni-zaclenovani.cz

esf evropský sociální fond v ČR EVROPSKÁ UNIE
OPERAČNÍ PROGRAM LIDSKÉ ZDROJE A ZAMĚSTNANOST
Úřad vlády České republiky
PODPORUJEME VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Předmluva

Mediální zobrazení událostí z léta a podzimu roku 2011, které se odehrály na Šluknovsku, a případ patnáctiletého mladíka v Břeclavi, který si vymyslel údajné napadení Romy, načež se posléze ukázalo, že si zranění, kvůli kterým přišel o ledvinu, způsobil sám - patří mezi hlavní důvody k vypracování této analýzy. V obou případech hrála média velmi významnou roli, zprávy o obou událostech se na dobu několika týdnů dostaly na titulní strany novin a mezi hlavní zprávy televizního i rozhlasového zpravodajství. Média formovala pohled většiny lidí na šluknovské i břeclavské události a zároveň přispěla ke zhoršení obrazu Romů v očích majoritní společnosti, a to především v ostatních částech republiky.

Agentura pro sociální začleňování je od roku 2008 pověřena vládou spolupracovat s městy a obcemi při sociálním začleňování obyvatel vyloučených lokalit, tedy v současné situaci především Romů. V tom, jak jsou obyvatelé těchto lokalit zobrazováni a jak jsou obyvatelům měst prezentovány problémy související s těmito místy a i snahy o jejich řešení, hrají média zásadní roli.

Bylo pro nás tedy enormně důležité získat podrobná a přesná data o tom, jakým způsobem a v jakých souvislostech jsou dnes Romové v českých médiích zobrazováni. Ukázalo se, že nadpoloviční většina zpráv informuje o Romech v souvislosti s kriminalitou, přičemž etnicita pachatele při tom hraje zásadní roli. Za jiných okolností by se totiž stejné kriminální delikty vůbec ve zpravodajství neobjevily. Nejde tedy jen o to, že se v médiích etnicita pachatelů nadužívá, ale dokonce se stává důvodem k zveřejnění zprávy. Dochází k silnému zkreslení kriminality (romské i obecně) a tím se významně posilují negativní stereotypy o Romech ve společnosti.

Analýzou chceme potvrdit či vyvrátit předpoklad, že zobrazování Romů v českých médiích je negativně stereotypní. Považujeme za velmi užitečné zmapovat, o jakých tématech média v souvislosti s Romy nejčastěji informují. Výzkum má také za cíl navrhnout možnosti, jakým způsobem přispět k tomu, aby byl obraz Romů v médiích plastičtější, aby se okruh témat, s nimiž jsou spojováni, rozšířil a nebyl stereotypně jednostranný, tj. buď silně spojený s kriminalitou, ohrožením soužití, nebo naopak pouze s romantizujícími stereotypy kulturologického charakteru.

Zmocněnkyně vlády pro lidská práva i Agentura dlouhodobě spolupracují s řadou médií a novinářů. Usilujeme o to, aby se o situaci sociálně vyloučených lidí informovalo podrobně a aby média měla dostatek pravidelných informací o místech, kde se problémy související se sociálním vyloučením daří řešit. Díky aktivnímu přístupu řady měst přibývá každý rok na mapě České republiky míst, která odpovědně řeší situaci nejchudších obyvatel a ve kterých se odehrává řada velmi zajímavých aktivit. Negativita patří mezi důvody, které vedou k tomu, že událost se nakonec stane mediální zprávou. Přesto nebo spíše proto se ve spolupráci s médii dlouhodobě snažíme o to dostávat do zpravodajství i příklady z míst, kde se něco daří, kde se problémy daří řešit.

Proto jsme vedle této analýzy iniciovali jednání vládní zmocněnkyně pro lidská práva a zástupců Agentury a Rady vlády pro záležitosti romské menšiny se šéfredaktory většiny celostátních médií. Na nich jsme se šéfredaktory nad konkrétními příklady společně diskutovali o tom, jak jsou dnes prezentováni zástupci menšin v jejich médiích, kde se objevují problematické momenty (například při rozhodování kdy uvádět etnickou příslušnost pachatele trestných činů), co můžeme redakcím nabídnout pro to, aby se jim s těmito tématy lépe pracovalo.

Nyní před vámi leží výsledky podrobné analýzy, která přináší řadu nových podnětů do debaty o tom, jaký mediální obraz mají Romové a další menšiny v médiích a co je možné udělat proto, aby se maximálně objektivizoval.

Václav Zeman, **Agentura pro sociální začleňování**

Obsah

Obsah ... 4
Úvod ... 6
Pár slov o metodě ... 7
Kapitola první: počty a trendy ... 9
Shrnutí ... 20
Kapitola druhá: Romové jako téma ... 21
2.1. Kriminalita ... 24
2.1.1. zveřejňování etnicity ... 25
2.1.2. informování o „banálních“ trestních činech a přestupcích ... 26
2.1.3. „romská“ kriminalita jako kontext ... 28
2.1.4. drobné prohřešky jsou závažné ... 29
2.1.5. hledání podobnosti v kontextu „romské“ kriminality ... 31
2.1.6. předpoklad etnické nesnášenlivosti ze strany Romů ... 33
2.1.7. útok je vždy brutální ... 33
2.1.8. koncept „slušného“ Roma ... 35
2.1.9. zpochybňování diskriminace ... 38
2.1.10. akceptovaný rasismus ... 40
2.1.11. romská beztrestnost ... 40
2.2. Extremismus ... 41
2.2.1. očekávání konfliktu ... 42
2.2.2. jednání policie ... 44
2.2.3. tematizování strachu ... 47
2.2.4 ohrožení majority v kontextu romské kriminality ... 51
2.2.5. argumenty neonacistů na pozadí romské kriminality ... 52
2.2.6. zneužiti neonacismem ... 54
2.2.7. neonacismus jako banalita ... 57
2.2.8. Romové jako oběti - neonacistů ... 59
2.3. Policie, zajištění bezpečí ... 62
2.3.1. etnicita a policie ... 62

2.3.2. boj s „romskou“ kriminalitou 64
2.3.3. prevence a „romská“ kriminalita 68
2.3.4. romští asistenti prevence 71
2.3.5. méně policie, více nepřizpůsobivých 74
2.3.6. policie a rasismus 76
2.4. Bydlení 81
2.4.1. problémy soužití: Romové jako příčina 82
2.4.2. bezmocnost, přistěhovalci a xenofobie 87
2.4.3. fámy a strach z romských sousedů 91
2.4.4. fámy a jejich důsledky 93
2.4.5. romské ghetto 99
2.3.6. „romské bydlení“ a širší kontext 103
2.4.7. sousedé, které nemáme rádi 107
2.5. Potvrzení stereotypu 108
2.5.1. atraktivita témat a jednání politiků 109
2.5.2. sociální politika a vyloučené lokality 113
2.5.3. zaměstnanost, dluhy, půjčky lichva, akce proti násilí 120
2.5.4. diskriminace a rasismus (školství a neziskové organizace) 125
2.5.5. kultura a zveřejňování etnicity 130
Shrnutí 132
Kapitola třetí: Romové jako aktéři 133
3.1.1. charakter přístupu Romů do zpravodajství 134
Závěr 140

Úvod

„Zprávy jsou druh obsahů, jež jsou dokonale a ve všem všudy umělé – jsou vytvářené." [1]
Toto jednoduché, ale důležité tvrzení ze základů mediální teorie připomíná, že zpravodajské obsahy jsou konstruovány stejně jako jakékoliv jiné mediální sdělení a konstrukce zpráv má svá „zažitá a kulturně podmíněná pravidla."[2]

Zpravodajství **není** v žádném případě **hodnotově neutrální** a vůči společnosti plní různé funkce, ta informační je jen jednou a nikoliv nejdůležitější z nich. Ve skutečnosti patří k úloze mediálního zpravodajství také: „..udržování kontinuity existence společnosti, vytváření společenského konsenzu a plnění korelace (tj. tím, že zpravodajství dává události do souvislostí) a utváření společné identity - definování, kdo jsme **my** a kdo jsou **oni**."[3]

Tento „symbolický rámec"[4] zpravodajství, do kterého jsou jednotlivá fakta, jež média přináší, zasazena, na rozdíl od každodenního informačního proudu přetrvává dlouhodoběji a kromě většího dopadu má i „silný kontinuální resocializační potenciál"[5] (ukazuje, co je důležité, přijatelné, jaké chování společnost toleruje, případně trestá a podobně).

Ve vztahu k minoritám pak prezentace reality ve zpravodajství odpovídá **perspektivě majoritní společnosti** a přesahuje vymezení my – oni. V této souvislosti se hovoří o médii vytvářené sociální exkluzi. Negativní prezentace druhých (pro zpravodajství nejen o menšinách typická) totiž: „..funguje jako zdroj negativních mentálních modelů, stereotypů, předsudků a ideologií o druhých, a tak nepřímo reprodukuje rasismus (Jan van Dijk, 2000). Mediální informování o menšinách navíc přispívá i k tzv. *novému rasismu*. Ten nevidí příslušníky minorit jako podřadné nebo špatné, ale jako jiné, a ačkoli se snaží být demokratický, marginalizuje členy minoritních skupin a podílí se na jejich sociální exkluzi stejně jako rasismus „starý"." [6]

---

[1] Burton, Jirák, 2003: 246
[2] Burton, Jirák, 2003: 246
[3] Trampota, 2006: 10
[4] Trampota, 2006: 10
[5] Trampota, 2006: 10
[6] Sociální studia č.10, 2003: 96

V tomto kontextu – kulturně podmíněné konstrukce zpravodajských mediálních obsahů, která odpovídá perspektivě majority, jež má tendenci navíc polarizovat do černobílého chápání světa na ose my – oni, tj. my – dobří, oni – špatní, je nutno přistupovat k této analýze.

Nemá jít jen o reflexi současné konstrukce obrazu Romů v médiích (v rámci zpravodajství), ale i o možný příspěvek k nutné diskuzi. Uvědomovat si současné limity zpravodajského uchopování reality neznamená rezignaci na kvalitu mediálních obsahů. Jak vyplývá z předchozích mezinárodních srovnání: tam kde je větší tlak na (sebe)regulaci médií,[7] či dochází k emancipaci samotných příslušníků minority ve vztahu k médiím, se zvyšuje šance na méně „etnocentrické" a více různorodé zpravodajství o menšinách.

O metodě

Cílem práce je zmapovat témata, která se v současnosti dostávají do médií ve spojení s Romy, se zvláštním ohledem na zpravodajství o trestné činnosti (domnělé či skutečné) v rámci běžné (každodenní) mediální produkce. A zároveň definovat postupy, které jsou při zpracování zpravodajských materiálů v kontextu „romských" témat používány.

Předkládaná analýza pokrývá časové období od 1.7.2011 do 31.5. 2012 a zahrnuje 6252 textů, které byly v tomto časovém rozmezí publikovány v domácím zpravodajství vybraných mediálních titulů. Sledované období lemují tři velké mediální „kauzy", které přitáhly novinářskou pozornost k Romům (ať už se takto sami označují nebo jsou tak veřejností označováni) během loňského a letošního roku. Analýza se na počátku časově protíná s událostmi na Šluknovsku v létě a na podzim 2011, pomyslně pokračuje novoroční střelbou v Tanvaldu a je ukončena na jaře 2012 zpravodajstvím o smyšleném napadení mladého chlapce v Břeclavi.

Samotná práce je ovšem mnohem rozsáhlejší. Během daného období ve vybraných titulech sleduje všechnu zpravodajskou produkci, která se týká Romů, tedy i ty mediální výstupy, jež o výše zmíněných kauzách nereferují.

[7] Sociální studia, 2003 č.10: 21

Předmětem analýzy je zpravodajství všech celostátních a sítě největších regionálních deníků a jejich internetových mutací: Hospodářské noviny, Lidové noviny, Právo, MF Dnes, Blesk, Deníky Bohemia a Moravia (vydavatelství Vltava-Labe-Press), ihned.cz, idnes.cz, lidovky.cz, novinky.cz, blesk.cz, denik.cz; dále zpravodajského serveru Aktuálně.cz; zpravodajství celoplošných televizí: TV Nova, TV Prima a České televize a Českého rozhlasu a rozhlasových stanic Frekvence 1 a Rádia Impuls.

Jako zpravodajství jsou pro potřebu této studie chápány všechny mediální obsahy, jež jednotlivá média jako zpravodajské samy vnímají (vlastní označení rubrik, strany, žánru či pořadu).[8]

Analyzované mediální příspěvky pochází z archivní databáze společnosti Newton Media. Jejich výběr je vymezen časově - sledované období, geograficky – pouze domácí zpravodajství, formou – zpravodajství, autorsky – autor je novinář/ka[9] a konečně použitím klíčových slov „Rom“, „romský“ a jejich gramatických variant. Klíčová slova byla definována na základě předběžného čtení cca 100 textů z července a srpna 2011.

Po prvním čtení bylo vybráno přes devět tisíc mediálních výstupů, které byly v průběhu kontrolního druhého čtení redukovány na výsledných 6252 příspěvků. Ze vzorku vypadly především tematicky nesouvisející texty (přehlédnutí Romanové apod.) a příspěvky, jež svým charakterem spíše odpovídají publicistice, než-li zpravodajství.

Práce obsahuje několik na sebe volně navazujících kapitol, které se vzájemně doplňují, podporují a částečně se i prolínají. Tomu odpovídá i využití různých forem výzkumu, které jsou téměř ve všech částech práce kombinovány.

[8] V situacích, kdy charakter příspěvku není jednoznačně určen redakcí (dle výše uvedených kritérií), zejména u hraničních žánrů jakou je rozhovor a reportáž, které jsou legitimní součástí jak zpravodajství, tak publicistiky se při selekci mediálních výstupů přihlíží k základním definicím těchto novinářských forem z hlediska funkce a zpracování konkrétních mediálních obsahů. Zpravodajský rozhovor je de facto zprávou ve formě dialogu a slouží především k získání informací o aktuálních událostech (Tušer, 1999: 22), publicistický rozhovor přináší oproti tomu komentář a širší kontext (Tušer, 1999: 105). Zpravodajská reportáž (jeden z nejčastějších žánrů zejména v televizním zpravodajství) se odlišuje od publicistické reportáže především absencí komentáře, analýzy, hodnocení, i když může stejně jako publicistická reportáž obsahovat subjektivní dojmy novináře (např. Osvaldová, Halada, 2002: 216 nebo Russ-Mohl, Bakišová, 2005: 56).

[9] Do studie nejsou zahrnuty mediální produkty, jejichž autory jsou jiné osoby než žurnalisté (politici, čtenáři, experti atd..), i když jsou redakcí označeny jako zpravodajství.

Na základě předběžného (kolem sta příspěvků) a během prvního čtení bylo identifikováno šestnáct tematických kategorií, do kterých jsou příspěvky rozřazeny, což umožňuje sledovat dlouhodobé trendy v referování o Romech v českých médiích.[10]

Základem analýzy je využití kvantitativních metod - zejména statistiky, která umožňuje odpovědět na otázky o počtech a trendech, jež lze na sledovaném vzorku zachytit.

V rámci kvantitativní analýzy byly opět po předběžném čtení cca 100 výstupů z července a srpna 2011 kvantifikovány proměnné: titulek, datum, periodikum, autor, strana či pořadí zprávy, místo, o kterém se referuje (město), aktér (komu je v příspěvku dán prostor): Romové, zástupce policie, zástupce nevládní organizace, zástupce instituce, zástupce církve, starosta, politik, občan, jiný), kriminalita a přestupky (zda je v příspěvku zmíněna či nikoliv - pokud ano jaká: násilný útok, krádež, vandalismus, hluk, rvačka, podvod, neplacení nájmu, trestná činnost vůči Romům, diskriminace, jiné). K dalším sledovaným proměnným patří: téma, dále nepřizpůsobiví (použití ano x ne – ve všech gramatických variantách), a v neposlední řadě, zda se jedná o konečné zjištění (rozhodnutí soudu, závěry vyšetřování, nové informace, které opravuje již publikovanou informaci - použití ano x ne).

Kvalitativní část organicky doplňuje tu kvantitativní o analýzu obsahů a forem mediálních výstupů a přidává širší interpretační kontext.

Kapitola první: počty a trendy

Etnocentrická povaha zpravodajství způsobuje, že informace o minoritách se do mediálních obsahů dostávají jen v omezené míře a často v souvislosti relativně úzkého spektra témat. Česká média například téměř nikdy nereferují o Romech v kontextu vysoké politiky a ekonomiky, naopak je tomu ve spojení s kriminalitou (Trampota, 2006).

Sledované období se této charakteristice lehce vymyká tím, že mu dominují tři mediálně vysoce citlivé kauzy, jež lze chápat jako „romské“. Sekundárně to přináší nejen zvýšení zpravodajského zájmu

[10] Více viz kapitola 2. Romové jako téma - str.20

o události spojované s Romy, ale obrazně i krátkodobý „průnik“ do širších tematických souvislostí. **Větší mediální pozornost i jisté rozšíření tematické různorodosti ve sledovaném období ovšem neznamená zmírnění stereotypního referování o Romech, ale spíše naopak posílení negativních trendů**.

Během jedenácti měsíců (od 1.7.2011 do 31.5.2012) vyprodukovalo zpravodajství devatenácti deníků, internetových serverů, televizí a rádií přes šest tisíc mediálních příspěvků (6252), které se dotýkají Romů.

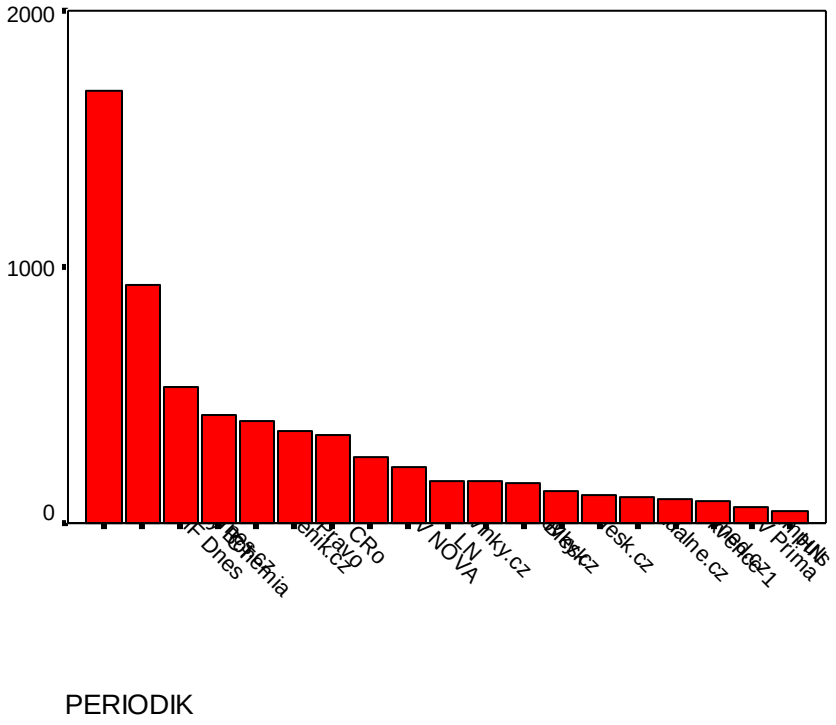
periodikum	počet příspěvků	procentuálně %
Deníky Bohemia	1690	27,0
MF Dnes	927	14,8
idnes.cz	531	8,5
CT	421	6,7
denik.cz	399	6,4
Právo	361	5,8
ČRo	340	5,4
TV NOVA	261	4,2
novinky.cz	216	3,5
LN	166	2,7
lidovky.cz	163	2,6
Blesk	155	2,5
blesk.cz	125	2,0
aktualne.cz	110	1,8
Frekvence 1	99	1,6
ihned.cz	93	1,5
TV Prima	89	1,4
Impuls	62	1,0
HN	44	0,7
celkem	6252	100

Tabulka č.1: Jednotlivá periodika dle počtu příspěvků 1

Nejvyšší a nejnižší počet zpravodajských výstupů osciluje mezi Deníky Bohemia a Moravia[11] - 1690 a Hospodářskými novinami – 44. Novinářskému zájmu odpovídá charakter zpravodajství ve sledovaných médiích. **Více příspěvků** mají ty z periodik (Deníky Bohemia a Moravia, MF Dnes,

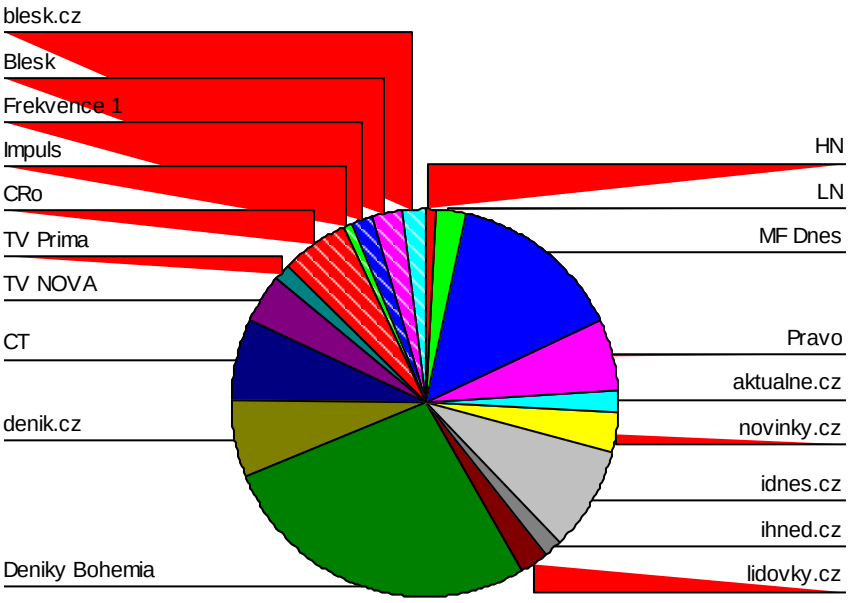
[11] Vzhledem k redakční praxi přebírat texty k publikaci napříč mezi jednotlivými tituly, není pro analýzu směrodatné v kolika denících ze sítě Deníků Bohemia a Moravia text vyšel, dokud zůstává nezměněn (tj. není nový titulek, není zkrácen, doplněn, rozšířen atd..), je počítán jako jeden.

idnes.cz, zpravodajství České televize, denik.cz, Právo, zpravodajství Českého rozhlasu, TV Nova a novinky.cz), které jednak věnují samotnému **zpravodajství větší prostor** (více stran, pořadů atd.) a současně **přináší více informací z regionů**, což odpovídá „ne-elitnímu" postavení Romů v českých médiích.[12] Množství výstupů v jednotlivých titulech napovídá, že **Romové se dostávají do zpravodajství především v kontextu regionálních zpráv.**



Graf č.1: Jednotlivá periodika dle počtu příspěvků 2

[12] Média mají tendenci nejen k etno, ale též ke geografickému centrismu. V tomto smyslu analýza vychází z teorie zpravodajských hodnot (Galtung, Ruge, 1965).



Graf č.2: Jednotlivá periodika dle počtu příspěvků 3

Rozložení mediální pozornosti během sledovaného období **je nerovnoměrné**. Téměř polovina všech příspěvků (45,2 %) je publikována do konce října 2011, kdy vrcholí kauza Šluknovsko.

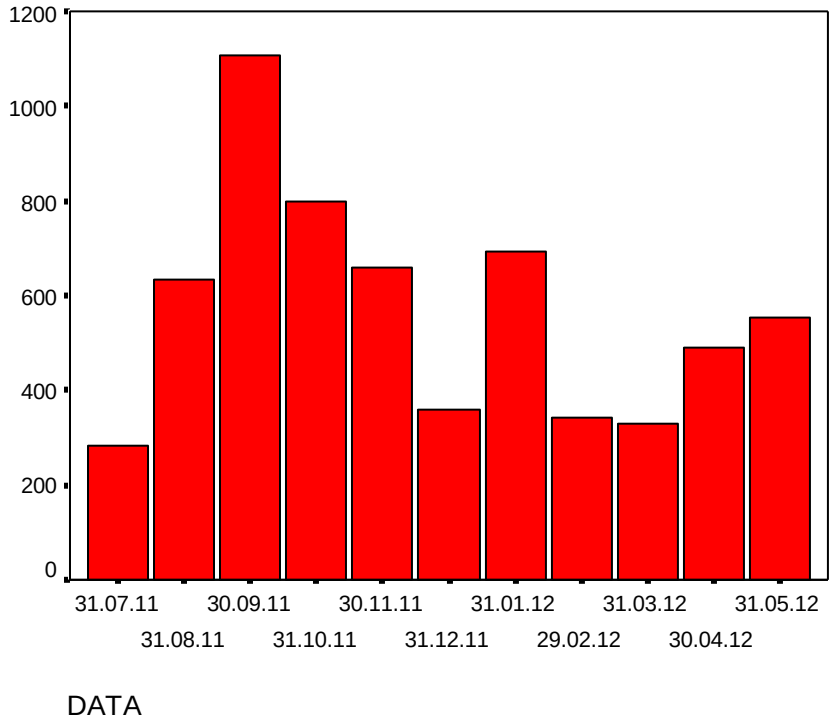
Události v Tanvaldu (leden 2012) a Břeclavi (duben - květen 2012) již takový mediální zájem nevyvolávají. Objem zpravodajství o Romech ovšem stále koresponduje jak s událostmi ve Šluknovském výběžku, tak v Tanvaldu i Břeclavi.

Období	počet příspěvků	procentuálně %	celkově	kumulativní procenta %
Červenec 2011	283	4,5	283	4,5
Srpen 2011	632	10,1	915	14,6
září 2011	1109	17,7	2024	32,4
Říjen 2011	800	12,8	2824	45,2
Listopad 2011	660	10,6	3484	55,7
Prosinec 2011	358	5,7	3842	61,5
Leden 2012	694	11,1	4536	72,6
únor 2012	343	5,5	4879	78,0
Březen 2012	329	5,3	5208	83,3
Duben 2012	489	7,8	5697	91,1
Květen 2012	555	8,9	6252	100,0
celkem	6252	100,0		

Tabulka č.2: Rozložení mediální pozornosti v čase 1

V měsících „nezatížených" těmito kauzami je počet příspěvků menší - červenec a částečně prosinec 2011, únor a březen 2012 a **jejich výše je téměř stabilní**. Pohybuje se v rozmezí od 283 do 358 zpravodajských výstupů měsíčně.[13]

Je symptomatické, že tři kauzy, které strhnou mediální pozornost do té míry, že překročí „regionální" charakter informování o Romech, jsou primárně tematicky spojeny s násilnou kriminalitou (Šluknovsko – fyzický útok, Tanvald – zabití, Břeclav – fyzický útok). **Rezonance jednotlivých kauz ve zpravodajství je ale různá a má v čase spíše klesající tendenci**.



Graf č.3: Rozložení mediální pozornosti v čase 2

Nejvíce příspěvků v kauze Šluknov během jednoho měsíce je 1109 (září 2011), v kauze Tanvald 694 (leden 2012) a v kauze Břeclav 555 (květen 2012). Zároveň jsou to vrcholy mediálního zájmu v daném

[13] Kolísání se pohybuje mezi dvěma krajními póly: letního července 2011, kdy se charakter zpravodajství pravidelně proměňuje a prosince 2011, ve kterém ještě rezonují dozvuky aktuálních událostí na Šluknovsku.

období. Nerovnoměrnost mediální pozornosti tak nepřímo potvrzuje lokální charakter zpravodajství spojeného s Romy.

K tomu, aby se informace stala zprávou (byla publikována), je obvykle nutná kombinace více faktorů.[14] **Klesající tendence mediální pozornosti během sledovaného období naznačuje, že násilná kriminalita tematizovaná ve spojení s Romy na udržení stálého mediálního zájmu nestačí**, i když je pro jeho vznik klíčová.

periodikum	VII 11	VIII 11	IX 11	X 11	XI 11	XII 11	I 12	II 12	III 12	IV 12	V 12	Celkem počet příspěvků
Deníky Bohemia	120	153	240	257	213	102	182	100	97	115	111	1690
MF Dnes	38	106	147	123	102	47	95	52	49	70	98	927
idnes.cz	12	48	114	65	66	43	52	27	19	34	51	531
CT	20	58	83	57	39	15	47	9	30	27	36	421
denik.cz	2	11	70	58	41	18	54	26	22	54	43	399
Právo	14	37	68	41	42	26	41	21	17	31	23	361
ČRo	15	46	49	19	32	14	48	27	26	23	41	340
TV NOVA	5	30	44	24	27	15	43	15	12	24	22	261
novinky.cz	9	22	44	24	19	12	19	13	11	22	21	216
LN	8	27	26	14	15	12	15	9	11	9	20	166
lidovky.cz	4	18	46	25	10	9	16	6	5	9	15	163
Blesk	4	13	24	14	16	11	20	9	8	18	18	155
blesk.cz	4	8	24	13	8	2	14	7	4	21	20	125
aktualne.cz	7	8	32	23	3	8	8	6	6	5	4	110
Frekvence 1	1	11	17	14	13	4	14	5	1	11	8	99
ihned.cz	5	8	40	9	3	11	3	4	3	3	4	93
TV Prima	4	14	19	7	8	3	11	4	2	8	9	89
Impuls	3	7	15	9	2	1	10	2	3	4	6	62
HN	8	7	7	4	1	5	2	1	3	1	5	44
celkem	283	632	1109	800	660	358	694	343	329	489	555	6252

Tabulka č.3: Rozložení mediální pozornosti v čase dle jednotlivých periodik

Kromě kriminality v sobě musí téma obsahovat další přidané hodnoty, které zvýší jeho atraktivitu pro novináře. **Kriminalita jako téma ale zůstává ve zpravodajských výstupech o Romech zásadní.**

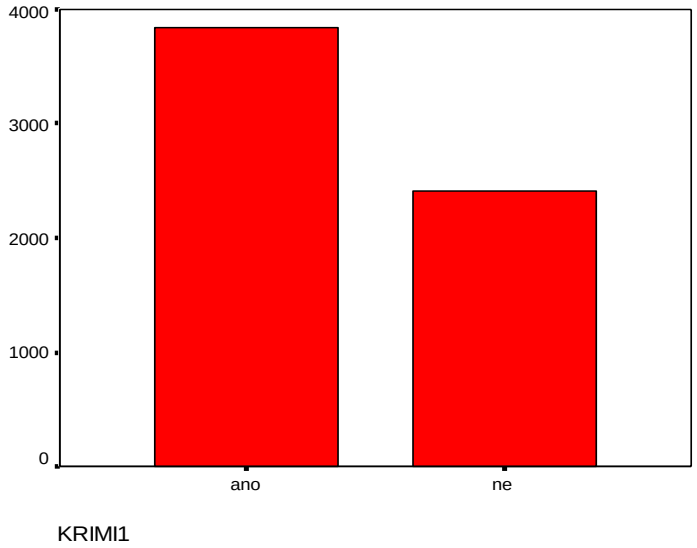
Od července 2011 do května 2012 je **více jak polovina příspěvků (3871),** které referují o Romech, **spojena s kriminalitou (61, 9 %).**

[14] Teorie zpravodajských hodnot (Galtung, Ruge, 1965)

spojení s kriminalitou	počet příspěvků	procentuálně %
ano	3871	61,9
ne	2381	38,1
celkem	6252	100,0

Tabulka č.4: Příspěvky spojené s kriminalitou 1

Jde o trestnou činnost i přestupky a Romové jsou zobrazováni obvykle v roli těch, kteří se jich dopouštějí. Z osmdesáti procent (3096 příspěvků) jsou Romové představeni jako pachatelé, ve dvaceti procentech výstupů jsou zobrazeni jako oběti (775 příspěvků).



Graf č.4: Příspěvky spojené s kriminalitou 2

Kriminalita se ale dostává do zpravodajství i sekundárně pouhým označením etnicity, jež **není hodnotově neutrální**. V různých kontextech nabývá různých charakteristik, které v případě Romů jsou převážně negativní. **Opakované spojení Romů s kriminalitou vede k tomu**, že **samotný pojem**

Rom/Romové v souvislosti s některými tématy **jednoznačně kriminalitu implikuje**, aniž by se o ní přímo v příspěvcích referovalo. [15]

Kriminalitu, o které se ve zpravodajství ve spojení s Romy jako pachateli nejčastěji referuje, **lze označit spíše jako drobnou**: vandalismus, hluk, rvačky, krádeže, menší podvody, neplacení nájmu[16] (31 %). Vysoké procento „násilné" kriminality (fyzické napadení) je dáno především příspěvky ze Šluknovska a Břeclavi, které masově informují o jednotlivých případech opakovaně. **Dopad tohoto opakování** na konzumenty zpravodajství je pravděpodobně **mnohem silnější**, než informace o nesrovnatelně větším počtu drobných prohřešků. Zároveň ovšem **značný prostor**, který je **drobné kriminalitě, chápané jako „romské"**, ve zpravodajství věnován, ve výsledku znamená, že drobná kriminalita často nabývá **stejné míry společenské nebezpečnosti jako kriminalita závažná** (v tomto případě fyzické napadení). [17]

charakter kriminality	počet příspěvků	procentuálně %
fyzické napadení	1335	34,5
vandalismus, hluk, rvačka	467	12,1
krádež	280	7,2
podvod	100	2,6
neplacení nájmu	98	2,5
„romská" kriminalita obecně	265	6,8
diskriminace Romů	247	6,4
trestná činnost vůči Romům	528	13,6
jiný[18]	551	14,2
Celkem	3847	100,0

Tabulka č.5: Charakter kriminality, o které je referováno

Nejvíce příspěvků rámovaných kriminalitou přináší Deníky Bohemia a Moravia 899, nejméně Hospodářské noviny 22. Rozdíl mezi nimi ovšem není tak zásadní, když se porovná procentuální podíl

[15] viz kapitola II. Romové jako téma.
[16] Neplacení nájmu je v příspěvcích chápáno natolik negativně, až získává kriminální konotace, proto je řazeno mezi kriminalitu.
[17] Viz Kapitola II. Romové jako téma
[18] V kategorii jiné dominují především příspěvky spojené s kauzou Tanvald, kde právní kvalifikace nebyla zřejmá a dále široká škála trestných činů od prostituce po vraždu, o kterých je referováno v jednotkách případů nebo jsou zde Romové zmíněni pouze okrajově (například svědčí u soudu apod.), eventuélně se referuje o kriminalitě obecně a není primárně dána do souvislosti s Romy.

těchto textů na celkové produkci zmíněných titulů. U Deníků Bohemia a Moravia jde o 53,2 % , u Hospodářských novin přesně o 50 %.

Největší prostor zpravodajství o Romech spojeného s kriminalitou věnoval na svých stránkách **Blesk** (136 textů z 155, které o Romech v Blesku vyšlo.tj. 87,7 %), **blesk.cz** (83,2 %), těsně následován **TV Prima** (82 %) a **TV Nova** 80,8 %. Dále internetové servery **novinky.cz** (74,5 %) a lidovky.cz (70,6 %). Nejméně pozornosti, ale stále polovinu (50 %) zpravodajství o Romech, věnovaly tématům s kriminálním rámováním právě Hospodářské noviny.

periodikum	počet krimi příspěvků	Z celkového počtu příspěvků %	celkový počet příspěvků
Deníky Bohemia	899	53,2	1690
MF Dnes	522	56,3	927
idnes.cz	352	66,3	531
denik.cz	268	67,2	399
CT	259	61,5	421
Právo	223	61,8	361
TV NOVA	211	80,8	261
ČRo	196	57,6	340
novinky.cz	161	74,5	216
Blesk	136	87,7	155
lidovky.cz	115	70,6	163
blesk.cz	104	83,2	125
LN	99	59,6	166
TV Prima	73	82	89
Frekvence 1	67	67,7	99
aktualne.cz	64	58,2	110
ihned.cz	57	61,3	93
Impuls	43	69,4	62
HN	22	50	44
celkem	3847		6252

Tabulka č.6: Podíl zpravodajství spojeného s kriminalitou v jednotlivých periodikách

periodikum	fyzické napadení	vandalismus, hluk, rvačka	krádež	podvod	neplacení nájmu	krimi obecně	diskriminace Romů	trestná činnost vůči Romům	jiný	Celkem počet krimi příspěvků
Deniky Bohemia	274	141	103	27	38	75	51	86	104	899
MF Dnes	168	81	42	17	22	48	18	53	73	522
idnes.cz	127	48	22	14	10	21	26	43	41	352
denik.cz	117	24	16	10	5	17	21	31	27	268
CT	74	31	9	5	1	28	14	62	35	259
Pravo	76	28	12	9	9	12	16	33	28	223
TV NOVA	91	20	18	3	3	7	3	26	40	211
ČRo	43	18	6	3	2	21	17	44	42	196
novinky.cz	67	15	5	3	1	5	18	28	19	161
Blesk	57	12	12	1	1	3	3	18	29	136
lidovky.cz	48	8	6	2	1	3	18	14	15	115
blesk.cz	47	13	11	0	2	2	2	11	16	104
LN	25	3	8	0	1	4	18	18	22	99
TV Prima	29	9	4	2	0	2	1	9	17	73
Frekvence 1	24	4	5	0	0	2	5	10	17	67
aktualne.cz	24	6	1	2	1	4	2	18	6	64
ihned.cz	28	2	0	2	0	6	6	7	6	57
Impuls	12	2	0	0	0	3	5	8	13	43
HN	4	2	0	0	1	2	3	9	1	22
celkem	1335	467	280	100	98	265	247	528	551	3871

Tabulka č.7: Charakter kriminality v jednotlivých periodikách

Drobná kriminalita se v kontextu s Romy do zpravodajství dostává opět zejména v titulech, které mají větší objem zpravodajství jako takového a zároveň přinášejí vlastní zprávy z regionů: **Deníky Bohemia a Moravia, MF Dnes, idnes.cz, novinky.cz, Právo**. Částečně je doplňuje i zpravodajství **blesk.cz, Blesk, TV Nova** a **TV Prima**.

Naopak zpravodajství s kriminálním rámováním, ve kterém jsou **Romové zobrazováni jako oběti** (trestné činy vůči Romům, diskriminace Romů) lehce dominuje zejména v **Hospodářských novinách** (podíl na celkovém počtu „krimi“ textů v HN je 54, 5 %), v **Lidových novinách** (36,4 %), na **aktualne.cz** (31,2 %), v **Českém rozhlase** (31,1 %), v **Rádiu Impuls** (30,2 %) a v **České televizi** (29,5 %).

Malá různorodost zpravodajských výstupů, jež jsou během sledovaného období spojovány s Romy, což je dáno především jejich rámováním kriminalitou, se posiluje i přebíráním agenturního zpravodajství. **Značný vliv na podobu zpravodajství v kontextu „romských" témat má Česká tisková kancelář** (ČTK). Ve sledovaném období je autorství ČTK přiznáno v 707 případech plně a v 205 případech částečně[19], a to výhradně v tištěných a internetových periodikách, kde udávaný **podíl převzatého zpravodajství činí skoro dvacet procent (18,3%)**[20]. Z obsahu, formulací a vyznění zbylých textů **je** ale **možné dovodit**, že **ve skutečnosti** je nepřiznaný autorský podíl zpravodajství ČTK v tištěných a internetových médiích **mnohem vyšší** (může být až dvojnásobný).[21]

Periodikum	ČTK	z celkového počtu příspěvků	z celkového počtu příspěvků %
Deníky Bohemia	221	1690	13,1
MF Dnes	92	927	9,9
idnes.cz	32	531	6,0
denik.cz	138	399	34,6
Právo	28	361	7,8
novinky.cz	68	216	31,5
LN	57	166	34,3
lidovky.cz	103	163	63,2
Blesk	13	155	8,4
blesk.cz	42	125	33,6
aktualne.cz	58	110	52,7
ihned.cz	52	93	55,9
HN	8	44	18,2
Celkem	912	4980	18,3

Tabulka č. 8: Autorský podíl ČTK v jednotlivých periodikách[22]

Autorství ČTK v rámci televizního a rozhlasového zpravodajství jednotlivá média neudávají.[23] V celkovém součtu tak činí oficiální podíl převzatého zpravodajství z této tiskové agentury ve sledovaném období 13,9 %.

[19] Vedle ČTK je pod textem podepsán nejméně jeden další autor/ka.
[20] Charakter agenturního zpravodajství odpovídá především pravidlům fungování internetu. Udávaný podíl zpráv z ČTK je u zpravodajských serverů i proto větší než v tištěných titulech.
[21] Ověřit plně tuto skutečnost je mimo možnosti této studie.
[22] V rámci databáze Newton bylo autorství ČTK u internetových serverů novinky.cz a blesk.cz zjistitelné jen částečně nebo vůbec, autoři textů byli proto dohledáni přímo na stránkách www.novinky.cz a www.blesk.cz .
[23] ČTK je primárně vnímána jako zdroj.

Rozsáhlé přebírání zpravodajství ČTK v rámci referování o romské komunitě jednoznačně přispívá nejen k homogenizaci těchto konkrétních zpravodajských obsahů, ale zřetelně mění i jejich kvalitu.

Agenturní zpravodajství má svá specifika, jež vyplývají z podstaty jeho fungování: prvořadá **je rychlost informování**, což má za následek **oslabení kontextu**. Zároveň se jedná o zpravodajství, které je určené nejnižším společným jmenovatelem, neboť míří na relativně různorodý mediální trh.[24]

Shrnutí

Kapitola počty a trendy umožňuje načrtnout základní rysy informování o romské menšině ve zpravodajství. Především je zřejmé, že přes velké množství příspěvků, které se ve sledovaném období ve zpravodajství v souvislosti s Romy objevily (6252), patří informování o romské menšině dlouhodobě zejména k agendě regionálních zpráv. Znamená to mimo jiné, že jejich atraktivita pro média není příliš velká.

Události, které strhnou mediální pozornost do té míry, že překročí „regionální" charakter informování o Romech, jsou primárně tématicky spojeny s násilnou kriminalitou (Šluknovsko – fyzický útok, Tanvald – zabití, Břeclav – fyzický útok).

Charakter těchto událostí naznačuje převahu příspěvků, které se v kontextu s romskou menšinou ve zpravodajství objevují. Jednotlivé mediální výstupy jsou primárně spojeny s kriminalitou. **Kriminální kontext se navíc dostává do zpravodajství i sekundárně, pouhým označením etnicity**, **jež není hodnotově neutrální. Opakované spojení Romů s kriminalitou vede k tomu**, že **samotný pojem Rom/Romové** v souvislosti s některými tématy **jednoznačně kriminalitu implikuje**, aniž by se přímo v příspěvcích tematizovala. Na konstrukci obrazu romské menšiny ve zpravodajství má spojení etnicity s kriminalitou zásadní (a silně negativní) dopad (jak bude ukázáno v dalších kapitolách).

[24] Johnson, Ford, 2011

Kriminalitu, o které se ve zpravodajství ve spojení s Romy (jako pachateli) nejčastěji referuje, **lze označit spíše jako drobnou**: vandalismus, hluk, rvačky, krádeže, menší podvody, neplacení nájmu. **Velký prostor**, který je **drobné kriminalitě, chápané jako „romské**", ve zpravodajství věnován, ve výsledku ovšem znamená, že drobná kriminalita v médiích často nabývá **stejné míry společenské nebezpečnosti jako kriminalita závažná** (v tomto případě fyzické napadení).

Menší míru atraktivity informací o romské menšině pro novináře dokládá i velmi časté přebírání agenturního zpravodajství (tj. ČTK). Jistá tendence k homogenizaci obsahu (daná především rámováním příspěvků kriminalitou) je přebíráním agenturního zpravodajství posílena. Navíc jako vedlejší důsledek přebírání těchto zpráv dochází k oslabování kontextu (potřeba rychlého informování). Vedle malé různorodosti mediálních obsahů jsou v této kapitole označeny také další tendence, a to zejména převážně regionální charakter zpravodajství o romské komunitě a silné rámování kriminalitou, jež je konstruována jako závažné, značně ovlivňují podmínky a způsob referování o romské menšině ve zpravodajství.

Kapitola druhá: Romové jako téma

Etnické menšiny zůstávají menšinami i v médiích a získají-li novinářskou pozornost, pak témata, se kterými jsou spojovány, obvykle **asociují** přímo nebo skrytě **potíže** či **ohrožení kultury majority**: její hodnoty, zájmy a cíle. Zároveň **témata,** která jsou **relevantní** pro každodenní život etnických skupin (práce, bydlení, zdraví, vzdělání, politický život, kultura), popřípadě diskriminace v těchto oblastech, jsou v médiích **nastolována** obvykle **až v situaci**, **kdy se stávají „problémem"** nebo **vyvolávají z nějakého důvodu senzaci**. **Rasismu vůči menšinám není dáván v médiích příliš velký prostor. Pokud ano, je obvykle připsán malým izolovaným skupinám jedinců, nikoliv institucím či elitám** (van Dijk, 1987).[25] Důvodů, proč se tak děje je více, nejčastěji jsou uváděny rutinní podmínky při výrobě zpráv, spolu s rutinním výběrem informací[26]. V českém mediálním prostředí **lze tyto charakteristiky jednoznačně vztáhnout k referování o romské menšině**.

[25] Sociální studia č.10, 2003:96
[26] Teorie zpravodajských hodnot (Galtung, Ruge, 1965)

Během sledovaného období bylo identifikováno šestnáct tématických kategorií, do kterých lze rozřadit jednotlivé příspěvky. Rozdělení umožňuje popsat dlouhodobé trendy při zobrazování Romů ve zpravodajství, a to zvláště s ohledem na kriminální rámování témat. Přispívá k pochopení faktu, jakým způsobem a ve spojení s jakými tématy se „romská" kriminalita do zpravodajství dostává (nebo-li jak vlastně jsou Romové ve zpravodajství zobrazováni). Zároveň ukazuje, jak **fatální dopad má dominantní obraz „romské" kriminality na vyznění většiny příspěvků spojených s Romy v médiích.**

Hranice mezi kategoriemi nejsou neprostupné, prolínají se a je možné, že při jiném čtení by byly definovány jinak. Mediální výstupy ve zpravodajství mohou mít více témat v rámci jednoho příspěvku, proto je u každého z výstupů určeno hlavní (dominantní) téma, dle kterého jsou příspěvky tříděny a až tři témata „vedlejší". V této kapitole je důraz postaven především na analýze dominantního tématu u jednotlivých mediálních výstupů a teprve druhotně je rozebírána další návaznost na témata vedlejší (mimo kriminalitu).

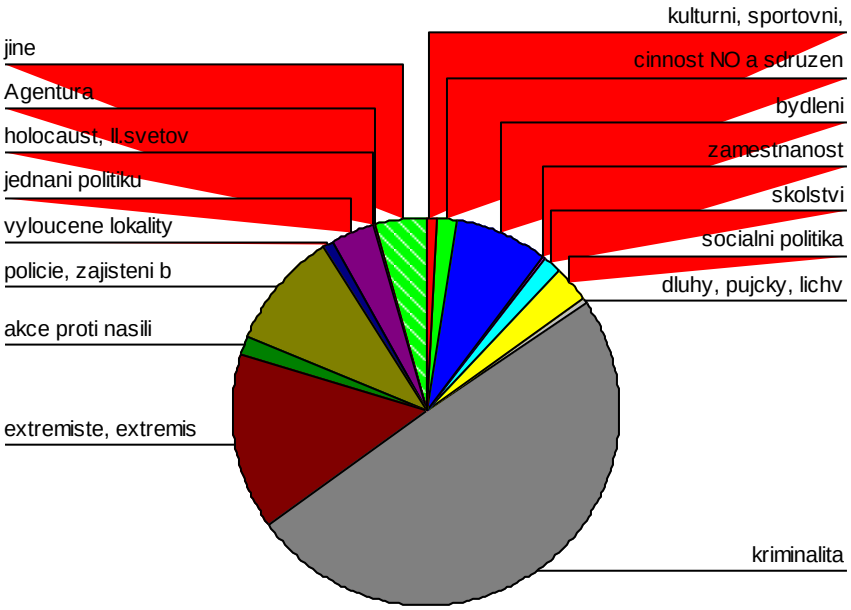
Tematické okruhy jsou tyto:

1) kriminalita (kriminální případy a přestupky),
2) extremismus (extremisté),
3) policie (zajištění bezpečí),
4) bydlení (i ve smyslu soužití),
5) zaměstnanost,
6) školství,
7) sociální politika,
8) dluhy, půjčky, lichva,
9) vyloučené lokality,
10) jednání politiků,
11) kulturní, sportovní a osvětové aktivity,
12) činnost neziskových organizací a sdružení,
13) akce proti násilí,
14) holocaust, II.světová válka,

15) Agentura pro sociální začleňování (její aktivity),

16) jiné.

Do tematických kategorií-okruhů jsou roztříděny všechny příspěvky ze sledovaného období[27].



Graf č.5: Tematické kategorie dle počtu příspěvků

Způsob referování o Romech, který je symbioticky propojen s kriminálním rámováním příspěvků způsobuje, že **kriminalita** se **primárně** dostává do médií **napříč všemi** identifikovanými **tematickými kategoriemi**. Ve sledovaném období byla nejméně spojena s příspěvky o holocaustu a II. světové válce 5 %, nejvíce (mimo téma kriminalita) s příspěvky z kategorie akce proti násilí 76,1 %.

[27] Mediální výstupy, které se týkají Šluknovska, Tanvaldu a Břeclavi jsou ovšem podrobněji popsány v připravovaných samostatných studiích.

téma	kriminalita přítomna - ano	z celkového počtu příspěvků %	kriminalita - ne	celkový počet příspěvků
kriminalita	1910	100%	0	1910
extremismus	569	69,1%	254	823
policie	370	66,1%	190	560
bydlení	299	46,9%	339	638
zaměstnanost	16	18,2%	72	88
školství	49	20,4%	191	240
sociální politika	120	37,6%	199	319
dluhy, půjčky, lichva	28	63,6%	16	44
vyloučené lokality	35	34,3%	67	102
jednání politiků	141	54,2%	119	260
kulturní,sportovní a osvětové aktivity	32	8,3%	353	385
činnost NO a sdružení	62	26,2%	175	237
akce proti násilí	67	76,1%	21	88
II.světová válka	3	5,0%	57	60
Agentura	11	15,7%	59	70
jiné	159	37,1%	269	428
celkem	3871		2381	6252

Tabulka č.9: Tematické kategorie a jejich rámování kriminalitou

Rozdíly mezi těmito dvěma kategoriemi jsou dané nejen samotným tématem, ale i **polaritním vnímáním zobrazované kriminality spojené s Romy jako specificky „romské“.** V tematických **kategoriích**, ve kterých **je možné Romy zobrazit jako pachatele** (ve zpravodajství je z osmdesáti procent o Romech referováno jako o pachatelích) a nikoliv jako oběť (popřípadě neutrálně), **je procento kriminality významně vyšší**. Platí to i pro kriminalitu, která se dostává do příspěvků sekundárně, díky samozřejmému zveřejňování etnicity v českých médiích.

2.1. Kriminalita

Kriminalita ve spojení s Romy jako téma **překonává mediální práh pozornosti nejjednodušeji**. Ve sledovaném období je v této kategorii zastoupeno **třicet procent** (30,6%) příspěvků (1910). Více jak polovina z nich (56,3% - 1075) již není spojená s žádným dalším tématem. Novináři informují o jednotlivých případech bez dalšího kontextu nebo jim jako kontext slouží jiné kriminální činy a přestupky.

Pokud je na kriminalitu vázáno další téma, pak jde zejména o kategorie: policie a zajištění bezpečnosti (322 příspěvků), extremismus (247 příspěvků); a o řád níže: sociální politika (91 příspěvků), bydlení (85), jednání politiků (59) a činnost nevládních organizací (dále jen NNO) a sdružení (57).[28]

Jako téma kriminalita ve zpravodajství v kontextu s romskou menšinou nabývá určitých charakteristických rysů. Projevují se v referování o Romech jako takovém, zde jsou ovšem nejzřetelnější.

Do kategorie kriminalita byly zařazeny všechny zpravodajské výstupy, které se týkají trestných činů nebo přestupků, které novináři v příspěvcích spojili s Romy.[29]

2.1.1. zveřejňování etnicity

Zveřejňování etnicity pachatelů (obětí) u kriminálních činů nebo přestupků i v případech, kdy to není nijak opodstatněné (dle odhadu až devadesát procent příspěvků[30]), je jedním z **nejcharakterističtějších rysů spojených s tématem kriminalita**.

Etnicita se dostává do zpravodajství obvykle přímo, jako označení pachatelů.

*„…V létě se zastal cestujících v metru, kteří se hádali se třemi patrně opilými **Romkami**. Dostal za to rány pěstí i kopance od druha jedné z **Romek** „*
/Zastal se jiných, dostal pěstí. „Už nikdy," říká, MF Dnes, 4.11.2011, str.5/

*„Karvinská městská policie řeší nájezdy sběračů kovu na opuštěné domy v osadě Vagonka…Jedná se totiž především o **Romy**, kteří jsou závislí na sociálních dávkách."*
/Karviná – střety strážníků se sběrači kovů, ČT 1, 3.8. 2011, Zprávy 12/

[28] 115 příspěvků z tematického okruhu kriminalita je pak spojeno s kategorií jiné.
[29] S výjimkou trestných činů a přestupků, kterých se dopouštějí pravicoví extremisté. Zde opět s vyjímkou žhářských útoků, které jsou řazeny do tématické kategorie kriminalita (ve sledovaném období jsou pravicovým extremistům připisovány, není však jednoznačné).
[30] Ověřit plně tento odhad je mimo možnosti této studie.

V menší míře je etnicita zmíněna nepřímo, nejčastěji ve spojení s lokalitou, jež je pojmenována jako romská.

„Případ vzbudil v Opavě značné pobouření a na facebooku už několik dní kolují informace o podezřelém muži. Incident se odehrál v místech, kde ***bydlí hodně problémových Romů.“***
/Muž, který v Opavě brutálně napadl mladíka, policii dosud uniká, novinky.cz, 10.8. 2011/

„Strážníci tedy začali zjišťovat, co se v paneláku na ***sídlišti obývaném*** *převážně* ***Romy*** *stalo.“*
/Opilec zavolal strážníky na muže, který mu vyrazil z ruky pistoli, idnes.cz, 5.9. 2011/

Příspěvků, ve kterých je etnicita možných pachatelů naznačena pouze nepřímo, je výrazně méně, než těch, kde je zveřejněna přímo. Jejich samotná existence ale napovídá, že novináři **jsou si vědomi**[31] problematičnosti publikování etnicity ve spojení s kriminalitou. Zároveň je zřejmé, že vnímají informační hodnotu publikování etnicity v kontextu s kriminalitou v případě Romů.

2.1.2. informování o „banálních“ trestních činech a přestupcích

Ve zpravodajství je ve spojení s Romy dán značný prostor referování o méně závažné kriminalitě. **Negativita** funguje jako **důležitá** zpravodajská hodnota.[32] Je ale pravděpodobné, že **pokud by jednotlivé příspěvky,** ve kterých je přítomna **kriminalita** (přímo nebo nepřímo) nebyly spojeny s **etnicitou**, respektive by kriminalita nebyla zobrazovaná jako **„romská“**, větší část z těchto zpravodajských výstupů **by nikdy nevznikla.**[33] A to bez ohledu na charakter regionálního zpravodajství, které nejčastěji informace o drobné kriminalitě přináší.

[31] Více viz kapitola IX. Rozhovory s novináři
[32] K tomu aby se téma nebo událost staly zprávou, musí disponovat určitými kvalitami, jež se označují jako zpravodajské hodnoty. Kromě míry negativity je důležitá i blízkost ve smyslu geografickém, kulturním a etnickém (čím blíže, tím lépe), překvapivost, novost, zapojení elitních osob a zemí, jednoznačnost (snadná uchopitelnost), možnost personalizace, splnění očekávání, opakování (podobná zpráva již byla publikována) apod. (Galtung, Ruge 1965)
[33] Platí to nejen v případě kriminality či drobné kriminality, ale částečně i na další tematické okruhy. Více viz kapitola IV. Krátké pojednání o etnicitě a nepřizpůsobivosti

„Na podezřelou prodavačku v centru Mladé Boleslavi upozornila v úterý dopoledne obyvatelka města. ***Žena romské národnosti*** *tu nelegálně prodávala parfémy. Na místo vyjela hlídka městské policie, ale ženu už nenašla. Proto operátor zmonitoroval celou ulici kamerovým systémem a prodavačku odhalil u městské knihovny, jak nabízí kolemjdoucím své zboží. „Protože vše bylo zdokumentováno kamerou, neprotestovala a zaplatila pokutu," uvedl pro Právo ředitel mladoboleslavské městské policie Tomáš Kypta*."

/Bez povolení prodávala parfémy, Právo, 8.9.2011, příloha Praha, str.11/

„Teplický soud poslal v pondělí na rok do vězení Květu Balážovou z Bíliny za to, že neposílala syna do školy. Ten od loňského září do letošního května nasbíral 220 neomluvených hodin. Jeho matka za to samé dostala už loni podmínku, dál však podle soudu ohrožovala vývoj dítěte a umožňovala mu zahálčivý život. Právě vzdělání přitom může ***Romům*** *pomoci dostat se z ghett, jak je ale vidět na tomto případu, záleží hlavně na jejich rodičích*.

/Žena půjde do vězení, neposílala syna do školy, MF Dnes, 31.8. 2011, str. 4 (region severní Čechy)/

Etnicita není neutrální, nese silné a v kontextu referování o romské kriminalitě i **významně negativní charakteristiky**, které umožňují sekundární **dramatizaci** zpravodajských **výstupů.** Zveřejňování etnicity ve spojení s kriminalitou plní ve zpravodajství **svébytnou úlohu**, díky niž se **atraktivita** události pro novináře **zvyšuje**. Pokud přímo neospravedlňuje existenci jednotlivých zpravodajských příspěvků.

Michal FILA, moderátor

„Policisté odpoledne zasahovali v ostravském hotelu Max. Jeho zařízení zdemolovala skupina ***Romů****. Ta napadla jiné* ***Romy****, kteří v hotelu oslavovali. Policisté i majitel hotelu škody vyčíslují".*

servírka

„Přišli mi tady ***Romové*** *v klidu asi 20, bavili se, neměli žádný alkohol, měli jenom pití, měli tu asi nějakou slezinu, nevím, pak tu přišlo asi dalších* ***40 cigánů****, no, výsledek vidíte. Začalo to z ničehonic. Začali po sobě řvát romsky a už, už to bylo jedno za druhou, no. Začaly lítat stoly, šli si ven ještě pro tyčky a pro nunčaky a takhle to dopadlo, jak to vidíte."*

Max ŠIMEK, majitel hotelu

----

*„No, viděl jsem to, byl jsem se tam podívat, škoda je asi kolem 50 tisíc. Všecky stoly, židle porozbíjané, všecko, no, **zkrátka velká rvačka**, no. Celé teďko víkend asi bude zavřeno, než se to to, než se to dá všecko dohromady, no, a nějakým způsobem, to budeme muset řešit.“*
/Rvačka Romů v hotelu Max v Ostravě, ČT, Události v regionech, 12.11. 2011/

*„V Ploužnici na Českolipsku se v neděli večer popralo asi dvacet lidí. Vzájemně se napadaly **dvě skupiny Romů** před jedním z paneláků. Při bitce používali klacky. Lehce se zranili dva muži ve věku 28 a 31 let, ošetřili je lékaři. Poškozeno bylo i auto Škoda Octavia.“*
/Na Českolipsku se popraly dvě skupiny Romů, novinky.cz, 12.9. 2011/

2.1.3. „romská“ kriminalita jako kontext

Média mají schopnost nastolovat agendu, určovat jak budou lidé o událostech přemýšlet a hodnotit jejich význam. [34] Určují nejen, zda **bude o nějakém tématu referováno, ale i v jakém kontextu.** Referování o **kriminalitě** spojené s Romy jako **„romské**“, je druhotně **zesilováno kontextem**, do kterého novináři události zasazují. Obvykle se jedná o jiný kriminální čin nebo přestupek, který byl již dříve zobrazen ve zpravodajství jako „romský“.
Do souvislosti je dává novinář/ka.

„Na teprve osmiletou dívku zaútočila v Klatovech parta mladíků. Zbili ji tak, že musela být hospitalizována v nemocnici.
*O incidentu informovali Deník rodiče, kteří se o něm doslechli a mají strach o svoje potomky. Deníku se z různých zdrojů podařilo zjistit, že skupinka **pravděpodobně tří mladých Romů zaútočila bezdůvodně na školačku**, která si vyjela na kolečkových bruslích, ve sváteční úterý. Na místo museli být přivoláni záchranáři. „Napadená dívka utrpěla několik úderů do břicha a hlavy. Její zranění nejsou závažná, ale musela být po ošetření na místě převezena do Klatovské nemocnice,“ řekl Deníku Michal Šebek z krajské zdravotnické záchranné služby.*

[34] McCombs, 2004.

Dívka je v nemocnici stále hospitalizována, případem se již zabývá policie. „Mohu potvrdit, že případ, který nám nahlásila matka dítěte, šetříme," řekl na dotaz Deníku šéf klatovských kriminalistů Antonín Šmíd s tím, že bližší podrobnosti nyní sdělit nelze. ***Obdobný případ*** *zaměstnal klatovskou policii* ***vloni v září****, kdy osmnáctiletý* ***Bartoloměj Červeňák bez důvodu brutálně zbil teprve 13letého chlapce****. Školák, jehož násilník kopal do hlavy, skončil v nemocnici. Kromě něj* ***Červeňák brutálně napadl i další dva mladíky****. Klatovský soud za to poslal Červeňáka na tři roky do vězení.*

Případ tehdy vzrušil celou klatovskou veřejnost. Mnozí lidé ***otevřeně kritizovali jak chování mladých Romů v Klatovech****, tak práci tamní policie. Ta proto nyní ihned začala jednat. „Samozřejmě jsme přijali určitá opatření, například jsme v dané lokalitě zvýšili hlídkovou činnost," uklidňuje rodiče klatovských dětí Šmíd.*"

/Parta mladíků zbila v Klatovech osmiletou školačku, Klatovský deník, 9.7.2011, str.1/

Používání „romské" kriminality jako kontextu ve zpravodajských výstupech **de facto legitimizuje** další **zobrazování kriminality** spojené s Romy jako **„romské"** – tj. **zveřejňování etnicity**. Vedle nastolování témat k nepopiratelným vlastnostem masových médií patří schopnost ovlivňovat veřejnou agendu.[35] Zobrazování kriminality v kontextu s romskou menšinou jako specificky „romské", má značný **vliv** na posuzování její **důležitosti v realitě**.

2.1.4. drobné prohřešky jsou závažné

Příspěvky o **„drobné" kriminalitě** či přestupcích jsou často dávány **do kontextu s kriminalitou mnohem závažnější**.

„Starosta Ralska Miroslav Králík ***nechtěl*** *podle ČTK* ***nedělní šarvátku příliš zveličovat****. Jedná se podle něj o* ***spor*** *dvou* ***místních romských rodin****. Strážníci v Ploužnici podobné rvačky občas řeší, tentokrát podle něj ale přesáhla obvyklou mez.*

"Jsou to lidé, kteří jsou vznětlivější, tak se poperou i kvůli naprosté malichernosti," řekl ČTK starosta. ***V několika městech na severu Čech v posledních týdnech roste napětí mezi tamními obyvateli***

[35] McCombs, 2004.

a sestěhovanými nepřizpůsobivými Romy[36]*. Králík proto zdůraznil, že pro rvačku v Ploužnici nic podobného neplatí.“*

/V Ploužnici se rvalo 20 Romů, v rukách měli klacky a dřevěné násady, idnes.cz, 12.9. 2011/

***„Otřesný případ se stal** minulý týden **v budově bývalého kina v Mostkovicích**. **Pedofil** nalákal desetiletého a dvanáctiletého chlapce k sobě do bytu. Slíbil jim cigarety a sladkosti za to, že se svléknou a budou se navzájem orálně uspokojovat...*

*…**Budova bývalého kina v Mostkovicích je pro obec obrovským problémem**. Majitelka zde zhruba před dvěma roky zřídila asi desítku jednopokojových sociální bytů s kuchyňským koutem. Původně měla v plánu poskytnout startovací bydlení pro mladé rodiny s dětmi, postupem času se sem ovšem **začali stěhovat** převážně **Romové**. Dnes je jich zde přihlášeno téměř čtyřicet. A místní lidé jsou otrávení a znechucení. **V okolí bývalého kina je hluk a nepořádek a v Mostkovicích a okolí stoupl počet drobných krádeží. Ztrácejí se například víka od kanálů**, takže obec nyní nakupuje plastové uzávěry, což zatěžuje její rozpočet. „Zrovna minulý týden jsem řešil**, jestli se do deseti bytů mohou přihlašovat stále nové a nové rodiny**. Nyní je přihlášených osmatřicet obyvatel, ale žije tam daleko víc lidí,“ stěžoval si starosta Mostkovic Jaroslav Peška.“*

/Pedofil nalákal dva malé chlapce a nutil je k sexu, MF Dnes, 16.8.2011, str. 1 (region střední Morava)/

V okamžiku, kdy je větší část kriminality v kontextu s Romy chápaná jako závažná (násilná), se z **kontextualizace násilné kriminality ve spojení s Romy** stává velmi **silný zpravodajský stereotyp**. Novináři ho využívají zcela mechanicky. Tak se „romská“ kriminalita dostává i mimo kontext „romské“ kriminality.

„Nechtělo se mu čekat ve frontě, tak začal předbíhat. Jeden muž z fronty sebral odvahu a ohradil se. To ho ale stálo těžká zranění a pobyt na jednotce intenzivní péče. Útočník si po svém běsnění v klidu vyzvedl poštu a odjel…

*…Mluvčí chomutovské policie ale vylučuje názory lidí v různých diskusích k jirkovskému případu. „Nejednalo se ani o **Roma**, ani o inženýra,“ informovala důrazně Marie Pivková.“*

/Brutální útok na poště: Uspěchaný muž pobodal jiného, Chomutovský deník, 19.8. 2011, str.1/

[36] Text publikován v době událostí na Šluknovsku, jde o narážku na tzv. „mačetový útok.“

2.1.5. hledání podobnosti v kontextu „romské“ kriminality

Pokud událost nebo téma překoná mediální práh pozornosti a jsou novinářsky zpracovány, je pravděpodobné, že se tak stane i u dalších událostí či témat obdobného charakteru.[37] Vzniklá dynamika vyhovuje **očekávání novinářů** a dodává **potřebný kontext**.

Sledovanému období dominují tři událost kriminální povahy (Šluknovsko, Tanvald, Břeclav). Zejména mediální výstupy ze Šluknovska a Břeclavi vyvolaly „lavinu“ příspěvků, které ve zpravodajství nesou obdobné znaky (ať již s nimi byly dávány do přímého kontextu nebo nikoliv). **Společenská nebezpečnost** popisovaných událostí je většinou **malá**, v novém mediálním kontextu (a druhotně i ve skutečnosti) ale **získává uměle na závažnosti**.

***„Útok Romů** v Krásném Březně na údajně jedenáctiletého chlapce může zkomplikovat soužití obyvatel Ústí nad Labem s místní romskou menšinou.…Starostka Neštěmic Miloslava Válková řekla, že dostala na stůl stížnost obyvatel několika ulic, kterým se nelíbí útok **Romů** na chlapce. Tvrdí, že již kvůli tomu kontaktovala představitele města i policii a chce, aby se případem podrobně zabývala.*

*Mluvčí ústecké policie Valerie Bartošová řekla, že případ policisté v současnosti vyšetřují jako přestupek. **„V žádném případě se nejednalo o nějakou loupež nebo brutální útok,“ uvedla**. Dodala, že k případu kvůli nízkému věku oběti nelze poskytnout více informací.*

*Válková i policie tvrdí, že není žádný důvod ke znepokojení. **„Podobný případ je výjimečný, něco podobného policie v místní čtvrti řeší jen ojediněle,“ prohlásila Bartošová.** Podle Válkové nějakému zhoršení situace nenapovídají ani policejní statistiky. Trestných činů je v Neštěmicích údajně stále stejně, jejich počet prý výrazně nestoupl.*

*Představitelé města se přesto obávají, že by **se situace mohla zhoršit jako ve Šluknovském výběžku**, kde obyvatelé měst demonstrují proti místním **Romům**. „Věřím, že situace zde nebude eskalovat. **Není k tomu důvod**,“ řekla Válková.*

*…Ředitel ústecké městské policie Pavel Bakule tvrdí, že zatím **větší problémy nepozoruje**. Výjimkou je podle něho **nárůst krádeží** v letošním roce, jejichž pachateli jsou velmi často **Romové. Přesto se budou městští strážníci na problémové lokality stále častěji zaměřovat**. „V problémových lokalitách je samozřejmě vždy více strážník ,“ uvedl Bakule.*

[37] Galtung, Ruge 1965

Strážníci se podle Bakuleho chystají také na mnohem intenzivnější noční kontroly. Objevit se mají například v nočních spojích MHD, ***aby monitorovali a omezili pohyb problémových osob po městě.“***

/Romové útočili i v Krásném Březně, denik.cz, 8.9.2011/

Události na Šluknovsku, jsou postupně ve zpravodajství tematizovány především v kontextu bydlení (spolužití), kdy je ohrožen klid majority tak dalece, že se musí bránit (demonstrace) a tento kontext také přechází (zesílen o násilné napadení na Šluknovsku) na další zpravodajství o „romské“ kriminalitě. Referování o smyšleném přepadení v Břeclavi si vyžádá opět především příspěvky, které jsou ve zpravodajství **konstruovány jako násilná „romská“ kriminalita,** byť informují o bagatelních prohřešcích.

„Tři nezletilí násilníci napadli ve čtvrtek v podvečer v parčíku na ulici Černá cesta v Olomouci dva školáky. Chlapci skončili po brutálním útoku v nemocnici. Důvodem napadení, kterého se měly podle informací Práva dopustit ***romské*** *děti, byl* ***patrně spor o míč****.*

…V Olomouci se po incidentu vyrojila řada fám. Jedna z nich například tvrdí, že chlapce napadli dospělí ***Romové****, začaly také kolovat řeči o tom, že je třeba po útoku* ***zformovat domobranu****.“*

/Tři nezletilí násilníci brutálně napadli školáky v Olomouci kvůli sporu o míč, novinky.cz, 27.4. 2012/

Bára KOZÁKOVÁ, moderátorka

„Další ***útoky romských mladíků*** *na děti. Tentokrát v Olomouci a Tanvaldu. Zdá se, že podobných napadení stále přibývá. Potom, co* ***skupina nepřizpůsobivých surově zmlátila patnáctiletého Petra z Břeclavi****, je to už třetí podobný útok, který policie eviduje. V Olomouci* ***skupina několika nepřizpůsobivých napadla dva třináctileté chlapce****. Chtěli jim* ***prý ukrást ragbyový míč****. Dívku* ***v Tanvaldu přepadli a chtěli po ní mobil a peněženku****. Máme se skutečně začít bát?*[38]*“*

/Další brutální útok Romů na dva třináctileté chlapce, TV Prima, 27.4.2012, Krimi plus/

[38] Je symptomatické, že kromě útoku v Břeclavi se nikdy neodehrálo ani toto přepadení v Tanvaldu.

2.1.6. předpoklad etnické nesnášenlivosti ze strany Romů

Zveřejňování etnicity spolu se **zpravodajským rámováním** příspěvků událostmi na Šluknovsku a v Břeclavi **má za následek**, že kriminalita chápaná jako „romská", jež je navíc prezentována jako násilná, je ve sledovaném období často předpokládána jako **rasový konflikt**.[39]

Konstrukce neexistujících závažných násilných napadení, které jsou navíc **podkresleny očekávanou rasovou nesnášenlivostí** ze strany Romů vůči majoritě, je jedním z nejviditelnějších důsledků uplatňování mediálních rutin při referování o romské komunitě. Je pravděpodobné, že časté zmiňování potencionální rasové nesnášenlivosti ze strany Romů ve zpravodajství, účinně **překrývá reálný rasismus většinové společnosti**.[40]

*„Na schodišti lékárny U Salvatora v Opavě čtyři **Romové** zasypali bílého mladíka sériemi úderů. Za incidentem prý však **nestojí rasová nesnášenlivost**, ale osobní důvody."*
/Další konflikt mezi Romy a bělochem, o rasu prý nešlo, denik.cz, 29.8.2011/

Kristina KAČMARSKÁ, moderátorka
----
*„Policie dnes **vyloučila rasový motiv napadení** v Olomouci. Dva chlapci, jeden třináctiletý, druhý čtrnáctiletý, skončili ve čtvrtek večer v nemocnici. Napadli je tři útočníci na sídlišti v okrajové části města. Oba měli pohmožděniny v obličeji, jeden na těle. Podle svědků byli **všichni tři útočníci z řad nepřizpůsobivých občanů…."***
/Útok nebyl rasový, ČT, 27.4.2012, Události v regionech/

2.1.7. útok je vždy brutální

Stereotypní tendence jsou velmi silné i na úrovni jazyka. Ve zpravodajství se v souvislosti nejen s kriminalitou sahá po expresivních a ustálených vyjádřeních. Mnohdy jde o výstižné zkratky, častěji

[39] Tendence tu byla i předtím, nyní ovšem posiluje.
[40] Je možné, že kriminalita představovaná jako „romská" získává na závažnosti i proto, že Romové jsou ve zpravodajství vykreslováni jako oběti téměř bezvýhradně v kontextu násilné kriminality – viz. Koncept slušného Roma a zpochybňování diskriminace.

novináři podléhají schematičnosti. **Útok je** tak obvykle **brutální,**[41]nicméně zůstává anonymní (neznámy útočník atd.) Běžné **zveřejňování etnicity** ve spojení s kriminalitou i sklon novinářů směšovat drobné strkanice či rvačky se skutečně závažnými napadeními (pokud v nich figurují Romové) ve sledovaném období znamená, že „brutální útoky" zkonkrétní - jsou „romské".

Četnost brutálních útoků (násilí) ve zpravodajství v kontextu s „romskou" kriminalitou, která je **konkrétní pouze na úrovni etnicity** (etnické skupiny), pravděpodobně silně ovlivňuje vnímání **potencionální ne-bezpečnosti soužití s romskou menšinou**[42].

*„Lidé se už bojí vycházet sami, dochází často ke rvačkám, krádeže jsou tady pořád. Když někoho okradou, ten člověk to často ani nenahlásí, protože se jich bojí," vypráví Karel Valenta, viditelně ještě oteklý a pohmožděný po **brutálním útoku** z minulého týdne.*
*…Podle policejní mluvčí se budou kriminalisté zabývat také tím, zda nešlo ze strany **Romů** o rasově motivovaný čin."*
/Romové ve Výškově zbili člověka. Ten si předtím stěžoval na jejich chování a zavolal na ně policii, Děčínský deník, 27.7.2011, str.2/

*„Po muži, který v první červencovou neděli **brutálně** napadl jednadvacetiletého mladíka, pátrají kriminalisté v Opavě…. Incident se odehrál v místech, kde bydlí hodně problémových **Romů**."*
/Muž, který v Opavě napadl mladíka, dosud uniká, Právo, 11.8. 2011, str. 11 (region - Jižní Morava)/

*„Dva **Romové** (30, 36) **brutálně napadli** v Břestku na Slovácku muže (55). Bili ho pěstmi do hlavy. Chtěli po něm litr slivovice. Při útoku ho připravili o zubní protézy! Soud nyní zvažuje jejich vazbu."*
/Romové napadli muže, rozbili mu zubní protézu, blesk.cz, 26.9. 2011/

*„Policisté na severu Čech vyšetřují další **brutální útok**, který měli spáchat **Romové**. V Mojžíři nedaleko Ústí nad Labem včera večer údajně napadla tyčemi skupinka **Romů** dva muže. Oba skončili v nemocnici."*
/Další brutální útok Romů, TV Nova, 15.10. 2011, Televizní noviny/

[41] Zřejmě i proto, že míra předpokládané brutality zvyšuje i míru negativity a tím i zpravodajské atraktivity.
[42] Více viz kategorie: policie, zajištění bezpečí.

„Brutálnímu útoku *musel minulý týden v pátek čelit dvaadvacetiletý mladík na Kladně…."Máš cigaretu?" zeptal se mladíka jeden z útočníků, podle televize zřejmě* ***Rom***.“
/Další útok kvůli cigaretě. Na Kladně podřízli mladíka, lidovky.cz, 24.4. 2012/

2.1.8. koncept „slušného“ Roma

Mediální logika referování o menšinách způsobuje, že pokud jsou Romové **zobrazováni** ve zpravodajství s kriminální tématikou **jako oběti, pak téměř výhradně ve spojení** s **násilnou** kriminalitou. V dichotomickém světě zpravodajství de facto neexistují okradení nebo oloupení Romové, Romové obtěžovaní hlukem či vandalismem (pokud se to netýká i majority a nezpůsobují ho jiní Romové) apod. **Etnicita jako přidaná hodnota, která zvyšuje atraktivitu události, funguje pouze v kontextu „romské“ kriminality** (kdy jsou Romové zobrazováni jako pachatelé), nikoliv naopak.

Když je o Romech jako o **obětech kriminálních činů referováno**, pak ve spojitosti s úzkým spektrem témat i v rámci násilné kriminality. Jedná se téměř výhradně o **trestnou činnost, kterou je možné ztotožnit s jednáním pravicových radikálů**.[43] Ve sledovaném období jde především o pokusy zapálit domy, ve kterých žijí Romové. (Zpravodajská citlivost vůči podobným událostem je zřetelně dána značně medializovanou kauzou žhářského útoku na romskou rodinu z Vítkova, kdy se obětí extrémistů stalo malé dítě.)

„V Býchorech na Kolínsku hodil v noci na pondělí neznámý pachatel do obydleného domu, kde žijí ***Romové****, zapálenou pochodeň. Nikdo nebyl zraněn.*
Policie případ vyšetřuje jako trestný čin pokus těžké újmy na zdraví ***s rasovým motivem****, řekl mluvčí středočeské policie Pavel Truxa.*
…Nejznámějším ***rasově motivovaným útokem*** *proti* ***Romům*** *z posledních let zůstává případ z dubna 2009, kdy* ***čtveřice pravicových extremistů*** *vhodila do domku ve Vítkově na Opavsku tři zápalné láhve.“*
/Do romského domu na Kolínsku někdo vhodil hořící tyč, aktualne.cz, 11.7. 2011/

[43] Neschopnost identifikovat Romy jako oběti jiných trestných činů, než jsou útoky neonacistů, je zřejmě silně spojena s představou o „romské“ kriminalitě.

Etnicita není neutrální ani v případech, kdy jsou Romové v kontextu s kriminalitou **popisováni jako oběti**. Negativní konotace, které získává označení Rom, Romka, Romové ve zpravodajství jsou natolik silné, že novináři cítí nutnost zdůrazňovat „slušnost" (bezproblémovost) konkrétních obětí násilných ataků.

Podobný způsob referování je ale v rozporu s dominantním mediálním obrazem romské komunity. Stvrzuje vnímání „slušnosti" ve spojení s Romy jako výjimečné (ojedinělé). Tendence zdůrazňovat **slušnost a neproblematičnost** v případě obětí násilných útoků z řad Romů tak druhotně **posiluje stereotyp negativního zobrazování romské menšiny** ve zpravodajství.[44]

Alexandra NOSKOVÁ, moderátorka

----

*„Neznámý útočník v Krtech na Rakovnicku v noci na dnešek hodil zápalnou lahev na domek, ten obývali **Romové**. Pochodeň se podařilo okamžitě uhasit, jeden člověk přitom utrpěl lehké zranění. Případ vyšetřuje policie jako pokus o těžké ublížení na zdraví. Jak řekl České televizi místostarosta obce Krty Jan Brda, netuší, co mohlo být motivem neznámého útočníka."*

Jan BRDA, místostarosta obce Krty na Rakovnicku

***„Tahle rodina žije tady spoustu let a za celou dobu jsme nezaznamenali nějaký větší konflikt s touhle rodinou. Je naprosto bezproblémová, proto nás tenhlecten konflikt naprosto překvapil a nevíme vůbec, co si o tom máme myslet**."*

Alexandra NOSKOVÁ, moderátorka

„O tom, jestli by mohl mít útok rasový podtext, nechce policie zatím spekulovat."

/Na dům Romů někdo hodil zápalnou lahev, ČRo Region, 11.8.2011, Události regionu/

*„Dva neznámí muži v noci na neděli hodili několik zápalných lahví na ubytovnu v Aši. Nikomu se nic nestalo, vzhledem k tomu, že v objektu bydlí také **romští** obyvatelé, vyšetřuje policie případ pro podezření z obecného ohrožení s rasovým podtextem.*

[44] Srov. Trampota, 2006: 97

…Podle starosty Aše Dalibora Blažka nejde o žádnou romskou ubytovnu ani o problémový dům. "Bydlí tam dělníci a dvě ***romské*** *rodiny,* ***které nikdy neměly problémy*** *a nikdy nepocítily náznaky rasismu," dodal.“*

/Rasový útok? Na ubytovnu letěly zápalné lahve, lidovky.cz, 26.2. 2012/

„Ostatně, ***napadená rodina v Býchorech je podle souseda slušná. O to větší potom prožívá trauma****.“*

/Hodili louč do romského bytu. Předtím šli obcí a hajlovali, MF Dnes, 12.7.2011, str.1/

„Koncept slušného Roma" přitom zahrnuje poměrně **širokou škálu chování**, jež je hodnocena. Vychází **především z obrazu „romské“ kriminality** a je všem aktérům zřejmá.

"Vůbec by mě nenapadlo, že si vyberou právě nás. ***Nemáme s nikým žádné spory****,* ***chováme se slušně a s každým tady vycházíme. Nejsme kriminálníci ani žádní rváči, chodíme normálně do práce****," pokračovala šedesátiletá Romka.*

/Útok na romskou rodinu skončil výpraskem skinů, ti hrozí odplatou, Právo, 5.8.2011/

„Jednalo se ale o slušnou rodinu. Jejich syn Fanda k nám chodil do školky a mezi děti zapadl, ***i když byl živější****. Rodiče drželi* ***děti v čistotě, spolupracovali s námi****,“ popsala vedoucí učitelka mateřské školy Eva Kašparová.*

/Romy napadli čtyři „sousedé“, MF Dnes, 14.7. 2011/

Nárokovaná míra slušnosti u romských obětí je rozsáhlá (od čistého trestního rejstříku, chození do práce až po udržování dětí v čistotě), proto je velmi jednoduché ji porušit. Jakmile k narušení „konceptu slušného Roma dojde“, **trestný čin se dostává do kontextu** typické **„romské“ kriminality** a je tím zlehčen (nechovali se, jak měli, de facto si to zasloužili).[45] Ze strany médií paradoxně v důsledku snahy romské oběti „očistit“ může docházet **k druhotné viktimizaci obětí**.[46]

„Místní o incidentu moc mluvit nechtěli, protože ***mají strach z reakce romské rodiny i z útočníků.…*** *S napadenou rodinou* ***prý vychází poměrně dobře****. Matka této rodiny* ***prý ale v minulosti měla konflikty s místními****. „Nějaký muž ji napadl tady v hospodě. Je to zhruba půl roku,“ tvrdí Mačová.*

[45] Je otázka, do jaké míry jsou schopná média identifikovat oběti rasových útoků, pokud se dostanou mimo kategorii „slušných“ Romů viz Nekvapil, 2000.
[46] Srov. Kunczik, 1995: 153 - 156.

*Obyvatelé přilehlých vilek už ale o svých **romských sousedech mluví kritičtěji**. „**Chovají se hrozně hlučně. Už jsem tady na ně kvůli hluku a křiku volal ve dvě ráno policii,"** říká soused, který si raději nepřeje být jmenován.*

*„V bytě **jsou přihlášení čtyři, ale ve skutečnosti jich tam je někdy i dvacet nebo třicet**. Přijíždí za nimi celá rodina, otevřou dveře dokořán a vyhrávají. **Jinak jsou ale slušní**, nemám s nimi vážnější problém," říká šedesátiletá Ivana Kuklová, která bydlí v domě hned vedle napadené partaje."*

/Pochodeň vyhnala Romy z domu. Útočníci křičeli rasistická hesla, Hospodářské noviny, 12.7.2011/

2.1.9. zpochybňování diskriminace

Snížená schopnost médií identifikovat Romy jako oběti i jinak než v souvislosti s útoky pravicových radikálů, **má vliv** na zpravodajské referování **o diskriminaci** Romů či **projevy rasismu** vůči romské komunitě ze strany běžné populace.[47] Diskriminace se dostává do zpravodajství především v kontextu dalších tematických okruhů. Příspěvků, které tematizují diskriminaci Romů ve spojení s kriminalitou je ve sledovaném období minimálně. Pokud je zmíněna, pak až v okamžiku, kdy její existenci stvrdí povolaná instituce, nejčastěji soud.

*„Majitelé hospody v Hojsově Stráži na Klatovsku, v níž byla umístěna baseballová pálka s nápisem Na cikány, se musí omluvit **Romu** Františku Kroščenovi.*

***Rozhodl** o tom v úterý **pravomocně pražský vrchní soud**, podle něhož muž oprávněně považoval vyvěšení pálky za diskriminaci a za útok proti svému etniku."*

/Hospodský se musí omluvit za pálku s nápisem Na cikány, Právo, 14. 12. 2011, str.7/

Je-li o diskriminaci referováno jinak, pak **opět v kontextu „romské" kriminality**. Jde o natolik silný stereotyp, že **závažnost diskriminačního chování** „snadno" **relativizuje.**

*„Po Šluknovsku by mohly rasové nepokoje brzy vypuknout i v Přerově. Podle místních se situace ve městě začíná vyostřovat**. Kriminalita** v posledních měsících **roste** a některé restaurace sáhly po velmi kontroverzním **řešení. Odmítají nalévat Romům**…*

[47] Ve sledovaném období se to projeví především popisem událostí na Šluknovsku.

obsluha restaurace
----
*Tak jo, **su rasistka**. **Na ně jo**.*

Omar TERIAKI, ředitel Městské policie Přerov

To jsou běžné praxe, co si budeme nalhávat.

Michaela NOVÁKOVÁ, redaktorka
----
*Za poslední rok **musela** přerovská **policie řešit i kruté útoky**[48], po kterých mají dodnes napadení **vážné následky**."*
/Rasové nepokoje, TV Prima, 13.9. 2011, Zprávy TV Prima/

Symbiotický vztah mezi etnicitou, kriminalitou a rasismem ve zpravodajství navíc podtrhuje obrázek Romů jako těch, kteří se **zaštiťují diskriminací v okamžiku**, kdy sami **porušují pravidla**.

*„Podle našich informací se prý v jednom sousedním bytě konala příliš hlučná oslava **romských** nájemníků. „Žena se vydala tuto rodinu napomenout, ale se zlou se potázala. Dvě ženy z uvedeného bytu na ni fyzicky zaútočily, rvaly ji za vlasy a sprostě nadávaly. Jejich řádění udělali sice strážníci přítrž, ale jedna útočnice si přivolala hlídku Policie ČR, protože se prý zásahem strážníků cítila **diskriminována**...," popsal našemu Deníku tuto až neuvěřitelnou skutečnost zástupce ředitele pardubické městské policie Pavel Čejka."*
/Nepřizpůsobiví řádili, ale cítili se diskriminováni, Pardubický deník, 30.3. 2012, str.4/

*„Odnesli toho asi za dva tisíce. Když jsme se jim snažili v krádeži zabránit, okamžitě začali křičet, že je to **diskriminace** a že věci v taškách jsou jejich a že je nesmíme šacovat."*
/Romové rabovali a říkali: To je alternativní nakupování, blesk.cz, 20.2. 2012/

Opakované zobrazení „romské" kriminality ve spojení s diskriminací, která pravděpodobně nenastala, podporuje schematické vnímání Romů pouze v roli pachatelů (nositelů ohrožení) a **obrací negativitu primárně obsaženou v termínu diskriminace** (jež je připisovaná majoritě) **proti nim.**

[48] rozuměj romské útoky

2.1.10. akceptovaný rasismus

Tematizováním **„romské“ kriminality** se do zpravodajství dostává **otevřeně rasistický kontext.** Média mají sklon připisovat rasismus vůči menšinám především izolovaným skupinám.[49] **Nositeli rasismu** jsou pro česká média de facto **pouze představitelé pravicových radikálů**.[50] Pokud mluvčí novináři takto identifikován není (jako extremista), je mediální citlivost vůči xenofobním výrokům a postojům relativně nízká. Dokonce až do té míry, že lze hovořit o **akceptování rasismu vůči Romům ve zpravodajství českých médií**.

Nejčastěji se **xenofobie** na pozadí „romské“ kriminality do zpravodajství dostává **skrze nekomentovaná ani nerozporovaná tvrzení mluvčích**, kteří a priori **nejsou vnímáni** jako **„rasisté“.**[51]

*„Je jen otázkou času, kdy se spustí lavina. Já **potřebuji mít už konečně nástroj, kterým dostanu nepřizpůsobivé z města**," řekl starosta Jaroměře.*
*Starostům sdělil, že **90 procent nepřizpůsobivých obyvatel Jaroměře tvoří Romové**. „Já už **jsem i pro vznik lokalit, kde by se tito lidé umístili, aby neterorizovali ostatní slušné občany**," řekl Klepsa.*
/Další Šluknov prý může být i v kraji, MF Dnes, 14.9.2011, str. 1 (Hradecký kraj)/

*„**To Čunek uměl zatočit s Cikány**. Jak je možné, že není starostou on, když zvítězil ve volbách? To nemá smysl vůbec chodit k urnám," **postěžovala si** zase Lenka Řezáčová.*
/Zastupitelé museli dýchat, Valašský deník, 7.9. 2011, str.1/

2.1.11. romská beztrestnost

Referování o kriminalitě, jež je vnímaná jako „romská“ má ještě jeden, ne příliš výrazný, ale stále přítomný rys. Příspěvky z kategorie kriminalita pravidelně tematizují **obavy,** že **romští pachatelé zůstanou nepotrestáni** kvůli záměrnému jednání institucí nebo odpovědných osob.

---

[49] van Dijk, 1987.

[50] Viz tématický okruh extremismus.

[51] Ve zpravodajství jsou paradoxně citovaná tvrzení přívrženců radikální pravice často mnohem mírnější viz. téma extremismus.

„Jsem zvědav, jak bude incident vyšetřen, protože se mi nezdají tresty pro stejné případy, které provede ne Rom a Rom, stejné," *sdělil starosta, který má s členy rodiny zkušenosti coby zaměstnavatel."*
/Nebyl to rasový útok, šli po penězích, říká napadená místostarostka Albrechtic, Českolipský deník, 19.11. 2011/

*Místní se také bojí, že se **policie** bude snažit **vše ututlat**. Údajně proto, aby nevzbudila v Olomouci vlnu nevole.*
/Další brutální útok Romů na dva třináctileté chlapce, TV Prima, 27.4. 2012, Krimi plus/

Latentní pocity nespravedlnosti vůči majoritě, jež vyplývají z „nadržování" či přílišných ohledů společnosti směrem k Romům jsou přítomny ve všech tematických kategoriích.[52]

Je možné, že v kontextu referování o „romské" kriminalitě, která je konkretizována na etnickém principu, je vnímána jako častá, závažná a násilná (brutální), takovéto rámování příspěvků jen **zvyšuje pocit ohrožení** většinové společnosti ze strany Romů.

2.2. Extremismus

Během jedenácti měsíců (červenec 2011 – květen 2012) byli Romové ve zpravodajství velmi často tematizováni v souvislosti s extremismem (pravicovým radikalismem). Z celkového počtu 6252 příspěvků jich je 823 (13,2%). Tato tematická kategorie patří k těm, které jsou silně zatíženy kriminalitou, 569 (69,1%) příspěvků má kriminální rámování.

Kriminalita ve spojení s tématem extremismus **není** ovšem zobrazována jako výhradně „romská". Extremismus je jedinou tematickou kategorií, ve které je v kontextu s kriminalitou **o Romech ve větší míře informováno jako o obětech**. Jde skoro o polovinu všech příspěvků s kriminálním rámováním (44, 3 % - 252 příspěvků). Odráží se zde tendence českých médií rozpoznávat Romy jako oběti

[52] Více viz. tématické okruhy bydlení, jednání politiků, sociální politika.

trestných činů či diskriminace až v okamžiku, kdy lze jako pachatele označit (předpokládat) osoby z řad pravicových radikálů. Přesto i v rámci této tematické kategorie mírně převažují příspěvky, které jsou kontextualizovány kriminalitou „romskou".

Téma extremismus se vedle kriminality nejčastěji pojí s tématem policie, zajištění bezpečí (v 356 příspěvcích). Jediný další tematický okruh, který je s extremismem v souvislosti s Romy významněji spojován, je jednání politiků (88). [53]

Extremismus ve spojení s Romy v médiích nese opět určité charakteristiky, které je možné nalézt i v dalších tematických kategoriích, zde jsou ale nejzřetelnější. Jde především o očekávání konfliktu, jednání policie, tematizování strachu, pocity ohrožení majority v kontextu romské kriminality, dále o argumenty neonacistů na pozadí romské kriminality, zneužití neonacismem, obraz neonacismu jako banality a Romy jako oběti pravicových radikálů.

Do tematického okruhu extremismus byly zařazeny všechny zpravodajské výstupy, které se ve sledovaném období týkají neonacismu (pravicového radikalismu) v kontextu s Romy[54].

2.2.1. očekávání konfliktu

Ve zpravodajství je referováno o extremismu jako takovém nejčastěji ve spojení se spektakulárními veřejnými akcemi (inscenovanými pro média). Novináři pokrývají nejen jejich průběh, ale informují předem i o jejich konání. Důležitou roli přitom hraje možnost potencionálního konfliktu (a jeho očekávání).[55] Pochody, demonstrace, mítinky, schůze sympatizantů krajní pravice spolehlivě vyvolávají mediální pozornost a mají schopnost ji delší dobu udržet.

[53] Logika informování o Romech ve spojení s tématem extremismus tak odráží současnou mediální logiku informování o extremismu vůbec. Srov: Newton Media, 2010 nebo Bukáček , 2011.
[54] S výjimkou příspěvků o aktuálních žhářských útocích, které ve sledovaném období byly extemistům pouze připisovány.
[55] Viz. Newton Media, 2010, Bukáček , 2011

Očekávaný konflikt je v médiích zobrazován nejen jako narušení pořádku a řádu[56], ale především jako střet dvou stran. V kontextu informování o Romech ve zpravodajství to znamená, že jsou to právě oni (vedle anarchistů), koho novináři vnímají jako „protistranu" pravicových extremistů.

Štefan Gabčo pracující pro společnost Člověk v tísni, se snaží Romy přesvědčit, aby nechali Dělnickou stranu projít bez zbytečných střetů.
/Demonstrace pravičáků děsí obyvatele Rotavy, MF Dnes, 8.10.2011/

Bez povšimnutí nechali v sobotu v Rotavě na Sokolovsku tamní Romové besedu Dělnické strany sociální spravedlnosti.
/Akce Dělnické strany žádnou válku v Rotavě nevyvolala, Plzeňský deník, 30.1. 2012/

Zobrazení veřejných aktivit pravicových radikálů jako střetnutí dvou menšinových skupin (pravicových extremistů a Romů) umožňuje novinářům popisovat extremistické akce jako izolovanou záležitost, jež se týká majority právě (a pouze) v okamžiku narušení veřejného pořádku. Z mediální logiky informování vyplývá, že na „narušení" se podílejí obě strany konfliktu – tedy i Romové.

Protestní průvod prošel nejkritičtějším místem u kavárny, kde postávaly desítky romských obyvatel, také vybavených transparenty. Ti na skandované heslo členů a přívrženců extremistické DSSS Nic než národ odpovídali provoláním My jsme národ. Vzduchem se nesly slovní přestřelky a hvízdot, k fyzickému kontaktu ale nedošlo.
/My jsme národ, reagovali Romové na demonstranty, Právo, 31.10.2011/

Romové přišli na shromáždění i přesto, že je radnice varovala, aby radikály neprovokovali.
/Shromáždění radikálů ve Vimperku uhlídali policisté, Právo, 28.11.2011/

Požadavek klidu, který vychází z mediální logiky očekávaného konfliktu, je velmi silný apel. Natolik, že novináři dávají neonacistům prostor pro zdůraznění jejich slušnosti (ve smyslu vyhnutí se střetu).

[56] Srov. McNair, 1999

Podle Dělnické strany sociální spravedlnosti ale žádné problémy ve městě nevzniknou. „Nejde o demonstraci nebo pochod, ale o poklidný mítink na jednom místě. Chceme debatovat s občany," tvrdí předseda strany Tomáš Vandas.
/Máme potíže, uznal vimperský starosta. Vyhrotí je dnešní sraz?, MF Dnes, 26.11.2011/

„V Poděbradech chceme, aby se jednalo o klidné setkání, kde se nebudou provolávat žádná náckovská či fašistická hesla," řekl Slivanský Nymburskému deníku.
/Do Nymburka i Poděbrad asi dorazí na náměstí extremisté, Nymburský deník, 14.3.2012/

Romové, jako druhá strana pomyslného sporu, dostávají prostor k tomu, aby vyvrátili obavy z konfliktu též, i když mnohem méně často. Zatímco negativita spojená s jednání pravicových radikálů (jako nositelů rasismu) je takto relativizována (budeme - jsme pokojní), obraz Romů jako druhé strany střetu naopak posiluje.

„Je to zbytečné, v Rotavě je klid. My proti jejich akci protestovat nebudeme. Štve nás, že město dalo dělnické straně povolení a půjčilo jí Slovanský dům. To je špatná zpráva," zlobí se Robert Koky z romského sdružení Meta.
/Romové: Extremisté provokují, MF Dnes, 19.1.2012/

Tamní romští předáci už vyzvali obyvatele, aby se zdrželi provokací a raději nevycházeli z domů. „Na tohle téma jsme měli už dvě setkání, nyní jsme obešli rodinu od rodiny a upozornili je, aby zůstali doma. Myslím, že z naší strany nebude problém. Nemůžeme ale ovlivnit individuální snahy," řekl Právu Robert Horváth z romského integračního centra.
Radikálové chtějí projít Rotavou, aby upozornili na údajný nárůst kriminality a vandalismu ve městě.
/V Rotavě očekávají průvod radikálů, Právo, 26.10.2011/

2.2.2. jednání policie

Tematizování veřejných akcí neonacistů, které jsou pořádány především pro média a jejichž atraktivita pro novináře spočívá v možném konfliktu, vede k zdůrazňování aktivit policie v jednotlivých příspěvcích. Příslušníci policie jsou vnímáni de facto jako jediní, kteří mohou případnému střetu předejít nebo ho minimalizovat.

Necelá stovka neonacistů prošla hlavní ulicí mosteckého sídliště a uspořádala protestní shromáždění. K potyčkám s místními Romy nedošlo přesto, že dnes v Chanově nebyli vidět policejní těžkooděnci.
/Bez konfliktů dnes skončil pochod extremistů mosteckou čtvrtí Chanov, ČT 1, 7.4. 2012, Události/

U obchodního centra na demonstranty čekala asi stovka zdejších Romů. Policejní těžkooděnci ale hrozícím potyčkám dokázali zabránit.
/Protestní pochod namířený proti Romům, TV Nova, 29.10.2011, Televizní noviny/

Zatímco jejich příznivců a členů přišla necelá desítka, proslovy radikálů s nevolí a pískotem poslouchala asi osmdesátka Romů a anarchistů. K žádným konfliktům nedošlo, v akci bylo na 80 policistů, včetně členů antikonfliktního týmu.
/Extremisté za nezájmu lidí řečnili v Krupce, MF Dnes, 10.9. 2011/

Novináři se často soustředí více na to, jakým způsobem policie možný střet (ne) zvládla, než na samotnou podstatu dění. Těžištěm zpravodajských výstupů se stává konflikt (i nerealizovaný) a jeho pacifikace policií. Policisté jsou autory příspěvků často pasováni do role autority, která rozhoduje, jak bude událost interpretována.

V pohotovosti byla policie, trasu tak demonstranti procházeli v sevření policejního kordonu, který měl zabránit případným občanským střetům. Zhruba v polovině trasy totiž postávalo několik desítek romských obyvatel. Policejní kontrolou prošly i všechny vozy a posádky směřující do města. Akce, ohlášena jako politický mítink, proběhla bez problémů a skončila krátce po 16. hodině.
/Extremisté pochodovali na Sokolovsku kolem Romů, novinky.cz, 29.10. 2011/

Jedni s extrémními názory na svět, zejména na Romy a na Židy, a druzí proti těmto názorům a tedy proti těm prvním. A stovky policistů, které nezajímali jejich názorový střet, ale to, aby se trasy těchto dvou skupin nestřetly v jediném okamžiku. Šachovou partii se pomocí policejních pěšáků i koní dařilo až do tmy držet v patu.
/Demonstrace k 22. výročí 17. listopadu, TV Nova, Ranní televizní noviny/

Romové jsou zobrazováni jako ti, kteří spolupřispívají k narušení pořádku a je tedy nutno „pacifikovat“ i je. Kvůli opakovaně tematizovanému požadavku na zamezení konfliktu, vzniká v příspěvcích mezi

pravicovými radikály a Romy, jako druhou stranou střetu, symbolická rovnost. Mizí hranice mezi těmi, kdo událost iniciují (neonacisté) a těmi, kteří se případně pouze brání (Romové). Jednoznačně tak dochází k relativizaci společenské nebezpečnosti neonacistů.

Mostecká policie nenechala nic náhodě a do ulic poslala hlídky posílené i o kriminalisty, „dopraváky" a těžkooděnce z pořádkové jednotky. Za silného deště se osm ozubenců zastavilo těsně před Chanovem, obrátilo se a vydalo se zpět do Mostu. Policisté skupinu zkontrolovali a propustili. Stejně jako nedávno v Krupce na Teplicku nedošlo v Mostě k žádnému konfliktu.
Policistům se podařilo udržet obě strany od sebe a hlavně rozvášněné Romy na uzdě, a to až do odjezdu ozubenců z města.
/Řád ozubenců vyděsil obyvatele Chanova, Děčínský deník, 1.8. 2011/

V příspěvcích převažuje optika majority, kterou lze často ztotožnit s jednáním policie (požadavek klidu). Akce radikálů obvykle nejsou dále novináři více problematizovány (například v souvislosti s rasismem). Zároveň ale média zobrazují obavy romské komunity z veřejných vystoupení pravicových extremistů. Stejný, ne-li větší prostor je ovšem věnován narušování pořádku, zejména pokud jej zaznamená policie.

*Po městě visí plakáty, které na domy i popelnice o víkendu vylepila Dělnická strana sociální spravedlnosti. …Dočasný vrchní strážník vimperské městské policie Daniel Ziemba sloužil o víkendu ze soboty na neděli noční službu. „Za celý večer jsme nepotkali v ulicích ani jednoho Roma. Dostali strach, protože se mezi nimi začalo šířit, že na ně přijedou skinheadi**.** Proto z města směrem na Volary odjelo sedmnáct aut Romů," řekl Ziemba.*
Vedení města včera také potvrdilo, že divoké vylepování plakátů bude řešit. „Máme výlepové plochy, na kterých to musí být povolené a zaplacené poplatky. A to nebylo," říká místostarostka Vimperka Jaroslava Martanová.
/Extremisté nabízejí „pomoc" Vimperským. Ti o ni nestojí, MF Dnes, 8.11.2011/

„Určitě. Zaznamenali jsme zvýšený počet hlášení romských občanů, kteří zjišťovali, co se děje a měli trochu strach," doplnil vrchní strážník. Oproti tomu městská policie nepřijala za celou sobotu jediné hlášení na přítomnost a chování zástupců DSSS. „Zaznamenali jsme jejich přítomnost, ale jejich chování nebylo protiprávní a nebylo proto třeba zasahovat. K protiprávnímu jednání došlo až ve chvíli, kdy začali vylepovat letáky bez povolení," doplnil.
/Romové ze strachu jeli z města, Prachatický deník, 10.11.2011/

2.2.3. tematizování strachu

V souvislosti s extremismem novináři velmi často referují o pocitech ohrožení a strachu. Prvotně o strachu Romů z přítomnosti pravicových radikálů, v mnohem větší míře ovšem o strachu majority z Romů. Každý z těchto strachů je v příspěvcích přítomen z jiného důvodu. Zobrazování romských obav stupňuje zpravodajskou hodnotu potencionálního konfliktu (dramatizuje jej)[57].

Romské matky, babičky, děti i jedno mimino pozorují z chodby paneláku obzor nad Chanovem. Očekávají příchod nepřátel. Už pochodují. V dálce na silnici zavlají bílé praporce s hlavou lva. Malý kluk v okně pevně uchopí dřevěnou kuš. Jakoby se dvacáté první století změnilo ve středověk.
„Mám strach." „Co nám udělají?" „Zabijou nás?" „Kolik jich je? Pět set?" „Ne, říkali kolem dvě stě!" „Mami, mami, nechoď ven!" „Určitě přijdou i v noci." „Žiju tu třicet let, ale tohle nepamatuju!" „Buďte zticha, ať je slyšíme!"
/Chanov odolal pochodu radikálů, Děčínský deník, 10. 4. 2012/

Je-li o obavách Romů z extremistů referováno šířeji, pak i velmi explicitně. Romové jsou citováni přímo, i když bez dalšího kontextu. Jinak je strach Romů obvykle zmíněn spíše okrajově.

V pátek odpoledne bude mít v Klatovech mítink Dělnická strana sociální spravedlnosti, známá svými radikálními příznivci. V pohotovosti je policie a strach neskrývají ani někteří klatovští Romové, žádné násilnosti ale zřejmě nehrozí.
/Město Klatovy je v pohotovosti, přijede dělnická strana, denik.cz, 17.5.2012/

Oproti strachu členů romské komunity z pravicových extremistů, je naopak ve stejném kontextu ve zpravodajských výstupech kladen silný důraz na strach majority z Romů.[58] Roli zde zřejmě hraje v médiích nepřiznávaný rasismus většinové společnosti.[59]

[57] Neslouží tedy například k problematizování neonacistických aktivit.
[58] Na podobném principu novináři konstruují předpoklad rasové nesnášenlivosti Romů vůči majoritě. Viz kapitola 2.1. Kriminalita.
[59] Viz van Dijk, 1987.

Možné ohrožení Romů kvůli konkrétním akcím neonacistů je silně relativizováno potencionálním ohrožením majority ze strany Romů. Mediální konstrukce „romské“ kriminality a negativita, která je se slovem Rom ve zpravodajství spojená, přecházejí automaticky i do nových kontextů.

"Z dnešního mítinku mám příjemný pocit. Co jsem zde slyšel, byla naprostá pravda. Je třeba, aby se zde již něco dělalo proti Romům. Je pravda, že už je o strach pustit děti ven…," komentoval mítink Jiří Horejš z Vimperka.
/Mítink DSSS se obešel bez konfliktů, denik.cz, 26.11.2011/

„Jsme si plně vědomi, že se naši občané necítí ve městě bezpečně a tento pocit nebezpečí v určitých částech města je vyvolán pohybem osob, jež pokřikují, nadávají a provokují svým chováním. Všichni problémoví lidé si musí uvědomit, že jejich nestandardní chování je proti pravidlům společnosti, v které žijí, a jejich chování není ničím omluvitelné," prohlásil Petrášek, kterého lidé až dosud za zlehčování situace kritizovali. „Nahlaste každé problémové chování městské nebo státní policii, oni se tím budou zabývat," vyzval starosta občany.
Petrášek také lidem vzkázal, že strážníci posílili hlídky v ulicích, a zároveň by se do konce měsíce měli z jednoho z domů v Pasovské ulici problematičtí Romové vystěhovat.
/Máme potíže, uznal vimperský starosta. Vyhrotí je dnešní sraz?, MF Dnes, 26. 11. 2011/

V příspěvcích fungují obavy majority z jednání či pouhé přítomnosti (i potencionální) příslušníků romské menšiny jako vysvětlení a zároveň velmi často i jako jediný kontext aktuální veřejné aktivity neonacistů. Současně jsou „omluvou“ účasti běžných občanů na neonacistických akcích. Argumenty pravicových radikálů a běžných občanů se ve zpravodajství sbližují. Novináři dávají ale možnost „slušným“ občanům se od akcí neonacistů distancovat (alespoň slovně).[60]

Pochod provázelo obligátní skandování „Čechy Čechům! Nic než národ! Cikáni do práce!" Bylo zřejmé, proti komu je akce ve skutečnosti namířena. „Také mám strach z toho, že by se Romové měli přistěhovat na Terasu. Mám tam příbuzné, sestřenice, synovce. Ale to by měli řešit politici a tenhle

[60] Romové nejsou a priori v médiích chápáni jako nositelé charakteristiky „slušní“ občané (viz. kapitola 2.1.8. koncept slušného Roma). Zároveň ani pravicoví radikálové, jako téměř jediní nositelé rasismu ve zpravodajtsví, nemohou být považováni za ty „slušné“ (dobré).

pochod nemá s řešením nic společného," uvedl Ústečan Miroslav Machek, který pochod míjel u „Červeného kostela".

/Extremisté z DSSS ukradli demonstraci v Ústí pro sebe, MF Dnes, 10.10.2011/

„Bydlím v hotelovém domě na sídlišti Severní Terasa. Kvůli zvyšování nájmů muselo odejít už spoustu mých sousedů a před pár dny jsem se dozvěděla, že na jejich místo chce majitel nastěhovat stovky cikánů. To je naprostá pohroma," pokračuje Zdenka…

Za chvíli se ukazuje, že lidí z Terasy je na sobotním pochodu asi úplně nejvíc. Jejich obava je už také jasně čitelná. Dosavadní lukrativní sídliště, které patří mezi nejlepší adresy ve městě, se řízeným sestěhováváním Romů zařadí po bok ústeckých ghett, jako jsou Předlice či Mojžíř. Pomůže ale tamním lidem křičet banální slogany, a navíc pod hlavičkou extremistů? „To víte, že ne. Je to taková sobotní procházka, ale co máme dělat. Žádné smysluplné řešení mě teď nenapadá," říká Zdenka a hned nato potká v davu kamarádku.

/V Ústí se pochodovalo za lepší adresu, Lidové noviny, 10.10.2011/

Účast běžných občanů na akcích neonacistů, které jsou jednoznačně namířené proti Romům, není ve zpravodajství příliš problematizována. Přítomnost „slušných" lidí (tedy ne Romů ani pravicových radikálů) při extremistických veřejných vystoupeníchzároveň není automaticky zobrazována jako samozřejmá.[61] Reakce Romů na aktivní účast spoluobčanů (sousedů) při veřejných vystoupeních extremistů, se v médiích ovšem objevuje minimálně. Pokud ano, bývá opět převyprávěna jako ohrožení majority.

Zdeněk SOUKUP, redaktor

Pochod pravicových radikálů z Česka, Německa i některých obyvatel Rotavy procházel kolem necelé stovky Romů. Pochodu se účastnili i 3 učitelé místní základní školy. ***Radikálnější Romové*** *žádají jejich propuštění, hrozí, že přestanou do školy posílat své děti. Méně radikální projevy mírní.*

Robert HORVÁTH, předseda OS Meta - Romské integrační centrum

---

[61] Více viz kapitola 2.2.6. zneužiti neonacismem

Učitel je vzor pro, zejména pro děti, ale vůbec pro lidi, pro společnost, takže to, že se staví na straně, na straně těch, kteří veřejně jdou proti Romům, není dobrou vizitkou, ale je to pořád jejich názor.

Zdeněk SOUKUP, redaktor

Naproti tomu si někteří ***starousedlíci stěžují na vyhrožování za účast při pochodu****.*

Iva KALÁTOVÁ, starostka Rotavy /nez./

Útoky jsou vedeny proti učitelům i proti mně, ale mimo to ještě proti normálním lidem, kteří potkávají Romy, můžu to říct rovnou, kteří vyhrožují fyzickým útokem těmto lidem.

Zdeněk SOUKUP, redaktor

----

*Romové už před ohlášeným pochodem začali zakládat občanské sdružení, které by mělo mírnit rozpory****. Vzniklo také občanské sdružení na obranu majority.***

/Napětí v Rotavě, ČT 1, 7.11.2011, Události v regionech/

Možné ohrožení většinové společnosti ze strany Romů je novináři vnímáno obecně velmi silně. Především regionální deníky tematizují strach Romů z pravicových radikálů jako de facto pozitivní jev.

Nepřizpůsobiví chodí po tlupách. Člověk se bojí. Jsou drzí a pokřikují. Neustále ruší noční klid," říká šestasedmdesátiletá Zdeňka Marková, která v Rotavě bydlí pětačtyřicet let.

„Romové tu byli vždycky, ale co se děje dnes, to nepamatuji." Protestní mítink DSSS neodsuzuje. „Třeba se leknou, že se něco děje, a dají pokoj," doplnila.

/Rotavou projdou kvůli údajnému napětí přívrženci DSSS, denik.cz, 21.9. 2011/

Možný trest, přítomnost Policie ČR nebo městských strážníků, jak se zdá, paradoxně nevyvolává v romských obyvatelích takový respekt, jako eventuální přítomnost extrémistických skupin. Prokázal to uplynulý víkend ve Vimperku, kdy se po městě pohybovali zástupci Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS) s letákovou kampaní.

/Romové ze strachu jeli z města, Prachatický deník, 10.11. 2011/

„Myslel jsem, že tady bude víc nácků," nechal se slyšet postarší muž stojící v hloučku přátel. A skutečně, podobných skinheadských typů zde bylo překvapivě pomálu. Místní Romové se však přesto v danou dobu z města stáhli. Kde jich bývá přes týden spousta, nebyl skoro ani jeden. Důchodkyně pozorně sledující vše kolem sebe to okomentovala stručnými slovy: „Měli by sem s tím cirkusem přijet častěji."

/Mítink DSSS v Opavě: klid, přes sto přihlížejících a v okolí ani jeden Rom, Opavský a hlučínský deník, 26. 9. 2011/

2.2.4 ohrožení majority v kontextu romské kriminality

Časté zmínky o strachu majority z Romů jsou pochopitelné pouze v kontextu mediálně konstruované „romské" kriminality. Ve sledovaném období jednoznačně převažuje vnímání kriminality páchané Romy jako časté, závažné a násilné (brutální). Atributy závažné kriminality nesou ve spojení s Romy ve zpravodajství i drobné prohřešky či jen narušení společenských norem. Kvůli zveřejňování etnicity je navíc kriminalita připisována Romům jako celku. [62]

„Romská" kriminalita je konstruována jako ohrožující majoritu.[63] Jednak fyzicky (brutální útoky), dále ekonomicky (krádeže) a sociálně (narušování soužití a společenské solidarity: hluk, vandalismus, odmítání práce, život na dluh, na dávkách apod.). Takto pojatá obvykle slouží jako jediný kontext (vysvětlení) jednání neonacistů i širší veřejnosti (především účast na veřejných podnicích pravicových extremistů).[64]

Na tři desítky lidí se přesto sešly na havířovském plácku zvaném "náměstíčko". Především v městských částech Havířov-Šumbark a Prostřední Suchá roste podle policejních statistik kriminalita, slovní potyčky a také nervozita mezi obyvateli. Ti si stěžují i na nadměrný hluk a nepořádek a tvrdí, že za to mohou nepřizpůsobiví Romové. Lidé se bojí, aby se místo nestalo druhým Šluknovskem, kde eskalovaly problémy mezi většinovou společností a menšinou.

/Radikálové přišli na zakázaný mítink, úřednici s megafonem ignorovali, idnes.cz, 28.10.2011/

---

[62] Viz kapitola 2.1. Kriminalita

[63] O „romské" kriminalite je referováno opět až v okamžiku, kdy se týká majority. Romské oběti kriminálních činů (kromě rasiticky motivovaných útoků) v médiích de facto neexistují. Viz kapitola 2.1.X xxxxxxx

[64] V tomto smyslu tak média přistupují na argumenatci neonacistů viz. Kapitola xyx leg

Je pravděpodobné, že bez mediálně konstruované „romské“ kriminality, by většina zpravodajských výstupů o extremismu ve spojení s Romy musela být „vyprávěna“ jinak. „Romská“ kriminalita používaná jako kontext ve zpravodajství ve spojení s extremismem účinně překrývá zobrazované (a novináři nerozporované) rasistické postoje a chování většinového obyvatelstva. Ve výsledku tak přispívá k jejich legitimizaci.

Nejen v jejích očích jsou nově přistěhovalí romští sousedé hrozivým zásahem do života. „Tam, kam se Romové stěhují, tak to jde všechno od desíti k pěti. Je tu nepořádek, zvyšuje se kriminalita a padají ceny bytů,“ vyjmenovává důsledky romské migrace čiperná důchodkyně. „Je to přesně tak, jak paní říká, naprostý úpadek,“ spontánně ji doplňuje další obyvatel největšího ústeckého sídliště Severní Terasa.
/V Ústí se pochodovalo za lepší adresu, Lidové noviny, 10.10. 2011/

Přívaly nepřizpůsobivých trápí Rotavu už léta. Podle místních jim vyhovuje, že je tu vysoká nezaměstnanost a levné byty. „Chodí si akorát pro dávky, protože vědí, že o práci tu nezavadí,“ řekla jedna z místních. „Lidé jsou naštvaní. Devastují nám zahrady a kradou, co se dá. Mnoho lidí už odešlo a zbavují se bytů. Zrovna jedna známá prodala třípokojový byt za pouhých sto tisíc, aby už odsud zmizela,“ řekla rozhořčeně.
/Akce Dělnické strany žádnou válku v Rotavě nevyvolala, Plzeňský deník, 30.1.2012/

2.2.5. argumenty neonacistů na pozadí romské kriminality

K nejsilnějším normativním nárokům společnosti na média patří požadavky na objektivitu, vyváženost a nestrannost mediálních obsahů.[65] I přes jistou spornost těchto nároků vzhledem k jejich faktické nedosažitelnosti,[66] jsou tyto požadavky obecně napříč společností i médii přijímány. Na konkrétní rovině zpravodajských obsahů to znamená mimo jiné snahu pokrývat hlasy všech relevantních aktérů té které události.[67] Běžné informování o neonacistických akcích, které jsou primárně inscenovány pro média, s sebou kvůli tomu do zpravodajství dlouhodobě přináší argumenty pravicových radikálů.

[65] Viz. Trampota, 2006
[66] V rámci mediálních procesů dochází k mnoha subjektivním rozhodnutím, jež lze jen stěží „objektivizovat“ (od selekce informací až konstruování mediálních výstupů). Požadavek objektivy svým způsobem zastírá přirozeně subjektivní charakter zpravodajství. Viz. Tuchmanová, 1999.
[67] Viz. McQuail, 1999

Pravicoví extremisté jsou při informování o veřejných akcích, které pořádají, jako relevantní aktéři médii chápáni. Vedle místní policie a zástupců samospráv jsou to právě oni, kterým je dán v příspěvcích nejčastěji prostor.[68]

Policie a zástupci institucí se vyjadřují především k možnosti předejití či zamezení očekávaného konfliktu (ať již k možnosti zakázání akce – politici, úředníci či pacifikaci stran sporu – policie) nebo jeho průběhu. Neonacisté se naopak velmi často vyjadřují k vlastnímu smyslu daných událostí. Ve spojení s Romy je pravidelně zasazují do kontextu „romské" kriminality.

Řečníci v čele s předsedou strany Tomášem Vandasem tam poukazovali na údajné problémy s nepřizpůsobivými občany a na zhoršující se bezpečnost ve městě. Kritizovali údajné zvýhodňování romské menšiny.
/Zhruba 300 lidí přišlo na mítink Dělnické strany sociální spravedlnosti ve Vimperku, ČRo 6, 26.11.2011, Zprávy/

Vandas, který ve svém proslovu kritizoval vládní garnituru i levicovou opozici a žádal tvrdší postup vůči nepřizpůsobivým, si vysloužil opakovaný potlesk především za kritiku chování Romů.
Vyjděte do ulic, radil Vandas, Klatovský deník, 19.5.2012

V jednotlivých zpravodajských výstupech se sice nepravidelně, ale opakovaně objevují tvrzení a fakta, která argumenty či přítomnost neonacistů zpochybňují.

Romský aktivista Kumar Vishwanathan si nemyslí, že by Vandasovy mítinky někoho zaujaly.
„Dělnická strana v Moravskoslezském kraji nikdy neměla velkou podporu. Zdejší lidé jsou soudní. Mítink možná zaujme děti, které v extremistech hledají vzory, ale to je vše," uvedl Vishwanathan.
/Extremisté míří do kraje, využívají nervozity, 23.9.2011/

Mnohem častěji ale výroky neonacistů novináři v příspěvcích nijak nerozporují. Naopak skrze kontext „romské" kriminality je dále rozvíjejí. Argumenty extremistů se v médiích setkávají s již fungujícím obrazem kriminálního chování romské komunity. Pravicoví radikálové tak ve zpravodajství posilují svoji legitimitu.

[68] Viz. Newton media, 2010

Rotava se podle DSSS proměnila z větší části na ghetto, kde starousedlíci trpí "pod terorem" nových přistěhovalců. "Jsou to neustálé krádeže, vandalismus, vyhrožování, drogová problematika, rušení nočního klidu a především fyzické útoky na naše lidi," tvrdí organizátoři akce.

…Ve městě s 3400 obyvateli je nyní bez práce 17,5 procenta obyvatel, zatímco v kraji je to 9,6 procenta. Do města se sestěhovávají Romové. Protože naprostá většina z nich je bez práce, tráví čas na ulici. Město proto už přijalo kontroverzní vyhlášku, která zakazuje postávání na ulicích nebo umisťování laviček na veřejné prostranství.

/Rotavou šly stovky radikálů, přijely i posily z Německa, aktualne.cz, 29.10.2011/

Pravicoví radikálové shromáždění zdůvodňovali tím, že chtějí s místními obyvateli promluvit o stěhování takzvaně nepřizpůsobivých obyvatel do města.

…Obyvatelé Šumbarku a další havířovské části Prostřední Suchá si stěžují na zvýšenou kriminalitu, nadměrný hluk, nepořádek i slovní či fyzické potyčky. Za jejich viníky označují nepřizpůsobivé obyvatele, hlavně Romy.

…Havířovští obyvatelé se také obávají toho, že společnost RPG Byty, která ve městě spravuje velké množství bytů, do nich bude stěhovat problémové nájemníky. Toto tvrzení však firma opakovaně odmítla.

/Extremisté se i přes zákaz sešli v Havířově, na dvacet minut, lidovky.cz, 28.10.2011/

2.2.6. zneužiti neonacismem

Pravicoví extremisté jsou ve zpravodajství de facto jedinými nositeli rasismu,[69] který je v médiích vnímán negativně. Při informování o neonacistických veřejných akcích mají novináři jednoznačnou potíž s identifikováním rasistického chování či postojů u běžných občanů, politiků a zástupců institucí (pokud tito nejsou označeni jako extremisté). Častá přítomnost místních na akcích neonacistů je vysvětlována především napětím mezi „slušnou“ většinou a Romy. Respektive zneužitím zobrazovaného napětí příslušníky radikální pravice.

[69] Viz kapitola 2.1. Kriminalita

Dělnická strana včera sdělila, že v Rotavě uspořádá besedu v jedné z tamních restaurací. Zřejmě chce využít napjaté situace a sbírat politické body.
/Rotava je v napětí, radikálové se do města vrátí, denik.cz, 3. 12. 2011/

Na pět stovek obyvatel Havířova zamířilo v sobotu odpoledne na shromáždění Dělnické strany sociální spravedlnosti. Na náměstí Republiky k nim od 13 hodin promlouval předseda strany Tomáš Vandas. Strana záměrně míří do oblastí s vyšší koncentrací romského obyvatelstva, aby sbírala body před volbami…
Byli mezi nimi nejen mladí pravicoví extrémisté, ale i důchodci nebo třeba rodiče s dětmi. V Havířově v poslední době vládne mezi lidmi nervozita kvůli problémovému soužití s Romy.
/Šéf dělnické strany Vandas řečnil v Havířově pod dohledem policistů, idnes.cz, 24. 9. 2011/

Jako prvotní původci napětí jsou jednoznačně ve zpravodajství zobrazováni Romové, kteří jsou ztotožněni s obrazem „romské“ kriminality. Současně však napětí, dle médií, nejen zneužívají, ale také šíří pravicoví radikálové.

Vyhrocenou situaci ve šluknovském výběžku, kde vzrostlo napětí mezi Romy a většinovou populací, mohou využít extrémisté k šíření nepokojů a protiromských nálad i do dalších částí republiky. Mezi rizikové lokality patří podle Ministerstva vnitra Ostravsko, Mostecko, Teplicko a Chomutovsko.
/Vyhrocené situace ve šluknovském výběžku mohou zneužít extremisté, ČT 1, 7. 11. 2011, Zprávy/

Jisté zmatení nastává v příspěvcích v okamžiku, kdy organizátoři (či účastníci) protiromských akcí sami sebe nepojímají jako neonacisty, ale zastávají (částečně či zcela) jejich postoje. Majoritní média je nejsou schopna popsat jako nositele rasismu. Argumenty či fyzická přítomnost pravicových radikálů a „slušných“ občanů se ovšem mohou ve zpravodajství prolínat natolik silně, že jsou de facto nerozlišitelné. Obraz občanů svedených či využitých neonacisty je tím do jisté míry narušen. Kontext romské kriminality (ohrožení majority) využívaný v médiích však opět umožňuje konstruovat jednání běžných občanů jako pochopitelné- tj. nezatížené rasismem.

Hana KRACÍKOVÁ, moderátorka

Zoufalí lidé ze Šluknovska *přijeli demonstrovat do Prahy. Na Palackého náměstí dorazilo dnes asi 40 obyvatel Varnsdorfu, teď se přesouvají k Úřadu vlády. Právě vláda je podle nich netečná k problémů sousedů romských ghet. Renata Hájková z Varnsdorfu Impulsu řekla, že tam mají strach vycházet ven.*

Renata HÁJKOVÁ, obyvatelka Varnsdorfu

My chceme, aby u nás prostě věděli, jako ať si tam jdou bydlet v tý lokalitě, když máte i v poledne přepadnou babičku, mačetu, děcka, máte strach jít.

Hana KRACÍKOVÁ, moderátorka

Přímo na akci padala ještě ostřejší slova, ***přišli totiž i lidé, kteří nazývají varnsdorfské obyvatele rasistickými štváči.*** *Obě skupiny oddělovala policie.* ***Severočeši vybídli své odpůrce, aby si romské spoluobčany vzali k sobě domů a skandovali hesla jako například cikáni do Prahy.***
Lidé ze Šluknovska přijeli demonstrovat do Prahy, Impuls, 1. 10. 2011, Zprávy

V Ústí proběhl bez větších komplikací protestní pochod proti "nepřizpůsobivým občanům". Do ulic vyrazilo asi 500 lidí, na které dohlížely stovky policistů. Pochod svolali místní občané, které ***přijeli podpořit i*** *někteří* ***příznivci Dělnické strany sociální spravedlnosti*** *(DSSS).*
Dav provolával hesla ***"Češi pojďte s námi!", "Čechy Čechům!" nebo "Cikáni do práce!".*** *…Nápisy na transparentech, které s sebou nesli, pak připomínali útoky Romů v Novém Boru a Rumburku, které* ***nepokoje využívané pravicovými extremisty*** *odstartovaly.*
…Obyvatelé Ústí nad Labem si ***stěžují především na hlučnost, neohleduplnost a nepořádnost romské menšiny*** *ve městě.* ***Zároveň se cítí ukřivděně****, neboť zatímco pracují, aby mohli zaplatit nájem, "nepřizpůsobiví občané" jsou nezaměstnaní a srovnatelné ubytování jim dotuje stát. Narozdíl od obyvatel Varnsdorfu či Rumburku si ale* ***zatím nestěžují na násilí****.*
/Protiromský pochod Ústím skončil. Policisté našli ukryté dlažební kostky, lidovky.cz, 8.10.2011/

Negativita spojená s oběma stranami potencionálního konfliktu je zřejmá. Neonacisté jsou jako představitelé rasistického hnutí v médiích prvotně vnímáni spíše záporně. Obdobně zřejmá je také negativita spojená v médiích s Romy a obrazem romské kriminality. Pokud v příspěvcích absentuje

„koncept svedení“, novináři, kteří přebírají optiku (distancující se) majority, dávají obvykle opět prostor k vymezení se proti oběma skupinám.

Na náměstí se ale už trousily desítky obyvatel Vimperka, kterých se sešly zhruba tři stovky. Většina z nich s pravicovými extremisty souhlasila. Když předseda strany Tomáš Vandas hřímal, že je na čase se vzepřít a postavit se nepřizpůsobivým, tleskali. „Pohár trpělivosti přetekl,“ burcoval Vandas.
…Lidé ve Vimperku, kteří na mítink přišli, většinou vysvětlovali, že je tam dohnal pocit zoufalství ze situace, která ve městě panuje. „Dokud se o tom nemluvilo, tak policie - ať státní, nebo městská - nebyla schopna cokoliv udělat. Teď jsou v ulicích alespoň více vidět. Samozřejmě, dělnická strana není řešení, protože zlo zase plodí jen zlo, ale alespoň se ve městě něco děje a radnice musí problém řešit,“ řekla jedna z obyvatelek, která má s Romy také osobní zkušenost. Několikrát ji hrubě slovně uráželi.
/Na mítinku zůstalo jen u slov, MF Dnes, 28.11.2011/

Pořadatelé akce hovoří o situaci ve městě jako o místě pod terorem nových přistěhovalců, upozorňují na vandalismus, vyhrožování, rušení nočního klidu a fyzické útoky.
„Nejsem přesvědčena, že by tato akce vyřešila problémy Rotavy, přesto si myslím, že je nejvyšší čas něco dělat, protože napětí mezi lidmi a nesouhlas s těmi poměry, které jsou tady, sílí,“ řekla Právu starostka Iva Kalátová. (NK). Problémy ve městě vnímá jako konflikt v úrovni slušných a ostatních občanů. „Není to otázka rasy ani národnosti, ale otázka životních priorit,“ dodala.
/My jsme národ, reagovali Romové na demonstranty, Právo, 31.10.2011/

2.2.7. neonacismus jako banalita

Značný vliv rutin na podobu mediálních obsahů ve zpravodajství často vede k jisté mechaničnosti při zpracování jednotlivých témat.[70] Ke specifikům zpravodajského informování o veřejných akcích pravicových radikálů patří téměř ritualizovaný popis neonacistických vystoupení. K jeho nepřehlédnutelným atributům lze řadit i skandování hesel, jež novináři nezapomínají zmiňovat.

V čele kráčí členové DSSS a městem zní hesla jako „Čechy Čechům,“ nebo „Stop černému rasismu!“, případně „Radikálně! Sociálně! Nacionálně!“, případně „Cikáni do práce!“

[70] Trampota, 2006

/ 'Cikáni do práce!' skandovali demonstranti, denik.cz, 8.10.2011/

Od toho chyběl krůček, aby horkokrevní muži protrhli první řadu ze svých lidí a napadli řvouny v průvodu. Ti skandovali: ´Cikáni do práce!" Odezvou jim byl pískot a plivání.
/Radikálové pokořili Chanov, zlobili se Romové, blesk.cz, 7.4.2012/

Za pokřikování hesel jako „Stop černému rasismu", „Čechy Čechům" nebo „Cikáni do práce" se dav vydal v čele s představiteli DSSS a DM po naplánované trase do centra města.
/Novoborští: Chceme, aby si nás někdo všiml, Českolipský deník, 12.9.2011/

Varnsdorfští v úvodu své akce na Palackého náměstí vybídli své pražské odpůrce, aby si romské spoluobčany vzali k sobě domů, a skandovali "Cikáni do Prahy!".
/Demonstranti z Varnsdorfu se v Praze naháněli s anarchisty, lidovky.cz, 1.10.2011/

Pokud se v příspěvcích objevují nesouhlasné reakce, slouží primárně jako ilustrace (či dramatizace) očekávaného konfliktu (střetnutí) mezi neonacisty a Romy, popřípadě anarchisty.

Radikálové s vlajkami v rukou opustili sídliště. Když míjeli tancující Romy, nezapomněli k nim poslat pár provolání "Cikáni do práce!" Ti se jim ale jen smáli a dál slavili. Slavili své dnešní vítězství, že se jim dělnickou stranu podařilo zesměšnit.
/Romové zesměšnili dělnickou stranu v Chánově. Raději šli tancovat, denik.cz, 7.4.2012/

Místní na radikály čekali s transparenty „Vaše řešení známe, odejděte, My jsme tady doma, Dejte nám práci". Z jednoho domu visel velký nápis „Nenávist není řešení" stejnojmenné iniciativy. A z reprobeden zněl rap i romské písně. Hlouček „v černém" kontroval pokřikem Cikáni do práce, nápisy „Stop černému rasismu" a řadou vlajek s ozubeným kolem DSSS.
/Náckové byli potupeni, Romové se jim vysmáli, MF Dnes, 10.4.2012/

Skutečně negativní ohlasy na hesla (přítomnost) neonacistů, které jejich samozřejmost ve veřejném prostoru narušují, jsou ve zpravodajských výstupech zaznamenávány pouze výjimečně.

Těsně před kruhovou křižovatkou visel na plotě transparent s nápisem Nacionalismus je kýč. Radikálové se na něj vztekle vrhli a nadělali z něj hromadu cucků. Jeden místní Rom opodál si stěžoval.

„Nevím, proč vykřikují cikáni do práce, když já z ní zrovna jdu. Nemohou nás všechny házet do jednoho pytle," řekl Jan Gaži, který se s demonstranty setkal na Masarykově ulici.
Když průvod skončil na Lidickém náměstí, několik lidí to bere jako urážku. „Tahle nacionalistická verbež si hlásá tu svou nenávistnou ideologii na Lidickém náměstí, to je výsměch," vzápětí raději odchází.
/'Cikáni do práce!' skandovali demonstranti, denik.cz, 8.10.2011/

Policisté po proslovech zkontrolovali několik mladých extremistů, kteří si tváře halili šátky a vykřikovali hesla jako Čechy Čechům. „Prohlášení mohla naplnit skutkovou podstatu některého z trestných činů hovořících o propagaci hnutí směřujících k potlačení práv a svobod. Kriminalisté nyní analyzují pořízené záběry a předvolají konkrétní aktéry k vysvětlení," řekl krajský mluvčí policie Jiří Matzner.
/Na mítinku zůstalo jen u slov, MF Dnes, 28.11.2011/

Opakovaná a obvykle nerozporovaná hesla neonacistů přispívají nejen ke „standardizaci" obrazu veřejných vystoupení extremistů v médiích, ale též k normalitě jejich obsahu. Nekomentované pokřiky typu: „Čechy Čechům" nebo „Cikáni do práce" patří k mediálnímu zobrazení neonacistické akce natolik silně, až ztrácí negativní konotace. Banalizují na úroveň žánrové ilustrace. Novináři to občas sami cítí a nechtěně tematizují.

*Pochod provázelo **obligátní** skandování „Čechy Čechům! Nic než národ! Cikáni do práce!"*
/Extremisté z DSSS ukradli demonstraci v Ústí pro sebe, MF Dnes, 10.10.2011/

Dva příznivci Dělnické strany sociální spravedlnosti, kteří splňují všechny příručky o správném oblékání na demonstrace, právě rozvinuli transparent Stop černému rasismu.
*…Pomůže ale tamním lidem **křičet banální slogany**, a navíc pod hlavičkou extremistů?*
/V Ústí se pochodovalo za lepší adresu, Lidové noviny, 10.10.2011/

2.2.8. Romové jako oběti - neonacistů

Přes množství příspěvků o veřejných akcích neonacistů ve zpravodajství (ve spojení s Romy), se paradoxně o povaze pravicového extremismu nelze příliš dozvědět. Mediální výstupy se soustředí především na potencionální konflikt a „romskou" kriminalitu a zřetelně brání možnosti získat přesnější představu. Negativita spojená s pravicovým extremismem je sice přítomná, ale zjevně nekonkrétní.

Navíc kvůli rutinnímu zpracování příspěvků v řadě případů oslabuje nebo je relativizována obrazem „romské“ kriminality.

Jistou představu o charakteru pravicově extremistického hnutí je možné získat v okamžiku, kdy je potlačen (či úplně mizí) kontext „romské“ kriminality. Jde především o situace, kdy jsou pravicoví radikálové souzeni za slovní či fyzické útoky na Romy. Ve zpravodajství se stávají tématem obvykle právě (až) tehdy, kdy o nich rozhoduje nějaká instituce (soud, úřad).[71]

Vlastimil WEINER, redaktor ČT, Hradec Králové

Dobrý den. Ano, dobrý den ještě jednou. Stalo se to v sobotu 12.března, ale až pozdě odpoledne kolem 17 hodiny, přibližně hodinu po skončení demonstrace Dělnické strany sociální spravedlnosti v Novém Bydžově před místní knihovnou poblíž centra města. 14 výtržníků tam fyzicky napadlo tři místní Romy. Útok podle žalobce Alexandra Pumprly vedli rukama i nohama. Napadené navíc uráželi rasovými nadávkami. Jeden napadený Rom utrpěl zranění a museli ho ošetřit v nemocnici…Mezi útočníky z Litoměřic, Ústí nad Labem a dalších severočeských měst není podle žalobce žádná spojitost. V Novém Bydžově se setkali náhodně, aby se zúčastnili právě demonstrace Dělnické strany. Státní zástupce na ně podal k soudu v Hradci Králové obžalobu kvůli výtržnictví s rasovým podtextem, tedy pro hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob. Řekl, že rasově motivované nadávky, které zazněly a policisté je ve vyšetřovacím spise přesně zaznamenali, není možné veřejně citovat. Prokazatelně však hanobili etnickou skupinu.
/Okresní státní zástupce v Hradci Králové podal obžalobu na 14 účastníků demonstrace, ČT 1, 24.10.2011, Polední události/

Skupina pravicových radikálů podle obžaloby začátkem listopadu 2008 napadala Romy, které potkala. Honili je po celém Havířově. Nejhůře dopadl patnáctiletý mladík, kterého násilníci zbili tak, že nebýt rychlého ošetření, zemřel by. Utrpěl poranění hlavy a následky má dodnes. Jednoho Roma zachránila skupinka ukrajinských dělníků, kteří se útočníkům v hotelovém domě postavili.
/Extremistů, kteří napadli Romy, bylo až dvanáct, denik.cz, 9.2.2012/

[71] Je pravděpodobné, že to souvisí s omezenou schopností vnímat Romy jako oběti trestných činů všeobecně. Viz kapitola 2.1.8. Koncept slušného Roma.

Státní zástupce Roman Hanuš v obžalobě uvedl, že muži prostřednictvím svých profilů zveřejňovali videa s nacistickými symboly a hudební videoklipy s neonacistickou tematikou.
…„Někde to bylo naprosto jednoznačné. Jestliže tam vyhrožují Arabům, že mají táhnout, že je násilím odsud vypakují, jestliže vyhrožují Romům cyklonem B, likvidací a podobně, tak tady není co řešit. Ty texty sdíleli, takže byly desítkám lidí z okruhu jejich přátel na síti přístupné," uvedl předseda senátu Karel Rašín.
/Podmínky za propagaci nacismu na Facebooku, Právo, 24.4.2012/

V příspěvcích, které informují o aktuálních veřejných akcích neonacistů (alespoň ve sledovaném období) ve spojení s Romy, se podobný kontext prakticky neobjevuje. A to i přesto, že se některá institucionální rozhodnutí zpětně dotýkají právě extremistických vystoupení.

Vandas a jeho spolustraníci se podle soudů svými výroky dotkli menšin žijících v Česku, zejména pak Romů a Vietnamců… V proslovu padly zmínky o Vietnamcích, kteří z prodeje levného textilu přešli na výrobu tvrdých drog, jež nyní prodávají dětem, kritizovali Romy zneužívající státní sociální dávky s tím, že právě oni mohou za násilí na litvínovském sídlišti Janov.
/Vandas a jeho „dělníci" odmítají tresty za První máj, MF Dnes, 11.5.2012/

Úřad ve svém rozhodnutí přihlédl i k zářijovému mítinku DSSS ve městě, kde strana vyzývala k netoleranci romské menšiny.
/Extrémisté chtějí demonstrovat navzdory zákazu, denik.cz, 24.10.2011/

Novináři ve zpravodajství sice přinášejí informace o odsouzení nejrůznějších forem neonacismu včetně fyzických útoků nebo slovních vyjádření na adresu Romů. Přebírají ovšem optiku nezúčastněné majority. Negativní odsudek přichází obvykle až v okamžiku, kdy rozhodne soud nebo úřad[72], což bývá o několik měsíců či let později, než sama událost proběhla. Aktuální kontext neonacistických vystoupení tvoří především „kriminalita romské komunity". Je otázka, do jaké míry je kvůli tomu narušen obraz společenské nebezpečnosti neonacistů či ještě spíše, zda se tak Romové nestávají ve zpravodajství stejně společensky nepřijatelní jako neonacisté.

[72] Ve sledovaném období se to netýká de facto pouze útoků žhářů na romská obydlí. Viz. kapitola 2.1.8. Koncept slušného Roma

2.3. Policie, zajištění bezpečí

Povaha převažujícího zpravodajství o Romech ve sledovaném období dává tušit, že vedle kriminality a extremismu bude jednou z nejsilněji obsazených tematických kategorií policie, která ne/funguje jako protiváha kriminality („romské“). A požadavek na zajištění bezpečí (především) policií ze strany majority, která se cítí ohrožena jak „romskou“ kriminalitou, tak (alespoň na deklarativní úrovni) veřejnými akcemi pravicových extremistů.[73]

Do tematického okruhu policie, zajištění bezpečí bylo zařazeno 560 příspěvků. Z toho více než polovina (66,1% - 370 příspěvků) je rámována kriminalitou. Drtivá většina z nich se opět týká kriminality „romské“, téměř 92 % příspěvků (337).

Vedle kriminality se téma policie, zajištění bezpečí nejčastěji pojí s tématem extremismus (95 příspěvků), bydlení (80) a jednání politiků (65).

Tematický okruh má také svá specifika, která se objevují i v dalších tematických kategoriích, zde jsou ale opět nejzřetelnější. Jedná se znovu o zveřejňování etnicity, boj s „romskou“ kriminalitou, prevenci a „romskou“ kriminalitu, romské asistenty prevence, tezi o více policistech a méně nepřizpůsobivých a konečně zobrazovaný přístup policie k rasismu.

Do kategorie policie, zajištění bezpečí byly zařazeny všechny mediální výstupy, ve kterých bylo ve sledovaném období dominantním tématem jednání (aktivity) policie nebo úřadů při zajišťování bezpečí občanů.

2.3.1. etnicita a policie

Kategorie policie, zajištění bezpečí v kontextu s romskou komunitou může sloužit téměř jako zrcadlový obraz tematickému okruhu kriminalita. Namísto „romské“ kriminality je ovšem dominantou příspěvků jednání policie při jejím potlačování (ať již na poli prevence nebo represe). I zde je bezúčelně[74]

[73] Viz kapitola.2.1. Kriminalita a 2.2. Extremismus
[74] Bezúčelně nikoliv pro média viz kapitola 2.1.1. Zveřejňování etnicity.

publikována etnicita pachatelů trestných činů či přestupků. Příspěvky z kategorie kriminalita by bez zveřejňování etnicity z velké většiny pravděpodobně nikdy nevznikly.[75] Zpravodajské výstupy z okruhu policie, zajištění bezpečí jsou do značné míry odpovědí na již plně konstituované zpodobnění „romské" kriminality skrze etnicitu.

Kriminalita chápaná jako romská je opětovně konstruována jako závažná a ohrožující především majoritu. Není již centrem příspěvků, tím jsou aktivity policie. Často slouží pouze jako ilustrace policejní práce.

Některým problémům se podle něj odbor bezpečnosti věnuje tak, že je sleduje až do úplného vyřešení. „Například se nám podařilo na upozornění občanů vystěhovat Romy z neoprávněně obsazeného bytu v jedné ulici na Slovanech," vypočítává manažer.
Policie měla také zatknout na podnět z poradny skupinu dealerů drog. V obou případech šlo o závažné problémy, které byly dotaženy do konce.
/Jasná odpověď ? Malý zázrak, Plzeňský deník, 14.7.2011/

Po návratu do Chebu a krátké přestávce na svačinu se vydávají strážníci zpět do terénu. Neodjedou daleko, když kolega do vysílačky hlásí, že v Krátké ulici se mají prát Romové. Je asi čtvrt hodiny před půlnocí.
/Chebští strážníci zachránili život mladíkovi s astmatem, Chebský deník, 21.11.2011/

Negativita spojovaná s „romskou" kriminalitou konstruovanou na etnickém základě snadno přechází na Romy jako celek. Společenská objednávka na její vymýcení (potlačení) je silná a v příspěvcích je jí dán v perspektivě „ohrožené" majority značný prostor [76].

„Přišel jsem na fórum s problémem, který tíží mladé lidi. Romové nám velmi komplikují život. Kamarádi se bojí chodit do města. Romové nám vyhrožují a bezdůvodně nás napadají," říká Daniel, který nechce uvést celé jméno, protože se bojí dalšího útoku. Právě soužití s Romy považují lidé v Moravské Třebové za největší problém města. A řekli to nahlas na veřejném fóru, které se uskutečnilo ve středu odpoledne.

[75] Viz kapitola 2.1.1. Zveřejňování etnicity
[76] Viz kapitola 2.3.2. boj s romskou kriminalitou

Daniel není sám, kdo se setkal s agresivitou Romů. „Hlásil jsem to několikrát na policii, ale nic se nevyřešilo. Pomohlo by, kdyby zákony platily pro všechny stejně," tvrdí Daniel. Kriminalita a romská problematika je v Moravské Třebové téma, kterému se věnují nejen policisté, ale také radní. „Problémy s Romy řešíme, zabýváme se tím společně s policií a strážníky. Snažíme se je usměrňovat,aby se na veřejnosti chovali slušně. Teď se to trochu zklidnilo, ubylo i krádeží. Někteří byli odsouzeni a jiní si uvědomili, že už to není tak lehké, aby si tolik vyskakovali," sdělil Pavel Brettschneider, místostarosta Moravské Třebové. Přesto ale on sám soužití s Romy nepovažuje za ten největší problém ve městě.
… Lidé na veřejném fóru ale uvedli daleko více problémů, které je podle jejich názoru nutné řešit. Mimo jiné by chtěli vidět v ulicích více policistů a strážníků. „O navýšení počtu strážníků jednáme, ale ekonomická situace není nyní jednoduchá," podotkl Karel Bláha, velitel Městské policie v Moravské Třebové.
/S Romy máme velké problémy, řekli lidé na veřejném fóru, Svitavský deník, 24.2.2012/

2.3.2. boj s „romskou" kriminalitou

Snaha ochránit majoritu před „romskou" kriminalitou jednoznačně dominuje většině příspěvků z okruhu policie, zajištění bezpečí. Novináři zkoumají, do jaké míry se policii nebo úřadům daří nastolovat pořádek (tj. „romskou" kriminalitu snižovat). Velmi často a podrobně také referují o opatřeních, která by k tomuto cíli mohla vést.

Boj s kriminalitou je v Moravské Třebové úspěšný. Míra trestných činů na území Moravské Třebové v současnosti nenarůstá. Zásadnější problémy v tomto městě nejsou ani s takzvanou romskou kriminalitou. Ta tvoří zhruba 3,5 až 4 procenta z celkového počtu řešených případů. Starosta Miloš Izák tvrdí, že je to taky díky opatřením, která město přijalo ve spolupráci se strážníky i policií.
/Boj s kriminalitou je v Moravské Třebové úspěšný, ČRo Pardubice, 23.11.2011/

Martin MUSIAL, moderátor

Rostoucí kriminalita a více problémových občanů. Havířovskou radnici vedly ke zřízení dalších dvou služeben městské policie. Napjatá situace ve městě trvá už několik měsíců. Do dvou havířovských čtvrtí se po ukončení regulovaného nájemného stahují nepřizpůsobiví obyvatelé.

Pavla DAŇKOVÁ, redaktorka

Miloš Majtner pracuje u Městské policie v Havířově 15 let. Jeho nové působiště - detašované oddělení v Prostřední Suché. ***Pomáhat tady chce zejména starousedlíkům, které trápí nepřizpůsobiví obyvatelé.***

Miloš MAJTNER, strážník Městské policie Havířov

Tak pro tyhle lidi, co tady bydlí určitě velký přínos. Tady došlo k tomu znovu vlastně, že tady ***přibylo těch romských občanů****.*

…

Pavla DAŇKOVÁ, redaktorka

Obyvatelé Šumbarku a Prostřední Suché zřízení dvou nových policejních služeben vítají.

obyvatelka Havířova

Je tady teď třeba, protože tady je to hrůza, co se tu děje. Kravál je všelijaký a vykrádání.

….

obyvatel Havířova

Oni jsou pořád stejný. Oni se nedají napravit. Děti místo do školy, tak se to někde toulá.

Pavla DAŇKOVÁ, redaktorka

Město chce intenzivněji kontrolovat také restaurační zařízení a omezit činnost takzvaných hladových oken.

Zdeněk OSMANCZYK, primátor města Havířov /ČSSD/

Těch opatření je daleko víc, je jich celkem dvacet. Budeme rozšiřovat kamerový systém, toto se bude realizovat hned v prvních měsících příštího roku.
/Nové policejní služebny v problémových čtvrtích Havířova, ČT 1, 19.12.2011, Události v regionech/

Zobrazovaná kriminalita je obvykle drobná či se jedná o menší přestupky proti společenskému soužití. Opatření, která se kvůli jejímu zamezení přijímají, působí razantním dojmem a novináři je nijak nezpochybňují.

Bezpečnost obyvatel Králova Dvora hlídá od září soukromá firma PCO Global. Vedení města s ní uzavřelo smlouvu na patrolovací službu.
…Vedení města k tomuto kroku přiměly velmi časté stížnosti obyvatel některých královdvorských lokalit.
„V současné době máme nejvíce problémů v lokalitě královdvorského náměstí Míru. Lidé si zde stěžují na hluk a zejména na využívání veřejných prostor," upozornil Petr Vychodil. Během měsíce září pracovníci najaté firmy provedli jen na náměstí Míru celkem 141 zásahů. Většinou se jednalo o přestupky zdejší romské komunity.
„Místní komunikaci Romové využívají jako hřiště a brání automobilům v průjezdu. Jindy si zase sedmdesát lidí udělalo na městském pozemku hlučnou oslavu," uvedl starosta Králova Dvora některé z případů, při kterých museli pracovníci firmy zasahovat a zjednávat pořádek.
/Na náměstí Míru je dost rušno, místní komunita je problémová, Berounský deník, 17.10.2011/

S měsíčním odstupem rozpletli policisté poslední neobjasněný případ napadení dětí v Klatovech ***Romy****.*
…Jak již Deník informoval, koncem listopadu šetřili policisté v Klatovech tři případy útoků na děti. ***Nejprve byli bezdůvodně napadeni dva čtrnáctiletí chlapci****, kteří shodně utrpěli* ***lehká zranění****, poté se obětí útoku stal další školák mladší patnácti let a nakonec oznámila sedmnáctiletá studentka, že byla zraněna partou Romů. První a třetí případ se podařilo objasnit poměrně rychle.* ***Útok na dva školáky má na svědomí teprve 14 letý hoch****, který není ještě trestně odpovědný.* ***Třetí z útoků se podle policie vůbec nestal.***
… Někteří obyvatelé města nechtěli uvěřit, že dívka lhala, ale i s odstupem času trvá policie na svém.
Nyní se podařilo objasnit prostřední z případů. „K fyzickému napadení došlo 24. listopadu ve 12.45 hodin u křižovatky ulic Plánická a Pavlíkova. ***Mladík tam strčil do nezletilého chlapce, který narazil do nedaleké zídky a způsobil si lehké zranění.*** *Šetřením byl zjištěn 16 letý chlapec z Klatovska, který*

je podezřelý ze spáchání přestupku proti občanskému soužití. Údajně měl ***nezletilý nejdříve slovně napadnout pachatele a tento reagoval tím, že do něho strčil****," uvedla Ladmanová.*
Zprávy o ***bezdůvodném napadání a mlácení dětí vyvolaly ve městě vlnu emocí*** *a policie měla plné ruce práce se zklidněním situace.* ***„My i městská policie věnujeme zvýšenou pozornost okolí škol,"*** *vzkazoval čtenářům Deníku počátkem prosince Deníku klatovský okresní policejní ředitel Jan Myslivec.* ***Toto opatření podle Ladmanové i nadále trvá, i když v posledních týdnech se žádný nový případ napadení dítěte neobjevil.***
/Agresorovi hrozí jen pokuta, Klatovský deník, 22.12.2011/

Konstruované ohrožení majority ze strany romské menšiny nejen skrze drobnou kriminalitu, ale i skrze jednání, jež ve zpravodajství získává kriminální charakter: hluk, vandalismus, hádky, „zneužívání" sociálních dávek, zvyšuje pocity nejistoty a ztráty bezpečí „slušných" občanů (tj. ne- Romů). Novináři je často tematizují, podobně jako aktivity na opětovné zajištění bezpečí. Jednání policie nebo úřadů je obvykle konkrétní, „kriminální" chování Romů nikoliv. Obecné popisy „romské" kriminality, bez konkrétních případů, jsou médii předkládána jako fakta. Policie či jiné státní instituce jsou zpodobňováni jako ti, kteří se ztotožňují s perspektivou ohrožené většinové společnosti.

Občané se nejvíce bojí v takzvaných romských lokalitách. Jako příklad uváděli panelové domy nad kinokavárnou Alfa či okolí sokolovského nádraží. Zajímavostí však je, že podle policistů je v těchto místech nápad trestné činnosti minimální. „Romové si svoji lokalitu hlídají a páchají trestnou činnost jinde," řekl vedoucí obvodního oddělení Sokolov Tomáš Strnad. Jako příklad uvedl sídliště Michal či Vítěznou. V romských lokalitách prý kolemjdoucí prožívají jakýsi emoční strach z toho, že se jejich obyvatelé shlukují a pokřikují na ně.
Ve svých lokalitách prý Romové trestné činy nepáchají, Sokolovský deník, 16.9.2011

Přerovští strážníci budou v budoucnu častěji kontrolovat ulice u nádraží Českých drah v Přerově, obývané převážně romskou komunitou. „Reagujeme na současnou napjatou situaci v této sociální oblasti. V lokalitě se bude pohybovat hlídka, která svou přítomností může přispět ke snížení napětí a zvýšení pocitu bezpečí," uvedl ředitel Městské policie Přerov Omar Teriaki.
/Strážníci dohlédnou na romské lokality, Právo, 8.10.2011/

2.3.3. prevence a „romská“ kriminalita

Negativita spojená s Romy ve zpravodajství se v příspěvcích, které tematizují ohrožení majority kvůli „romské“ kriminalitě a následnému „boji“ s ní, zvyšuje. Zřejmě proto mohou být některé kroky čistě represivní povahy vůči Romům ze strany institucí či policie prezentovány v médiích jako prevence. Ke specifikám informování o bezpečnostních opatřeních proti „kriminalitě Romů“ patří zpravodajské výstupy, jež referují o kontrolách na ubytovnách a v hernách.

U automatů ve Sport baru na bydžovském náměstí, kam kontrola zamíří nejdřív, sedí pět Romů. „Vaše doklady, prosím. Jméno a příjmení, bydliště,“ striktně diktuje policista a muži neochotně vytahují občanky. „Kontrolujeme hlavně, jestli všem bylo osmnáct let, nikdo mladší nemá v herně co dělat,“ vysvětluje vrchní strážník Radek Černík. Sociální pracovníci hned porovnávají jména s aktuálním seznamem lidí, kteří pobírají dávky hmotné nouze nebo o ně žádají. Momentálně jich je v Novém Bydžově 47. „Žádný z nich na seznamu není, můžeme pokračovat,“ říká Hana Holková, která se zabývá terénní sociální prací v bydžovské romské komunitě. … Preventista, jak říkají romskému asistentovi, se drží zpátky a jen mlčky přihlíží. O své nové práci se bavit nechce.
/Vaše doklady,“ slýchají gambleři v Novém Bydžově, MF Dnes, 8.10.2011/

Pro příspěvky je typické (a novináři nijak rozporované) směšování trestných činů s maximálním počtem přestupků nebo s porušováním vyhlášek či interních řádů a norem (například nenahlášení osob v bytě či na ubytovně). Takto konstruované výstupy jednoznačně přispívají ke kriminalizaci drobných přestupků ze strany Romů.

*V **šesti romských ubytovnách** v Ústí nad **Labem pátrají policisti a pracovníci magistrátu** po lidech, kteří **se skrývají před zákonem a nebo zneužívají sociální dávky**. Během rozsáhlé akce **chtějí taky zmapovat situaci před sobotní demonstrací proti nepřizpůsobivým**.*
*… **Tři desítky policistů a strážníků** postupně obcházejí **všechny ubytovny** ve městě. V tuto chvíli jsou zhruba v polovině. Po jejich obyvatelích **chtějí doklady**. Zjišťují především to, jestli **mají povolený pobyt na území České republiky**. Právě proto je s nimi i cizinecká policie. **Žádné vážnější porušení zákona ale zatím nezjistili**. Strážníci **objevili jedno pravděpodobně kradené auto**, které bylo zaparkované před jednou z ubytoven a mělo falešné poznávací značky. **Dnešní kontrolní akce je prevencí před demonstrací proti nepřizpůsobivým**, která se tady v Ústí nad Labem koná v sobotu*

a bojí se jí magistrát i policisté. Na internetu se totiž na ní svolávají nejenom místní obyvatelé, ale ***také radikálové****. A ulicemi pravděpodobně půjdou stovky lidí.*
Jan ŘEŘICHA, náměstek primátora, Ústí nad Labem /ODS/

Tato akce je právě ***namířena i proti tomu, aby se v těch ubytovnách již dnes nevyskytovaly osoby, které by mohly způsobit nějaké problémy při té demonstraci.***
Ústí nad Labem: kontrola romských ubytoven, ČT 1, 6.10.2011, Události v regionech

Vzhledem k časovému vymezení studie[77] ji jako leitmotiv provází události na Šluknovsku (především podzim 2011)[78]. Ve sledovaném období slouží Šluknovsko jako kontext preventivních bezpečnostních opatřeních při potírání „romské" kriminality.

Martin MUSIAL, moderátor

Vedení Přerova preventivně posílilo dohled strážníků v lokalitách, kde žijí Romové a nejen to. Zvýšenou pozornost této oblasti věnuje také státní policie, která sází na větší kontakt s lidmi. Strážce zákona k tomu vedly nedávné sociální nepokoje na Šluknovsku.

Martina VYSLOUŽILOVÁ, redaktorka

Ve čtyřicetitisícovém Přerově žije převážně v okolí vlakového nádraží více než 2 tisíce Romů. Jejich soužití s majoritní částí obyvatel teď policisté kontrolují téměř nepřetržitě.

Otmar TERIAKY, ředitel Městské policie Přerov

Statisticky nelze prokázat, že by ta lokalita byla výrazně někde jinde než ostatní lokality. A tady se jedná spíše o to soužití těch lidí, takže tam spíš se jedná o ten pocit bezpečnosti.

[77] 1.7.2011 – 31.5.2012
[78] Důraz na ne/fungování policie a zajištění bezpečí v příspěvcích může být ovlivněn jak mediální agendou (obraz romské kriminality a představa o jejím řešení), tak tamními událostmi a jejich vyzněním v médiích.

/Vedení Přerova posílilo dohled strážníků v lokalitách romských menšin, ČT 1, 11.10. 2011, Události v regionech/

„Našli jsme ale také spoustu nových lidí, kteří tvrdí, že jsou na návštěvě a nejsou tu přihlášení," popsal to Jan Novotný, zástupce ředitele městské policie v Ústí. „Kontroly teď proto budou pokračovat jako prevence, aby nás jednou nezaskočila situace, podobná té ve Šluknovském výběžku."
/Zátah: Bydlí jich tam víc, než hlásí, Ústecký deník, 7.10. 2011/

Ve stínu Šluknova zůstávají i další kroky zobrazované jako prevence: například instalování kamer nebo navýšení počtu strážníků (policistů). Kontext Šluknovska funguje jako argument při požadavku na jejich získání.

Nepokoje rozměrů Šluknovska se sice Královéhradeckému kraji vyhnuly, přesto si od loňska řada starostů stěžovala, že je v boji s kriminalitou a sociálními problémy stát nechává ve štychu.
…Nový Bydžov dostane milion korun na vylepšení kamerového systému a dalších skoro 5 milionů bude čerpat z evropských fondů na začlenění Romů. V minulých letech tam řešili sérii násilností, která spustila protiromské nálady.
…Radnice už před časem přijala nové strážníky a opakovaně kontroluje herny, zda v nich nehrají lidé, kteří pobírají sociální dávky. Teď může doplnit kamery a po příští tři roky udrží v provozu klub Čas pro mladé lidi do šestadvaceti let. Z evropských peněz se budou platit také dva asistenti z řad Romů a terénní pracovnice.
/Penězi proti rasovým bouřím: stát přispěl na kamery i hřiště, MF Dnes, 11.5.2012/

Preventivní bezpečnostní opatření namířené vůči potencionální „romské" kriminalitě, je možné zaznamenat i v příspěvcích před podzimními incidenty. Je pravděpodobné, že zvýšené mediální pokrytí šluknovských událostí jen posílilo již existující tendence.

Šumperská policie měla podle neoficiálních informací potvrzené, že se do Šumperku sjedou až dvě stovky aut s Romy na obrovskou svatbu. Patrně by to tak byla největší svatba v historii města a policie byla ještě v pátek v pohotovosti…"Městská policie prý má obavy z nepokojů, zvláště po tom, co byly údajně nějaké problémy na ubytovnách. Ale je to úplně normální svatba, budou zde jen místní,

dospělých asi stovka a děti. Kde by se tu vzaly dvě stovky aut? Takové svatby se dělají na Slovensku, a ne tady," dodal svatební host.

/Romská svatba se konala za dohledu strážníků, Prostějovský deník, 1.8.2011/

2.3.4. romští asistenti prevence

Důraz na zajištění bezpečí a zamezení „romské“ kriminality způsobuje, že Romové jsou ve zpravodajských příspěvcích líčeni (skupinově a s vysokou dávkou negativity) jako ti, kteří loupí, kradou, hlučí, ničí, zneužívají (dávky), s výjimkou romských asistentů prevence kriminality. V tematickém okruhu policie, zajištění bezpečí jsou to de facto jediní Romové, kteří jsou zobrazováni pozitivně či neutrálně. Perspektiva příspěvků zůstává ovšem stále majoritní. Romští asistenti prevence jsou vnímáni kladně, protože mohou napomoci ochránit většinovou společnost před „kriminalitou Romů“.

Petra TACHECÍ, redaktorka

Ještě před třemi lety se na děčínském sídlišti Boletice báli vyjít po setmění ven i místní. Dnes je tu klid a bezpečno. Zmizel i věčný nepořádek. Na vše nově dohlíží speciální hlídky městské policie složené z boletických Romů.

Marcel HORÁK, ředitel Městské policie Děčín

Oni sami přišli s tím, že jim vadí, že ta většinová společnost na ně nenahlíží dobře a že oni si uvědomují, že jsou toho sami příčinou.

Milan HORVÁT, speciální asistent prevence kriminality

Ze začátku jsem to dělal půl roku zadarmo, protože jsem věděl, že tady je ta situace nějaká neklidná.

Petra TACHECÍ, redaktorka

Poté, co na děčínském sídlišti začali fungovat speciální romští asistenti, ***počet stížností na hluk a nepořádek klesl na třetinu.*** *Základ úspěchu je podle děčínských strážníků v tom, že si vybrali za své kolegy lidi, kteří mají autoritu.*

Tomáš PAVLÍK, zástupce ředitele Městské policie Děčín

Dokáží mnohokrát daleko účinněji zapůsobit než strážník městské policie nebo než policista Policie České republiky.

/Děčínský recept pro problémové lokality, ČT 1, 30.8.2011, Události/

V Sokolově by se měly objevit romské hlídky. Městská policie by do konce letošního roku chtěla vybrat vhodné adepty, kteří budou spolu s ní dohlížet na pořádek v Sokolově. Strážníci proto ve středu svolali Romy na sokolovskou radnici.

„V Sokolově se neděje to, co ve Šluknově nebo Rotavě," řekl velitel městské policie Petr Kubis. Pustil však záběry kamerového systému, na nichž hloučky mladých Romů popíjejí alkohol a občané je obcházejí obloukem, mají prý strach. „Když jsem procházel kolem party vyholených mladíků, pozorovali mě a také jsem měl strach," oponoval jeden z Romů. Asistent prevence z Děčína Ivan Horváth vyzval Romy, ať na nic nečekají a začnou pomáhat s pořádkem. „A buďte tvrdí," žádá Horváth.

/Romové pomůžou hlídat Sokolov, Domažlický deník, 18.11.2011/

Informacím o romských asistentech policie je ve zpravodajství dán poměrně velký prostor. Množství příspěvků a způsob jejich zpracování napovídá, že plně zapadají do konstruovaného obrazu „romské" kriminality. Romští asistenti fungují tam, kde „majoritní" policie selhává. Jedním z nejčastějších požadavků artikulovaných novináři na asistenty kriminality je respekt v romské komunitě.

Od 12. prosince totiž nastoupili a spolu se strážníky budou chodit do terénu i dva romští asistenti. „Vybírali jsme je z pěti uchazečů. Jsou to místní chlapi, kteří mají přehled o lidech a mají i autoritu," říká broumovský místostarosta Kamil Slezák.

/Městští strážníci mají k ruce romské asistenty, 13.12.2011, Náchodský deník/

„Asistenti se budou podílet na dohledu nad veřejným pořádkem formou hlídkové služby společně s městskou policií. Měly by to být osobnosti přímo z romské komunity, které budou vzbuzovat respekt," uvedla místostarostka Květoslava Othová.
Na pořádek ve Vsetíně dohlédne proškolená romská hlídka, MF Dnes, 18.2.2012

Martina JULINOVÁ, redaktorka

Jan a Roman mají mezi Romy autoritu. I proto právě oni posílili městskou policii.
/Romské hlídky v ulicích Vsetína, TV Nova, 22.5.2012, Noční televizní noviny/

Mediální popis náplně práce romských asistentů tenduje spíše k obecnosti. V okamžiku, kdy novináři zkonkrétní, zdůrazňují především požadavky na udržování pořádku a klidu. I když je pracovní náplň romských „strážníků" pravděpodobně širší, ve zpravodajství jsou vykreslováni především jako ti, kteří zamezí takovému chování ze strany Romů, jež je majoritou vnímáno jako obtěžující.

Trojice asistentů bude mít na starosti chování méně přizpůsobivých členů romské komunity, včetně docházky dětí do škol nebo pořádku v autobusech. Hlavní klad vidí vedení města v tom, že by šlo o členy této komunity, kteří prostředí dobře znají.
/O místa romských asistentů se uchází 25 lidí, Právo, 24.2.2012/

V Sokolově a Rotavě vzniknou romské hlídky, které budou bdít nad bezpečím v ulicích. Jejich členové budou pracovat pro strážníky jako asistenti. Nebudou mít žádné pravomoci ani zbraně. Mohou ale zadržet pachatele, stejně jako kterýkoli občan.
"Asistenti budou působit na občany, kteří se shlukují, dělají nepořádek, pokřikují na kolemjdoucí. Spoléháme, že místní komunitu znají. Že zajdou domů k lidem a třeba je přimějí, aby od popelnic uklidili vyhozenou lednici," říká velitel sokolovských strážníků Petr Kubis.
…Na chování obyvatel v ghettech si stěžují lidé, kteří tudy například míří na vlak nebo do kina. "Je šílené vidět každý den u nádraží postávat romské bandy a cestou ráno do práce a večer z práce sledovat, jak si užívají. Víckrát se stalo, že na dceru a manželku byli drzí, sprostě je uráželi a jednou ji dokonce okradli," stěžoval si například Ladislav Panko v dopise, který poslal starostovi Sokolova.

/Na pořádek v Rotavě a v Sokolově dohlédnou romské hlídky, idnes.cz, 6.4.2012/

Důraz, který je v příspěvcích kladen na dohled nad chováním "nepřizpůsobivých" či problémových Romů, naznačuje, že nepřekračování společenských norem je stejně silným (ne-li silnějším) normativním požadavkem na Romy ve zpravodajství v kontextu s kriminalitou jako (než) zamezení drobným trestným činům.

2.3.5. méně policie, více nepřizpůsobivých

Napříč všemi tematickými kategoriemi je policie (represe všeobecně) ukazována jako možná (často i jediná) záruka bezproblémového soužití většinové společnosti s romskou menšinou. Je vysoce pravděpodobné, že jde o důsledek častého a převažujícího zobrazování Romů ve zpravodajství v kontextu s kriminalitou, jež je navíc konstruována jako ohrožující majoritu. Právě obava z „romské" kriminality a jejího vzrůstu, je často používána jako rámování příspěvků, jež se dotýkají možného snížení policejních rozpočtů (snížení počtu policistů).

Jan HRUBEŠ, moderátor

Z Broumova zřejmě odejde část policistů. V posledních měsících se tam přitom stěhují desítky nepřizpůsobivých. Starousedlíci mají teď strach, že oslabená policie pořádek ve městě neudrží. Broumov totiž patří, co se týče soužití s Romy, k nejproblémovějším v kraji.

…

Václav SVOBODA, redaktor

Nervozita roste a radnice připravuje krizový plán. Na jedné straně zhruba 8 stovek Romů, na druhé jenom 6 městských strážníků.

/Míň policistů, víc nepřizpůsobivých, ČT 1, 27.9.2011, Události v regionech/

Že se zvýší kriminalita se bojí lidé v Jablonném v Podještědí. Kvůli nízkému počtu policistů hrozí zrušení oddělení. … V posledních měsících se Jablonné a bezprostřední okolí potýkají se sérií požárů, přepadení i drobných krádeží. Kriminalita je tu vysoká, v porovnání s ostatními obcemi v regionu figuruje Jablonné na předních příčkách. Navíc se do města kvůli nepokojům ve Šluknovském výběžku v posledních měsících přistěhovala asi padesátka romských obyvatel, vzhledem k sociálním úsporám budou mít lidé také hlouběji do kapsy.
/Bez policistů ohrozí obyvatele, Českolipský deník, 10.1.2011/

Ve zpravodajství dominantní a značně zjednodušený předpoklad, že míra „problémovosti" soužití s romskou komunitou se odvíjí od počtu či míry nasazení policejních sil, dostává trhliny v okamžiku, kdy se v příspěvcích objevuje další kontext. Nejen v rámci tematické kategorie policie -zajištění bezpečí jevyznění příspěvků jednoznačně nakloněno pocitům ohrožení většinové společnosti (tj. represi jako nejefektivnější možnosti, jak soužití zvládnout).

Jan PLACHÝ, moderátor

Nejvyšší kriminalita v celé České republice je v Karviné. Vyplývá to z policejních statistik. Loni se tam stalo téměř 2750 trestných činů, to je ve srovnání s předloňským rokem o 35 % více. Nejčastěji jde o krádeže a vloupání. Kriminalita v Karviné podle preventistů z ministerstva vnitra roste především kvůli vysoké migraci v sociálně vyloučených lokalitách.

Jitka GJURIČOVÁ, ředitelka Odboru prevence kriminality MV

Děti nechodí do školy, narůstá počet dětí, který neplní základní školní docházky. A jsou dokonce lokality, kde žijou lidi v tak strašných podmínkách, který já jsem viděla před 25 lety na Slovensku.

Petr BIČEJ, náměstek primátora Karviné /ČSSD/

Navýšení kriminality je způsobeno restrikcemi vlády, která absolutně nerozumně ubírá policii. Co se týče toho samotného romského etnika, tak samozřejmě to je roky neřešený problém a těžko to asi obec sama vyřeší, pokud si v tom stát nepomáhá.
/Největší kriminalita v Česku se děje v Karviné, ČT 1, 23.1.2012, Události v regionech/

Vedení karvinské radnice ale nepopírá, že v části Nového Města problémy jsou - a ne malé. „Zásadní vliv na zdejší kriminalitu má vysoká koncentrace romského etnika. Nízká vzdělanostní úroveň, závislost na sociálních dávkách a v mnoha případech také alternativní obživa - krádeže," míní náměstek primátora Petr Bičej, který dříve působil jako ředitel městské policie.

„Samozřejmě, že trestnou činnost nepáchají jen Romové, ale ve srovnání s majoritou se ke krádežím uchylují daleko více," podotýká Bičej. Po policejních posilách ze Šluknovska teď radnice přichází s dalšími novinkami.

„Do dubna budeme mít čtyři nové psovody. Nyní máme jen jednoho," připomíná Šárka Swiderová a pokračuje: „Tento týden otevřeme U Svobodáren novou služebnu městské policie, aby byli strážníci přímo v terénu a nemuseli jezdit přes celou Karvinou," říká mluvčí.

A zatímco Ostrava sází na speciální program - chce pro Romy vyšší vzdělání, práci i lepší podmínky pro bydlení - Karviná jde cestou terénní práce.

„Není pravda, co říkají romští aktivisté, že s těmi lidmi nepracujeme. Nejsme jen pro represi. Máme terénní asistenty, kteří s Romy komunikují. Od května jich bude ještě více," tvrdí Swiderová.

K lepší životní situaci v Karviné-Novém Městě se snaží přispět také společnost RPG Byty, které tu patří většina domů. Ve spolupráci s policií pravidelně kontroluje počet lidí žijících v bytech, snaží se řešit stížnosti, které se týkají občanského soužití, a prázdné byty v problémové lokalitě neobsazuje dalšími lidmi, kteří by se pravděpodobně opět odmítali přizpůsobit slušnému životu starousedlíků.

/Pomoc pro karvinský Bronx. Více policistů a psovodů v terénu, MF Dnes, 20.2.2012/

2.3.6. policie a rasismus

Kategorie policie, zajištění bezpečí je jednou z mála, ve které novináři označují jako nositele rasismu (či sympatizanty) i jednotlivce mimo neonacistické hnutí – příslušníky policie[79]. Policisté jsou i zde ale především vnímáni jako ti, kteří brání šíření xenofobie pravicovými extremistickými skupinami. Nositeli rasismu jsou i v tomto tematickém okruhu primárně neonacisté. Zpravodajské výstupy se opět soustředí na zamezení konfliktu při veřejných akcích pravicových radikálů.[80]

[79] Viz Van Dijk (1987)

[80] Více viz kapitola 2.2. Extremismus.

Svou akci sice krajně pravicová strana řádně ohlásila, přesto ji bude policie kvůli značné míře rizika monitorovat. Podle Pomichalové má dost sil a prostředků, aby zabránila porušování zákona. Do akce bude nasazena celá pořádková jednotka působící v Karlovarském kraji, kterou ještě posílí určitý počet policistů pořádkové jednotky z Ústeckého kraje. „Je to jakási vzájemná výpomoc. Členové naší pořádkové jednotky byli před nedávnem nasazeni zase na severu Čech," poznamenala Pomichalová. Konkrétní scénář bezpečnostních opatření policie z taktických důvodů nebude prozrazovat, podotkla mluvčí. Cílem bude předejít jakýmkoliv násilnostem nebo poškozování majetku a omezování provozu na komunikacích v Rotavě.
/Na dnešní demonstraci v Rotavě budou dohlížet desítky policistů, MF Dnes, 29.10.2011/

Novináři popisují také další aktivity policie, které mají omezit šíření neonacismu. Ze zřejmých důvodů ve spojení s Romy nejsou tak často tematizované jako policejní snaha o potlačení „romské" kriminality.

Policisté z Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) ráno zahájili na mnoha místech republiky zátah proti pravicovým extremistům. Mají i stopu, která se vztahuje k nedávnému útoku na ašskou ubytovnu, v níž žijí také Romové.
/Policie zatýká extremisty, má důkazy o žhářství, aktualne.cz, 27.3.2012/

Bez kontextu „romské" kriminality se v rámci tohoto tematického okruhu lze o podstatě extremismu opět dozvědět více, než v častých zpravodajských příspěvcích, které přímo referují o veřejných akcích pravicových radikálů. Ve zpravodajství se navíc objevuje kritika práce policie, která má potlačovat projevy a šíření neonacistické ideologie.

Extremismus se šíří prý i kvůli strachu policie zasahovat. …Před čtrnácti lety velel šéf rakovnické policie František Bindík zásahu proti členům extremistické Národní aliance, kteří si ve městě naplánovali sraz. Když zjistil, že na svých setkáních hajlují, tak je hned po jejich příjezdu posadil na vlak a poslal zpět do Prahy. Státní zástupce ho za to obvinil ze zneužití pravomoci veřejného činitele a z omezování pohybu osob jen na základě jejich vzhledu. Soudu se vyhnul jen díky prezidentské milosti.
Tento případ se podle experta na extremismus Zdeňka Zbořila vryl policistům do paměti. „Od té doby se bojí proti extremistickým shromážděním zasahovat, aby nedopadli jako Bindík," soudí Zbořil. Extremistické názory se podle něj šíří stále snadněji i kvůli tisícům xenofobních textů na internetu, shovívavosti soudců či výzvám politiků.

/Policista zastavil neonacisty, přišel o místo. Ostatní se bojí, MF Dnes, 26.7.2011/

Romské sdružení Romea přerušilo spolupráci s ministerstvem vnitra. Kritizuje jeho přístup k boji proti extremismu. Tvrdí, že se proti loňsku zhoršil. V pondělí o tom informovali představitelé sdružení Romea.
Policie polevila v boji proti extremismu, stěžuje si Romea a přerušila spolupráci, novinky.cz, 11.7.2011

„Konkrétně policii vyčítáme, že nechali bez trestu neonacistické projevy pravicových extremistů," dodává Kostlán. Dále Romee vadí i samotný fakt, že policie vůbec nechala procházet neonacisty v místech, kde bydlí převážně Romové. „Přitom bezpečnostní odbor vnitra policisty hájí, i když podle nás jednali protizákonně," vyčítá ministerstvu Kostlán. A Romea není jediná, kdo si na spolupráci s vnitrem stěžuje. Například sdružení In Iustitia, které zastupuje oběti extremismu, říká, že setkání skupiny Task Force C nikam nevedou a že vnitro neposlouchá jejich připomínky k boji proti radikálům. „Ta jednání jsou bez obsahu. Navíc když jim pošleme připomínky, ani se nad tím nikdo nezamyslí," říká Klára Kalibová z In Iustitia.
/Vnitro špatně bojuje s radikály, míní experti, Hospodářské noviny, 13.7.2011/

Kritika policejní práce ve vztahu k extremismu ze zpravodajství ve sledovaném období ovšem de facto zcela mizí po událostech na Šluknovsku, kdy v příspěvcích převáží pocity ohrožení majority ze strany Romů.[81] Potíže samotných policistů s rasismem či tíhnutí některých policistů k extremistickým hnutím zpravodajské výstupy zachycují, i když pouze ojediněle.

Na internetu a Facebooku kolují výroky šéfa mostecké městské policie a krajského zastupitele za Severočechy. cz Bronislava Schwarze, který Parlamentním Listům.cz sdělil svůj názor na Romy. Titulek článku zní „Šéf mostecké policie: Z deseti Cikánů je devět šmejdů".
Schwarz podle Listů sdělil, že „ze sta Cikánů je deset pracovitých a slušných, které bychom neměli házet do pytle s těmi zmetky". U bílých je prý poměr ale obrácený. „Ze sta jich je šmejdů jenom deset," dodal Schwarz. Článek, který reaguje na situaci na Šluknovsku, byl včera ráno na serveru nejsledovanějším.
Podle publicisty Františka Kostlána šíří Schwarz nenávist jako extrémisté.
/Politik a policista Schwarz drsně kritizoval Romy, Mostecký deník, 16.9.2011/

[81] V rámci této studie nelze plně prokázat nakolik může být tato tendence náhodná a vedou k ní i jiné příčiny (vzhledem k omezenému časovému období, jež je zkoumáno).

Rozkrývání kauzy takzvaného Delta týmu pokračuje. Šestice policistů někdejší elitní jednotky z jihu Moravy měla zasahovat s neadekvátní brutalitou proti menšinám a cizincům. … Ten první případ se odehrál v Brně, kdy dvojice policistů Srnský - Jaroš údajně brutálně napadla a zbila zatýkaného Roma a navíc ho zahrnula sprškou rasistických nadávek. Tento případ prošetřovala policejní inspekce, žádné tresty ovšem nepadly.
Dušan BRUNCLÍK, náměstek pověřený řízením, Inspekce Policie ČR /Události, komentáře 27.7. 2011/

Selhala kontrolní činnost tady ze strany nadřízených a na druhou stranu, že lidé s těmito sklony vesměs plní své úkoly více než na 100%. Takže ono vlastně to vypadá, že ti lidé jsou perfektní policisti.
Brutální postupy policistů z Delta týmu, ČT 1, 28.7.2011, Polední události

Tyto zveřejněné případy, jsou interpretovány především jako individuální selhání jednotlivých policistů, které se nevztahuje k fungování policie jako celku. Přesto je možné nahlédnout snahu o širší kontext.

Bylo to pochybení nadřízených. Tak mluví politici o praktikách šestice policistů z brněnské elitní jednotky Delta… Ti byli podle inspekce agresivní vůči cizincům a dalším lidem, hlavně z menšin. A údajně jsou ovlivněni i nacistickou ideologií. …„Jsem přesvědčený, že se v těchto případech jedná o selhání velícího stupně," řekl LN Jan Vidím (ODS), místopředseda sněmovního výboru pro obranu a bezpečnost. Způsob, jakým jsou policisté přijímáni, je prý ale v pořádku. A psychotesty, se kterými se každý policista setká na začátku své kariéry, jsou podle Vidíma tak těžké, že agresivního člověka určitě rozpoznají. „Odhalí toho, kdo se k policii hlásí, aby ho naučila střílet, a on to pak mohl aplikovat při svých neonacistických hrátkách," tvrdí Vidím.
… Nastavení psychotestů nezpochybňuje ani stínový ministr vnitra za ČSSD Jeroným Tejc. Jedním dechem ale dodává, že osobnost každého policisty se vyvíjí. Nadřízený by ale podle Tejce měl poznat, pokud se vyvinula špatným směrem.
… Tíhnutí některých policistů k pravicovému extremismu ale podle obou politiků neroste.
/Politici mají jasno: selhali nadřízení, Lidové noviny, 29.7.2011/

Podobné tendence se projevují i při informování o případech, kdy zásah policistů vede k úmrtí (Romů). Téma není pro novináře opět nijak atraktivní a rychle ho opouští. Navíc ovšem širší kontext chybí úplně a zpracování se řídí především (pouze) hlediskem institucí (tedy i policie). Příspěvky vyvolávají řadu otázek, ale nabízejí jen velmi málo odpovědí.

Romská rodina z Děčína viní policii ze smrti svého 26letého syna. Byl schizofrenik a na konci listopadu měl záchvat, při němž ho pacifikovali policisté.
Podle serveru Romea.cz, který o případu informoval, policisté zřejmě použili paralyzér, což mohlo způsobit zástavu srdce, a navíc se prý nevhodně vyjadřovali o barvě jeho pleti. Muž o několik dní později v nemocnici zemřel.
/Romský schizofrenik zemřel, rodina viní policii, Právo, 7.12.2011/

Pitva šestadvacetiletého Roma z Děčína, který zemřel po zákroku policistů z 26. listopadu v nemocnici, neprokázala cizí zavinění. Vyplývá to z předběžné pitevní zprávy, kterou policie zveřejnila.
Na případ upozornil server Romea.cz, na který se obrátila matka zesnulého. Popsala, že syn dostal agresivní záchvat, který souvisel s jeho schizofrenií. Přivolaní záchranáři zavolali policisty, aby ho pomohli zklidnit. Policisté pak vykázali rodiče z bytu a ti už jen slyšeli synův křik o pomoc a pak viděli, jak vynášejí jeho bezvládné tělo.
… Policie původně oznámila, že zákrok prověřovala policejní inspekce. Nyní Haňka upřesnil, že se jím zabývali jen nadřízení zasahujících policistů. "Nadřízení zákrok svých policistů vyhodnotili jako adekvátní a profesionální," dodal Haňka.
/Policisté za smrt mladého Roma nemohou, ukázala pitva, idnes.cz, 7.12.2011/

Muž, který v sobotu v Kynšperku nad Ohří zkolaboval po policejním zákroku, zemřel. Policisté o víkendu uvedli, že při jeho zadržení použili donucovací prostředky, protože byl agresívní a napadal lidi. O jeho úmrtí informovala mluvčí Generální inspekce bezpečnostních sborů Radka Sandorová. Inspekce případ prověřuje.
Podle serveru Romea šlo o Roma, 33letého otce tří dětí, který zemřel v neděli v nemocnici v Sokolově.
Mluvčí krajské záchranky Barbora Silná v neděli uvedla, že incident se stal v odlehlé části Kynšperku. Lékař zjistil, že muž má srdeční zástavu. Asi po dvaceti minutách ho oživil a byl převezen do sokolovské nemocnice. Poznamenala, že muž měl na těle řadu podlitin. „Jak k těmto zraněním přišel a proč zkolaboval, nevíme," dodala.
/Rom, který zkolaboval po zákroku policie, zemřel, Právo, 10.5.2012/

Příčinou malého zájmu médií (informovat o případných selhání policistů vůči Romům), není zřejmě pouze převažující majoritní perspektiva, kterou média při zobrazování menšin běžně užívají. Roli může

hrát i fakt, že příslušníci policie jsou pro novináře častým a důležitým, neboť důvěryhodným, zdrojem informací ohledně (nejen) „romské“ kriminality.[82] Je pravděpodobné, že tento fakt má jistý vliv na způsob referování o policejních prohřešcích. Navíc na atraktivnosti zveřejňování (a dalšího rozpracovávání) informací o možných pochybení policistů vůči Romům zřejmě účinně ubírá právě dominantní a značně stereotypní obraz „romské“ kriminality ve zpravodajství (který je popisován jako většinovou společnost ohrožující a jemuž může čelit právě pouze policie).

2.4. Bydlení

Pokud ve třech předchozích tematických kategoriích dominovala kriminalita ve spojení s Romy a strach z ní jako převažující rámování zpravodajských příspěvků o této komunitě, okruh bydlení symbiózu v negativním slova smyslu dovršuje. Téma bydlení (i jako soužití) opět přináší do zpravodajství nepokrytou xenofobii, a to napříč všemi médii.[83]

Přestože se skrze tento tematický okruh poprvé dostává do příspěvků ve větší míře i širší (ne - kriminální) kontext, obraz „romské“ kriminality je přítomen stále. V příspěvcích nemusí být přímo popisována, konstrukce jednotlivých mediálních výstupů, ale poučenost o ní u auditoria (čtenářů, diváků, posluchačů) předpokládá.[84] „Romská“ kriminalita je zde přítomna především sekundárně. Přesto je ze 638 příspěvků zařazených do kategorie bydlení (soužití) ve skoro polovině (46,9% - 299) kriminalita zobrazena přímo.

Kromě kriminality se téma bydlení (soužití) nejčastěji dostává do kontextu s okruhem sociální politika (164 příspěvků), vyloučené lokality (86) a jednání politiků (78).

[82] Důvěryhodnost, spolehlivost, autorita a produktivita zdroje (v našem případě nejen policejní svodky), která novinářům šetří čas, patří mezi základní atributy, které určují, zda bude či nebude zdroj při produkci mediálních sdělení používán. Vztah mezi zdrojem a novinářem může ovlivnit vyznění příspěvku, stejně jako míru závislosti mezi nimi. Více viz Trampota, 2006. Policii jako důvěryhodný zdroj o „romské“ kriminalitě (nejen) potvrzují samotní novináři.

[83] Negativita spojená s Romy ve zpravodajství zde sílí i s tendencí novinářů přinášet informace o příslušnících minorit až v okamžiku, kdy působí problém (pro majoritu). Viz Van Dijk (1987)

[84] Bez tohoto předpokladu by porozumění jednotlivým mediálním obsahům bylo obtížné.

Pro tuto kategorii opět platí určité charakteristiky, které se objevují i v dalších příspěvcích, zde jsou opět ale nejzřetelnější. Jedná se o zobrazování Romů jako příčiny problémového soužití,

Do tematického okruhu bydlení jsou zařazeny všechny mediální výstupy, které se ve spojení s Romy týkaly bydlení a v širším pojetí i soužití Romů a majority v primární konotaci s bydlením (sousedstvím).

2.4.1. problémy soužití: Romové jako příčina

Ve zpravodajských výstupech z okruhu bydlení je silně přítomna polarita rozdělení společnosti na my a oni. Romové, jejichž obraz je ve zpravodajství konstruován primárně skrze etnicitu, která je silně ovlivněna především představou o „romské“ kriminalitě (konstrukce „romské“ kriminality je natolik silná, že se z ní v médiích stává jeden z poznávacích znaků romství),[85]jsou vykreslováni jako velmi problematičtí sousedé, kteří opakovaně ruší řád a dobré soužití. My – majorita jsou popisováni naopak jako ti, kteří tímto narušováním trpí. Jsou to také de facto pouze oni, kteří společenství obnovují. Děje se tak cestou pomoci Romům (sociální politika), represí vůči nim (častěji) nebo vytlačením Romů (na okraje měst a obcí či mimo ně).

Konstruovaný mediální obraz problémového sousedství plynule navazuje na obraz „romské“ kriminality. V základu obou jde o zveřejňování etnicity, která zvyšuje zpravodajskou hodnotu (atraktivnost) příspěvků pro redakce médií. Bez této nepřiznávané hodnoty (pro novináře) by zobrazované události, pokud by vůbec byly zobrazovány, nutně musely mít jinou (a jistě i méně xenofobní) podobu.

Novináři, kteří tento silný stereotyp spoluvytvářejí (nejen) publikováním etnicity, jen ojediněle polaritu my – oni narušují. Ve zpravodajských obsazích je zřejmé spíše jejich ztotožnění s většinovým my. Příspěvky v prvé řadě ukazují obtíže, které Romové (v kontextu s kriminalitou) svým chováním způsobují.

[85] Viz kapitola 2.1. Kriminalita

Byla to klidná oblast. Řeč je o malé zahrádkářské kolonii, trojúhelníku parcel v sousedství silnice z Břeclavi do Hodonína a trati do Brna.

Byla, ale už není. V jedné ze zahrad se objevila mobilní obytná buňka, kam se vzápětí nastěhovali Romové. Starousedlíci ze zahrádkářské kolonie, která se v některých případech proměnila v letní sídla, malé westernové ranče a podobně, jsou nešťastní. „Je po klidu. Bylo tady fajn, ale to je minulostí," řekl muž z blízkého pozemku. Protože svůj objekt obývá prakticky celoročně, má ze sousedů nejmenší radost. „Jsou tady permanentně, neustále jim něco chybí, stále něco potřebují. Pořád by si něco půjčovali. Od nářadí po peníze," konstatoval znechuceně. Bojí se, co bude dál.

„O soužití si nedělám žádné iluze, dobře vím, jak to bylo v Charvátské Nové Vsi, když tam obsadili holobyty. Lidé v okolí se nemuseli bát o úrodu. Respektive, že ji nebude mít kdo sklidit, protože se toho ochotně ujali Romové z holobytů. A teď je máme přímo u nás," konstatoval.

/Zahrádkáři se bojí svých nových sousedů, Právo, 7.4.2012/

Šárka BEDNÁŘOVÁ, moderátorka

V Orlové panuje strach. V problémové části města, ve které žije velký počet nepřizpůsobivých občanů, se před několika týdny otevřela nová ubytovna. Lidé se obávají zvýšené kriminality. Majitel ubytovny i vedení města obavy nemají.

obyvatel části Orlová-Poruba

Byl jsem napaden. No, tak nic se nevyřešilo, pachatel neznámý. No, ale...

obyvatelka části Orlová-Poruba

Nejhorší jsou děti jako, protože to je nevychovaná verbež, že to tak řeknu.

...

klientka ubytovny

Tady bydlí romské rodiny, ale slušné rodiny, čistotné.

klientka ubytovny

Jsou to slušné lidi, jo. Dodržují podmínky.

Lucie KŘÍŽKOVÁ, redaktorka

Přestože majitel ubezpečuje, že provoz ubytovny nijak negativně nenaruší soužití s místními obyvateli, ti jeho slovům nevěří.

obyvatelka části Orlová-Poruba

Oni v té budově budou hodní, ale oni pak chodí krást do okolí a dělají neplechu v okolí, že.

/Lidé se obávají nové ubytovny, ČT 1, 25.11.2011, Události v regionech/

Pro kategorii bydlení je typické opětovné tematizování strachu (obav) majority z přítomnosti Romů. Jejich (nepřijatelné) chování je popisováno často do velkých detailů a příspěvky nepostrádají jistou dramatičnost, která zdůrazňuje nemožnost „normálního" bezkonfliktního soužití.

V malé romské ghetto se proměnil nájemní dům v samém srdci Liberce, v Jablonecké ulici. Jeho obyvatelé šikanují celou ulici a nepomáhají ani zesílené hlídky strážníků.

…„Když se k nám přijede ubytovat host, udiveně se ptá, jestli má nechat auto na tom romském parkovišti. Bojí se, že se s vozem už neshledá," podotkla ředitelka Hotelu Liberec Martina Zdvořáková. „První, co naši návštěvníci uvidí, jsou odpadky pod okny a party romských dětí, které se na parkovišti baví házením kamení," dodala.

Hotel Liberec i Hotel Zlatý Lev v samém středu Liberce tíží stejný problém. Jejich parkoviště, obehnané domy, ohraničuje i budova,kterou už zhruba dva roky obývá několik desítek Romů.

Dospělí sem chodí venčit své psy, z okna vyhazují rovnou na zem odpadky a děti považují zadní trakt domu, který je soukromým pozemkem, za své místo ke hrám.

„Několikrát našim hostům někdo přes noc poškrábal auto. Děti se baví i tím, že pořád dokola zvoní na recepci. Při každém zazvonění se závora parkoviště automaticky zvedne a děti se pak na ní houpou. Tím ji poškozují," pokračovala Martina Zdvořáková. „Neuděláte s tím nic. Na parkoviště jsme dali všude cedulky, že jde o soukromý pozemek. Několikrát jsme volali městskou policii. Ale k ničemu to nevedlo," řekla.

/Hoteliéři: S Romy nikdo nehne, Liberecký deník, 9.11.2011/

Je 11 hodin dopoledne, před panelovým domem naproti Kauflandu posedává partička Romů a hlasitě hovoří. Do herny Bingo zabíhá asi osmiletá holčička, zřejmě za tatínkem. Právě spojení heren, zastavárny a koncentrace většího množství méně přizpůsobivých občanů trápí už řadu let policii, vedení města i ostatní obyvatele sídliště. V poslední době se podle mnohých hlasů situace vyhrotila.

„Přijďte se sem podívat večer, to něco uvidíte," nabádá prodavačka textilu Ludmila Tichá. Před třemi roky si koupila do osobního vlastnictví obchod ve výše zmiňovaném panelovém domě. „Kdybych tušila, že se během dvou let počet romských obyvatel zněkolikanásobí, tak bych do toho nešla. Posedávajími

tu u výlohy, popíjejí, a když se jim snažím domluvit, sprostě mi nadávají," stěžuje si Tichá, která už byla jednou podle svých slov i napadena.
Také přišla o zákazníky. Do této lokality se už ze strachu vydá málokdo. Tichá srovnává situaci s Varnsdorfem či Šluknovem a obává se vážnějších útoků.
/U Kauflandu vzniká ghetto. Lidé se bojí, MF Dnes, 6.9.2011/

Obavy z chování Romů a vzájemného sousedství navíc podtrhuje velmi často tematizovaná bezmoc většinové společnosti zobrazované jednání Romů korigovat.

Václav Trunec z Chrudimi si ve svém mobilu uložil telefonní číslo na městskou policii. Kvůli tlupě dětí /rozuměj romských/*, která ztrpčuje život obyvatelům u chrudimského nádraží, jim volá častěji než je jemu i strážníkům milé. Nepomáhá to.*
/Tlupa náctiletých deptá lidi u nádraží v Chrudimi, MF Dnes, 29.9.2011/

Nové sportoviště na ulici Dukelská ve vsetínských Trávníkách se změnilo v noční můru desítek rodin, které bydlí v panelových domech v okolí. Dunivé rány míče, nadávky mladíků a rámus je pronásledují skoro každý den. … „Kvalita hřiště přitáhla pozornost místních mladíků, mezi kterými je i řada Romů. Přijdou kolem třetí hodiny a jsou tu až do noci. Jednou jsem jich tu napočítal dvaačtyřicet. Dělají takový rámus, že se tu nedá bydlet. Udělali nám ze života peklo," postěžoval si šestašedesátiletý Petr Polášek, který bydlí na sídlišti Trávníky čtyřicet let a tohle nikdy nezažil. „Nevím proč máme snášet všichni denně takový rámus," povzdechl si. …„Na městskou policii čekáme každý večer jako na smilování. Bohužel mladíci se před nimi schovají a pak se vrátí zpátky. …"
/Tady se nedá žít, stěžují si lidé na vsetínském sídlišti Trávníky, MF Dnes, 28.7.2011/

Potíže se ve sledovaném období potencionálně opět stupňují v návaznosti na Šluknovské události, které novináři používají jako kontext. Konstruovaný obraz tak dávají do přímých souvislostí s mediálními obrazy násilných trestných činů způsobených Romy.

Stejný problém jako na Šluknovsku může potkat i další města v Česku. Přísun sociálně slabých zažívá nyní i Čáslav. …„Je jich tady na náměstí čím dál tím víc a dělají jenom bordel," zlobí se postarší žena a ukazuje přitom na romskou skupinku sedící nedaleko hotelu. „Větší problémy s nimi nejsou. Jen když se opijí, tak hází z okna cédéčka a různé předměty," krčí rameny kolemjdoucí policista. Za možné

„epicentrum" problémů označuje ubytovnu Bílý kůň i místostarosta Čáslavi Jiří Havlíček (ČSSD), podle kterého drobná kriminalita a stížnosti občanů v posledních měsících vzrostly. „Čím více roste počet lidí tam ubytovaných, tím více si toho lidi všímají.
/„Nechceme být druhým Varnsdorfem", Lidové noviny, 16.9.2011/

„To, co se děje, nevzniklo jen tak. Zhroutil se systém evidence obyvatelstva, mezi lidmi vzrůstá pocit bezmoci a bezvládí. Primátor, když jsme o tom hovořili, řekl, že pozorují na magistrátu poslední dva roky rychlý nárůst devastace objektů," hodnotí Voděrka současnou situaci.
Bedřich Novák, který bydlí o dva domy dál, má ze situace v Předlicích obdobný pocit. Hovořil stejným jazykem jako lidé ze Šluknovska. Jazykem bezmoci. Další z místních, obyvatelka z Řeháčkovy ulice, vzpomíná, jak jí romské dítě koplo do břicha. Dveře do domu má pro jistotu ocelové. Alespoň jí na dveře „někdo" namaloval symbol dámského přirození a hákový kříž, když jinak dveře poškodit nejdou.
/Lidé z Předlic: Jsme bezmocní jako obyvatelé Šluknovska, Ústecký deník, 5.9.2011/

Míra zobrazovaných obav (a bezmoci) se odráží ve zřetelné přijatelnosti xenofobních výroků a postojů, které se v příspěvcích objevují nejčastěji skrze nekomentovaná tvrzení rozzlobených občanů. Je pravděpodobné, že mezi ventilováním rasistických postojů a zobrazovanou ne – možností soužití s Romy platí přímá úměra. Čím více je popisována frustrace majoritního obyvatelstva z „romského" sousedství, tím jednodušeji se xenofobie do zpravodajství dostává (podobně jako poptávka po krajních řešeních).[86] Novináři přitom téma problematického soužití (nejen s odezvou Šluknovských událostí) sami aktivně vyhledávají (kromě toho, že mu dávají ve zpravodajství relativně značný prostor).

Lokalita Na Slunci bývala dříve klidnou čtvrtí Jihlavy. Teď se však množí případy, kdy si místní lidé stěžují na problémy. Vlna nespokojenosti přichází poté, co někdejší ubytovnu Jihlavanu obsadili Romové…. Po upozornění MFDNES ředitel strážníků Jan Frenc přislíbil od dnešního dne častější hlídky v lokalitě.
/Klidné Slunce se mění. Strážníci posílí hlídky, MF Dnes, 30.8.2011/

Pikantní na celém problému, který trápí obyvatele jihlavské čtvrti Na Slunci, je, že jen pár metrů od ubytovny bydlí v panelovém domě i jihlavský primátor Jaroslav Vymazal. „Osobně jsem zaznamenal pouze zvýšený hluk, jinak žádnou osobní špatnou zkušenost nemám," sdělil Vymazal, který má ovšem běžně pracovní diář nabitý od rána do večera schůzkami a povinnostmi v čele krajského města.

[86] Viz kapitola x.y. politiky, řešení

Problémy snad denně řeší blízký supermarket, kde možná i primátor občas nakupuje - má jej totiž přímo před domem. A tam už o problémech vědí své. „Přistihli jsme malého chlapce, jak si do kapes cpe sladkosti. Tak jsme jej donutili je vrátit. Přiběhla jeho matka a křičela na nás přes celý obchod, že jsme její dítě sexuálně obtěžovali," přidává zkušenost zaměstnankyně obchodu. Ve vedlejším novinovém stánku zase Romové ukradli bloček jízdenek v hodnotě čtyř tisíc.
/Primátor Vymazal bydlí naproti. Hluk tam zaznamenal, MF Dnes, 30.8.2011/

2.4.2. bezmocnost, přistěhovalci a xenofobie

Konstrukce problémového soužití, která do zpravodajství vnáší nepřehlédnutelné xenofobní tendence (pokud je neospravedlňuje), velmi často pracuje s obrazem Roma – přistěhovalce. V kontrastu k starousedlým Romům dělá mnohem větší nepříjemnosti, nepořádek a svým chováním de facto neumožňuje dobré soužití. Novináři ukazují obvykle jako jediné reálné řešení asociálního chování nově příchozích, jejich odchod.

Čáslav, Kolín a Nymburk - to jsou tři středočeská města, která v poslední době zaznamenávají nájezdy Romů. Nejvíce přistěhovalců zaznamenala v poslední době Čáslav. Romů, kteří naplnili tamní ubytovny, jsou desítky, to vítají jejich majitelé, kteří inkasují sociální příspěvky od státu, jenže starousedlíci se obávají nepořádku a kriminality. Radnice proto kvůli potížím s Romy vydala vyhlášku postihující pití alkoholu na veřejnosti. Z ubytovny na náměstí se pak mají Romové do konce roku vystěhovat.
Čáslav, Kolín a Nymburk zaznamenávají nájezdy Romů, Frekvence 1, 14.10.2011, Rozhlasové noviny

Zvýšená kriminalita v obci, stížnosti občanů a dům, kde žije 30 romských nájemníků, kteří tvrdí, že nemají kam jít. Přesně takovou situaci musí teď řešit starosta Vejprnic u Plzně. Zbyla mu prý jediná možnost, aby byl ve vsi klid. Obecní úřad objekt odkoupil a snaží se teď s jeho nezvanými hosty domluvit, aby odešli.

Miroslava VILDOVÁ, redaktorka

Původní majitelka pronajala dům Romovi ze Slovenska. Jenže ten v domě sám dlouho nezůstal.

Pavel KARPÍŠEK, starosta Vejprnic /ODS/

V obci se prostě objevili najednou noví obyvatelé, kteří sebou bohužel v přímé úměře přinášeli zvyšující se kriminalitu a vyskytovaly se tam i ty děvčata, který poskytujou určité služby tady u motorestu.

/Vejprnice řeší sociální problém, ČT 1, 1.9.2011, Události v regionech/

Tato často používaná zkratka: nově příchozí Romové, tedy ti, co dělají problémy, které zmizí (pouze) s jejich odchodem, je podpírána zobrazovanou frustrací a bezmocí „místních", kteří nemohou jednat jinak (než žádat jejich odejití).[87]

Miroslava VILDOVÁ, redaktorka

Na místě se byly podívat sociální pracovnice. Děti tu podle nich žijí v naprosto nepřijatelných podmínkách a jsou nemocné. Romové slíbili, že dají všechno do pořádku.

osoba

Koupelnu jsme dali, pokoje jsme dali do pořádku.

soused, obyvatel Vejprnic

Protože ten /píp/ není připojenej na, na kanalizaci, pak to vyberou a vozí to podél plotu. A co s tím člověk má udělat? Je jich tam skoro 40.

…

Miroslava VILDOVÁ, redaktorka

Desítky kontrol už tu provedli i policisté. Řada Romů nemá vůbec doklady.

Martina KOHOUTOVÁ, policejní mluvčí Plzeňského kraje

---

[87] Je otázkou, do jaké míry se tato tendence projevuje i v realitě skrze požadavky na odchod Romů jako takových a zda je obraz nově přistěhovalých Romů nepomáhá legitimizovat.

Těmto osobám byla také opakovaně udělena pokuta, která může být až ve výši 3 tisíce korun.

Miroslava VILDOVÁ, redaktorka

Víc ale ani cizinecká policie nezmůže. Obyvatelé Vejprnic si totiž stěžují jen na obecním úřadu. Na policii nejdou, aby neměli kvůli nepřizpůsobivým sousedům zbytečné problémy. Starostovi tak zbyla poslední možnost - dům odkoupit.

…

Miroslava VILDOVÁ, redaktorka

Pokud dům nebude vyklizen do 12. září, požádá starosta o pomoc policii. Mirka Vildová, Česká televize, severní Plzeňsko.

/Vejprnice řeší sociální problém, ČT 1, 1.9.2011, Události v regionech/

Už toho máme dost. Nechceme se doma bát. Ať se vrátí, odkud přišli. To se stále častěji ozývá na Klatovsku, kde se lidem nelíbí, že se do jejich okolí přistěhovávají problémoví lidé z jiných částí republiky.

/Jděte pryč, zní z Klatovska na adresu nepřizpůsobivých, denik.cz, 27.4. 2012/

Téma bezmoci, jež novináři ve zpravodajství v souvislosti s bydlením nastolují, konstrukci problémového soužití majority s Romy přímo podporuje a ospravedlňuje požadavek na odchod (nejen) nově přistěhovaných Romů. Stejně tak obraz nově přistěhovaných Romů (v protikladu k místním) umožňuje ospravedlnit zřejmý rasismus některých příspěvků.

V Josefově žije velké procento Romů. Starousedlíci se už dnes obávají každého prodeje domu. Že jej koupí nějaký podnikatel, který tam nastěhuje další romské etnikum. Josefovští přitom říkají, že nejsou žádní rasisti. Spousta z nich se sžilo s několika rodinami, které tu bydlí už několik desetiletí. Vadí jim hlavně mladí Romové a ti, kteří se sem přistěhovávají v poslední době.

„S Romy, kteří jsou tu už dlouho, problémy moc nejsou, ale v poslední době tu přibylo hodně dalších, až by mne zajímalo, kde všichni bydlí," uvádí žena v jedné z josefovských trafik. Její kamarádka říká,

že se Romové nastěhují k příbuzným. „Když někdo z nich umře nebo je tu svatba, sjedou se ze všech koutů. A někteří už neodjedou," míní.

Ve svém obydlí se setkává hlavně s hlukem. „Dělají u nás randál. Já bydlím kousek dál, ale lituju sousedy, kteří to mají z první ruky," říká žena a dodává, že Romové zneužívají sociálního systému: „Ale zákony jim nahrávaly už za komunismu. Když jsem se tenkrát ptala na národním výboře, proč jedné Romce vyplácejí tak vysoké peníze, odpověděli mi: jó, paní, to jsou zákony. Jenže tehdy platily i jiné zákony. Třeba, že všichni musí makat. Ten zrušili. Nedivím se, že vztek lidí vůči Romům narůstá, až se to na Šluknovsku vyhrotilo."

… „Děda mi říkal, že tady kdysi byla jedna cikánská rodina. Bydlela v maringotce za Josefovem. Dnes je jich tu spousta. Žijí v domech oficírů, kde byly nejlepší byty. Dnes v nich občas planou ohně," říká muž, kterému se líbí návrhy slovenského poslance, aby stát Romům vymezil určité území, kde by žili všichni pospolu a spravovali si ho. „Já bych na to obětoval třeba Josefov. Sestěhoval bych sem všechny Romy. Ať si tady žijí," říká muž.

…Přestože starosta Jaroměře odmítl sdělit, která restaurace v Josefově zažila výhrůžky, našli jsme ji rychle. Muži romského původu tu před dvěma týdny třikrát napadli personál. Jeden odešel jako že bez placení, druhý chytil vedoucí podniku pod krkem a škrtil ji. Třetí vykřikoval, že personál rozseká.

…V ulici, kde je hospoda, prý běžně pobíhají večer po setmění děti, někdy i sedmileté. Když v deset večer zavírají, romská mládež na ulici popíjí plechovkové pivo a krabicové víno. „Šel jsem tady po ulici, proti mně šlo deset patnáct cikánek. Mladé holky. Říkal jsem si, jsem starší chlap, tak se mi snad vyhnou. Ne. Rána jako hrom, holka mi začala nadávat do debilů a gádžů. Když jsem se ohradil, už na mne na dalším rohu čekali," říká bývalý policista. Další host líčí, jak jeho jedenáctiletou dceru přepadl před rokem v chodbě domu, kde bydlí, mladý Rom a ukradl jí mobil. Dcera ho za deset dní poznala na cestě ze školy. Otec ho chtěl dovést na policii. „Ale matka mladíka začala křičet na celé náměstí, jestli nemá někdo bělobu, že by se obarvila na bílo. Druhý den na mě křičel jeho děda. Když jsem vystoupil z auta, bylo kolem najednou plno Romů. Byl jsem rád, že jsem odjel. Děda mi ještě kopl do auta," říká muž. Nakonec dostal jen vyrozumění od policistů, že mladík opravdu dceru okradl. „A náhrady jsem se samozřejmě nedočkal," dodává. Před pár týdny zjistil, že jeho starší patnáctiletá dcera si zamilovaně dopisuje s Romem přes internet. „Řekl jsem jí na rovinu, že mi ten kluk nepřekročí práh. Samozřejmě, že může být slušný, ale je to tak malá pravděpodobnost, že to nemíním riskovat. Každý se umí přetvařovat," řekl host podniku, kde Romové vyhrožovali personálu zabitím. Také

on je rád, že městští policisté v současnosti více hlídají josefovské ulice. Ale jestli to pomůže, nedokáže říci ani on, ani ostatní v lokále.
/Z Josefova se stává ghetto, míní místní. Mnozí se už odstěhovali, MF Dnes, 26.9.2011/

Pro xenofobní tvrzení, která se ve zpravodajství objevují, je typické, že je často nelze konfrontovat s konkrétními fakty. Novináři ovšem pracují s výroky jednotlivých aktérů (i anonymizovaných), jako by to fakta byla. Média jim tak přidávají na důvěryhodnosti (dají jim prostor, nekomentují je a nezpochybňují je). Příjemci takovýchto mediálních sdělení je mohou pouze přijmout nebo odmítnout (věřit jim či nevěřit), a to pouze v konfrontaci s vlastní (reálnou či zprostředkovanou) zkušeností, která je ale pravděpodobně silně ovlivněna právě negativním obrazem romské komunity v médiích.[88]
Stejně jako obraz „romské" kriminality i konstrukce problémového soužití se významně podílí na legitimizaci xenofobních výroků a postojů ve zpravodajství. Tváří v tvář zobrazované bezmoci většinové společnosti a ústrkům ze strany Romů je normalizuje a činí přijatelnými.

2.4.3. fámy a strach z romských sousedů

Zdaleka nejvíce příspěvků v kategorii bydlení se týká obav majority z možného přistěhování Romů. Novináři je tematizují po celé sledované období, ale mezi koncem srpna a začátkem listopadu se ve zpravodajství objevují každodenně. Intenzita referování o fámách, jež straší obyvatele měst a obcí, odpovídá mediálnímu pokrytí šluknovských událostí, které byly novináři interpretovány především jako problém nově příchozích Romů. Obraz „romské" kriminality a konstrukce problémového soužití zde dosahuje pomyslného vrcholu. Ve zpravodajství se objevují příspěvky, které ukazují, že již potencionální možnost přítomnosti Romů vyvolává ve většinové společnosti obavy.

V některých městských částech Havířova se v poslední době zdvíhají obavy z nastěhování stovek Romů nebo sociálně problémových obyvatel a tím z možného konfliktního vývoje, který už několik týdnů prožívá Šluknovsko.
Starousedlíci hovoří o tom, že nepřizpůsobiví se mají stěhovat hlavně do bytů patřících společnosti RPG.

[88] Srov. McCombs, Shaw (1992) a van Dijk (1987).

…„Byl jsem ujištěn představiteli jmenované společnosti, že to jsou všechno uměle živené fámy, které nemáme podporovat. Odmítli, že by se do jejich volných bytů v Havířově měli tito lidé stěhovat," potvrdil Právu po schůzce zástupců státní a městské policie, občanských komisí a společnosti RPG s vedením města jeho primátor Zdeněk Osmanczyk. (ČSSD). Jak přitom uvedl, osobně se vývoje v městě ale podle šluknovského scénáře neobává.

… Obyvatelé městských částí Prostřední Suchá a Šumbark, ve kterých už nyní žije nejvíce sociálně nepřizpůsobivých občanů, se možných přistěhovalců bojí dál. „Starousedlíci mají obavy, chtějí záruky, že tomu tak nebude," upozornil předseda občanské komise Prostřední Suché Jaromír Werner.

/Havířovem se šíří strach ze Šluknovska, Právo, 16.9.2011/

Michal VOLF, redaktor

Strach z přílivu stovek nepřizpůsobivých se šíří mezi Ústečany. Desítky z nich denně telefonují na magistrát a volají o pomoc. Nepřizpůsobivé za sousedy rozhodně nechtějí.

Jan ŘEŘICHA, náměstek primátora

No mě volají občané, kteří bydlí na Severní Terase, bohužel já už dnes musím toto znepokojení rozšířit i na další městské části.

Michal VOLF, redaktor

Řada lidí má totiž indicie, že by se do jejich bydliště mohli přistěhovat nepřizpůsobivý a v téhle souvislosti často skloňují takzvaný Hotelák, zchátralý dům na Severní Terase s více než dvěma stovkami malometrážních bytů.

obyvatelé Ústí nad Labem

Jsem s kamarádkou ve styku a ta mi říká: holka zlatá, teď v tom tvojim Hoteláku, tam bude banda, teď to řeknu, cikánů.

….

Michal VOLF, redaktor

Hotelák na Severní Terase není jediným domem, který obchází strach. Mezi lidi prosakují informace o tom, že 25 romských rodin míří také do trmické ubytovny. Ani tady zatím tyto informace nikdo nepotvrdil.

Na severu Čech sílí strach z nepřizpůsobivých, TV Prima, 7.10.2011, Minuty regionu

Obavy z potencionálního nastěhování Romů do blízkého sousedství jsou někdy přímo dávány do kontextu s „romskou" kriminalitou. Častěji ovšem jednotlivé příspěvky pracují s obrazem „romské" kriminality a problémového sousedství nepřímo. Ve zpravodajských výstupech již nejsou zmiňovány, znalost o nich je ale u auditoria předpokládána. Novináři nevysvětlují, proč by možné přistěhování Romů mělo znamenat problém (vyvolávat obavy). S obrazem „romské" kriminality se pracuje jako se všeobecně sdílenou znalostí, která je příjemcům známa a navíc dostatečně zřejmá zveřejněním etnicity možných příchozích[89].

2.4.4. fámy a jejich důsledky

Jednotlivé příspěvky, které tematizují strach majority z možného romského sousedství mají velmi podobný koncept: nejprve informují o obavách občanů (tj. ne – Romů) z možného přistěhovaní Romů, pak následuje ujištění politiků a odpovědných institucí (především majitelé domů či zástupci úřadů), že se tak nestane.

Informace o stěhování romských obyvatel z Přerova do bývalých kasáren Jaslo v Hranicích se podle všeho nezakládají na pravdě. Alespoň to tvrdí vedení města, které na začátku tohoto roku se současným majitelem jednalo. …Podle tiskového mluvčího Městského úřadu v Hranicích Petra Bakovského se jedná jen o fámy, které se v Hranicích jednou za čas objevují.„O tom, že by se do areálu mohli nastěhovat Romové, se mluví už několik let. Někdy na začátku letošního roku dokonce jednala starostka se zástupci současného vlastníka, ti ale nic takového nedeklarovali," řekl radniční mluvčí.

Hranice: do kasáren se Romové z Přerova stěhovat nebudou, Přerovský a hranický deník, 30.5.2012

[89] Etnicita v médiích není neutrální pojem. Označení etnicity s sebou může nést a v případě romské komunity i nese silně negativní konotace, navíc spojené s pocity ohrožení majority. Viz kapitola x.y.etnicita

V Zábřehu na Šumpersku se v těchto dnech šíří letáky, které informují o možném stěhování až 500 nepřizpůsobivých obyvatel romského etnika ze severu Čech do města. Na radnici se již se žádostí o vysvětlení obrátilo několik místních lidí. Vedení města tyto informace rezolutně popírá a distancuje se od nich, řekl v úterý mluvčí radnice Daniel Gryc. „Na radnici přišlo několik lidí s tím, že letáky našli ve schránkách či na automobilu. My se od informací distancujeme, nic podobného nechystáme a ani se na nás nikdo s tímto záměrem neobrátil," uvedl Gryc.
/Město Zábřeh popírá fámy o přílivu nepřizpůsobivých, Právo, 23.11.2011/

I když novináři informují i o nebezpečnosti podobných fám a jejich možných důsledcích v podobě sociálního napětí, mnohem větší prostor je ve zpravodajství dán obavám majority.

Nervozitu místních z možného přistěhování Romů do sousedství, se novináři nesnaží racionalizovat (kromě opakování ujištění, že se tak nestane) či zasazovat do širšího kontextu. Naopak jako důsledky poplašných zvěstí média zobrazují primárně opět ty, které se týkají většinové společnosti a pomáhají „tišit" obavy majority. Tematizovány jsou především opatření, která garantují, že Romové se nenastěhují. Ať již kvůli aktivitě občanů nebo politiků.

Skoro šest set obyvatel Jaroměře, její městské části Josefova i okolních obcí, podepsalo petici proti prodeji městských kasáren v Josefově. Obávali se hlavně, že by nový vlastník opravil zchátralý panelák v areálu kasáren a nastěhoval do něj další problémové obyvatele.
… „Vznikla uměle vyvolaná panika, že máme záměr nechat tam postavit malometrážní byty. Byl to bluf, ale rozjela se petice a celé výběrové řízení vyšumělo," ohrazuje se starosta Jiří Klepsa. … Autoři petice brojili jednak proti přílivu dalších Romů, jednak proti tomu, aby panelák ze sedmdesátých let i další budovy vůbec zůstaly poblíž historické pevnosti.
/Nahněvaní lidé peticí zabránili prodeji kasáren, MF Dnes, 17.10.2011/

V Blansku se bojí brněnských Romů, tedy přesně ghetta, které by mohlo vzniknout v centru města. Mezi lidmi v Blansku se totiž šušká, že by se noví obyvatelé mohli nastěhovat do chátrajícího hotelu Dukla. Ten je na prodej.

O šuškandě vědí i představitelé Blanska, kteří se proto rozhodli zúčastnit dražby budovy. "Nevím, jak moc jsou tyto představy reálné. Jsme pod tlakem. Abychom tomu zabránili, rozhodli jsme se Duklu koupit," sdělil starosta města Lubomír Toufar (ČSSD).
/Blansko jde do dražby o chátrající hotel. Bojí se brněnských Romů, idnes.cz, 7.9.2011/

Rozhodnutí odkoupit za veřejné prostředky chátrající nebo prázdné budovy města od soukromých subjektů proto, aby se zabránilo možnému přistěhování Romů, novináři zobrazují jako legitimní jednání (požadavek), i když tím politici značně zatíží obecní pokladnu. V kontextu (i nepřímém) s „romskou" kriminalitou jej nezpochybňují a dále neproblematizují. Všímají si ale, že někteří danou situaci (snahu ochránit místní před romskou komunitou) zneužívají. Až v tomto okamžiku přichází média s kritikou.

Město Bystřice pod Hostýnem má rozpočet napnutý k prasknutí. A teď je navíc nuceno koupit za 25 milionů hotel, který vlastně nepotřebuje. … Majitel chce za budovu 25 milionů. Částku mu údajně nabídla agentura, která provozuje ubytovny pro sociálně nepřizpůsobivé.
…Starosta už jedná s bankami, hotel nemůže město koupit jinak než z úvěru. Pokud ho dostane, nebude to úplně čisté vítězství. Hospodaření města totiž hodně zatíží. Radnice musí letos dokončit dopravní terminál a domov důchodců. Ani jednu z akcí není možné zastavit a odložit na později. Spolknou řádově miliony korun. …„Normální vydírání to je. Kupte to, nebo sem nastěhuji cigány. No co je to jiného než vydírání," zlobí se 38letý Milan.
/Jak získat hotel, o který nestojíte, MF Dnes, 18.1.2012/

Budovu komunistického hotelu a s ní i historický střed Bystřice mohou zaplnit lidé, kteří nejsou zvyklí chodit do práce, posílat děti do školy a chovat se tak, aby neděsili okolí.
Bystřičtí teď vyčkávají a věří, že radnice hotel koupí. „Snad to tak bude. Ti lidé, co mají v hotelu bydlet, by za chvíli zaplnili celé město," varuje starší muž. Jeho známý jen mávne rukou. „A co bude dál? Co bude město kupovat příště? Jak je vůbec možné, že někdo může podnikat tím, že stěhuje lidi z jednoho místa na druhé," zlobí se.
/Bystřičtí nechtějí nové sousedy, kterých se pak budou bát, MF Dnes, 18.1.2012/

Michal FILA, moderátor

Prázdné hotely a ubytovny jako největší strašák radnic. Obavy z invaze problémových přistěhovalců nutí města měnit plány. Například Bystřice pod Hostýnem se rozhodla raději koupit chátrající hotel a teď plánuje jeho opravu. Podnikání s ubytováváním sociálně slabých lidí už by se přitom nemuselo tolik vyplácet.

…

Petr MALÝ, redaktor

Další příklad. Majitel zpustlého hotelu v Lipovci na Blanensku také hrozí obci, že do budovy nastěhuje sociálně slabé. Stejnou obavu měli i v Blansku. Tam už radnice koupila za 30 milionů korun chátrající hotel Dukla. Teď vybrali dočasného provozovatele a vymýšlejí, co s budovou dál.

/Prázdné hotely a ubytovny strašákem radnic, ČT 24, 22.1.2012, Události v regionech/

Novináři nerozporují odkupování prázdných budov, i když je zřejmé, že podobné jednání medializované obavy místních nedokáže zmírnit na dlouho. Způsob, jakým jsou ve zpravodajství fámy o přistěhování Romů zobrazovány naznačuje, že novináři (spolu s dalšími aktéry, o kterých referují) přistupují na „realitu" fám a ztotožňují se se strachem majority.

Mnoho obyvatel Blanska si v úterý odpoledne oddechlo, do centra jejich města se nebudou stěhovat nepřizpůsobiví. Radnici se podařilo v dražbě koupit chátrající hotel Dukla uprostřed náměstí. …Obavy z přistěhování nepřizpůsobivých však v Blansku nekončí. Podle informací Práva půjde v dohledné době do dražby další tamní hotel Hejč, tentokrát nový, jeho majitel zkrachoval. Radnice jej už kupovat nebude, hodlá však usilovat, aby nový majitel zachoval hotel a nepřeměnil v ubytovnu.

/Strašák Šluknova uspíšil koupi hotelu, Právo, 29.9. 2011/

Že se do hotelu Dukla v centru města přistěhují nepřizpůsobiví lidé a zvýší se kriminalita. Toho se báli Blanenští. Poté, co vedení města hotel koncem září vydražilo, lidé si oddechli. Ne však na dlouho. Scénář se nyní opakuje. Tentokrát je ve hře nedostavěný hotel Hejč, který stojí u vlakové zastávky. Mezi Blanenskými se opět šíří stejná obava jako před několika týdny. „Znovu hrozí, že se do Blanska přistěhují Romové z brněnského Cejlu. Údajně se má totiž prodávat hotel Hejč a zájem o něj má muž,

který vlastní už jeden bývalý hotel v Lipovci a chce tam problémové lidi nastěhovat. I my v Blansku tak máme obavy ze zvýšení kriminality," sdělila žena, která si nepřála zveřejnit své jméno.
/Hotel Hejč: riziko jako v Dukle, Blanenský deník, 17.10.2011/

Kromě ujišťování, že do města (obce) nepřijdou žádní (noví) Romové a informacích o odkupování prázdných budov, se ve zpravodajských výstupech objevují (i když jen ojediněle a bez dalšího kontextu) i jiné důsledky šířících se fám.

V Kosově za podivných okolností někdo zničil městský byt. Místní lidé tu nechtěli Romy.
Odpor proti obsazování městského bytu v místní části Jihlavy, Kosově, přerostl za hranici kriminality.
V noci na úterý, hned pár hodin po pondělním uzavření výběrového řízení na nového nájemníka, byt někdo za podivných okolností totálně zdemoloval. … Kvůli tomu to bytu, který je v kulturním domě přímo uprostřed vsi,vedla téměř polovina obyvatel Kosova spor s jihlavským magistrátem. Sepsali námitku proti výběrovému řízení. Báli se totiž, aby byt neobsadili Romové. Zda byt kompletně zničil a zabránil tak nastěhování nového nájemce někdo z místních, je prozatím neznámou. Případ vyšetřuje policie.
V Kosově se však nebojí ukázat přímo na Romy. „Nemám tušení, kdo to udělal. Ale třeba to mohli být Romové, třeba se jim nelíbily podlahy a chtěli lepší," naznačil obyvatel Kosova Miroslav Pecina.
…Poničené v bytě byly i vodovodní instalace, celý obsah vodojemu o několika kubících vody tak protekl celým domem. V bytě je také rozlámaný nábytek, rozbité vybavení koupelny a záchodu, ze zdí vytrhané elektrické radiátory, vytrhané lino, po bytě je rozlitá a rozstříkaná tmavá, zřejmě olejová barva. Uniklou vodou je objekt promočený až do sklepních prostor. První odhad škod je asi 300 tisíc korun.
/Opravený byt někdo zdemoloval, Jihlavský deník, 18.11.2011/

Historická vitrážová okna kostela v Lanškrouně kdosi před několika dny kameny vymlátil. Policie viníka zatím nenašla, ale místní si myslí, že nešlo o vandala, ale o člověka nebo skupinu lidí, kteří se tak chtěli mstít místnímu správci katolické farnosti, charizmatickému faráři Zbigniewu Czendlikovi. Na začátku všeho byla fáma, že jakási nejmenovaná realitka kupuje v Lanškrouně ruinu bývalého hotelu Pohoda a chce v ní zařídit ubytovnu, do níž by se vešly tři stovky Romů. Druhým stupněm hysterické kampaně bylo podezření, že v tom má prsty farář Czendlik, nepoučitelný zastánce chudých, bezbranných a ponižovaných. V podezření byli ostražití „ochránci pořádku" utvrzeni, když Czendlika ve městě viděli

ve společnosti Michaela Kocába. Až po útoku na kostel začala vysvětlovat a uvádět fámy na pravou míru lanškrounská radnice.
/V Lanškrouně útočili na kostel, Právo, 13.4.2012/

V naprosté menšině jsou pak příspěvky, ve kterých se novináři snaží o kritický přístup či širší kontext. Majoritní optika zůstává důsledně zachována, přesto ale i mírné vykročení z konstruovaného stereotypu problematického soužití, přináší do zpravodajství výrazně odlišný obraz reality.

Na radnici se začali lidé obracet s tím, že mají zaručené informace, že společnost RPG, která tady vlastní na celém sídlišti asi 170 bytů, z nichž 7 je podle informací mluvčího Petra Handla volných, nastěhuje do této lokality nepřizpůsobivé rodiny. …Proto tedy radní svolali dnešní shromáždění, pozvali zástupce RPG, který to na začátku jednoznačně všechno popřel a řekl, že naopak společnost tady má opravdu minimální počet - 4 domy, do kterých chce v příštím roce investovat. …Ta diskuse trvala nakonec asi hodinu a půl a když neustále mluvčí Magistrátu vyzývala, aby lidi z tohoto druhého největšího sídliště šedesátitisícové Opavy řekli, co konkrétně jim na soužití s Romy vadí, tak tam zaznívaly věty typu "bojím se poslat děti večer ven, protože na ně romské děti pokřikují vulgární výrazy". Druhý pán tam zase uváděl případ z obchodu, kdy údajně měl romský mladík odnést nákup za několik stokorun a nezaplatit za něj. Ale žádné větší, další konkrétní problémy na tom setkání nezazněly. Já musím říct osobní zážitek, strávila jsem tady celé odpoledne, snažila jsem se získat od lidí také autentické výpovědi, ale nic konkrétního, co by nasvědčovalo o tom, že tady je nějaký velký rasový problém, jsem nenašla.
Stovky lidí zaplnily tělocvičnu základní školy v Kylešovicích, ČT 1, 18.10.2011, Události v regionech[90]

Václav SVOBODA, redaktor

Na malém městě mívá strach velké oči. Třeba jako v Trutnově. Někteří místní uvěřili zprávě, že se do města má nastěhovat 600 Romů ze severu Čech a začínají se bát.

---

[90] Srov. *… Sálem se nesly stížnosti na chování romských dětí na místním hřišti, kde se bílé matky bojí pouštět své děti, na krádeže Romů v místních obchodech, na strach vyjít ven za tmy, na nepořádek, vulgární nadávky, na údajnou neschopnost a nezájem policie chránit a pomáhat postiženým.*
Kylešovice: lidé přišli Hlásce a firmě RPG říci, co si myslí, Bruntálský a krnovský deník, 20.10.2011

…

Václav SVOBODA, redaktor

Podobné fámy ale mohou být velmi nebezpečné. Narušují poklidné soužití i v místech, kde dosud žádné problémy nebyly.

Petr ČONKA, obyvatel Trutnova

Ty lidi jsou podrážděný všude, všude, u doktora, prostě na bance, prostě v bance, na poště, v hospodě, ve školách. Začalo to támhle někde na Šluknovsku nebo kde, já nevím kde přesně, a prostě každý teď toho využije. Chtějí docílit toho prostě, aby byly všude problémy.

Čestmír HORKÝ, krajský koordinátor sdružení Romodrom, Hradec Králové

Fámy a s nimi houstnoucí atmosféra právě v obcích dává často předem beznaděj najít si slušné ubytování. Tím se vytváří a zároveň uzavírá právě ten bludný kruh, o kterém často mluvíme, který tyto obyvatele demotivuje.

Václav SVOBODA, redaktor

A strach často vydatně přiživují i sami místní. Policie ve Dvoře Králové řešila už několik smyšlených přepadení skupinami Romů.

/Fámy o přistěhování Romů, ČT 1, 31.10.2011, Události v regionech/

2.4.5. romské ghetto

Fámy o přistěhování Romů, které tak často novináři tematizují, se ve zpravodajství opírají nejen o konstruovaný obraz „romské“ kriminality a stereotyp problémového soužití, ale také o dominující popis „romského“ bydlení. Negativní atributy spojené s „romstvím“ ve zpravodajství plynule přechází na celé budovy, ulice a čtvrtě, které jsou novináři vnímány jako romské (často je používán termín ghetto). Zároveň obrazy zchátralosti, zanedbanosti, „vybydlenosti“, které jsou ve zpravodajství v souvislosti s „bydlením Romů“ nejčastěji ukazovány, pravděpodobně zpětně potvrzují negativní obraz Romů v médiích.

Na Mostecku půjdou k zemi další zdevastované panelové domy. Objekty, kterým chybí okna, dveře, radiátory i elektroinstalace, hyzdí tváře měst zejména v lokalitách s početnou skupinou sociálně slabých.

… Ve čtvrti Chanov vyrostl poutač, o který nejspíš nestojí: na příjezdu do města vítá návštěvníky průhledný panelový dům číslo dvanáct. Zdevastovali ho původní obyvatelé. Z objektu odnesli všechno, co se dalo zpeněžit nebo použít. Most bude muset budovu zbourat, zatím však na to nemá peníze. Historie se zopakovala. Stejný problém totiž řešilo město už před deseti lety, kdy z tzv. bloku 9 ve Zlatnické ulici zbyla jen kostra. ..Obyvatelé převážně romského sídliště se na nepořádek a špatný stav bytů odvolávají už roky.

/Na Mostecku půjdou k zemi další vybydlené paneláky, Právo, 17.2.2012/

Ačkoliv dům na kraji Studence je zpustlý, je v něm nebývale živo. Je zde nepořádek, poměrně hluk a v okolí neustále postávají nebo popocházejí skupinky Romů. „Žije nás tady moc, ale nepořádek neděláme," tvrdí jeden z nich.

Zcela opačného názoru jsou však místní obyvatelé a obec. Starostka Čelechovic na Hané Jarmila Stawaritschová, kam Studenec spadá, vypočítává stále dokola opakující se problémy: plná žumpa, jejíž splašky přetékají do vesnice, zápach, hluk, pálení odpadků, volně pobíhají psi, potyčky s místními lidmi, vulgarity.

/Prostějov vystěhoval romské ghetto. A vznikla řada nových, MF Dnes, 1.9.2011/

Romové jsou přitom v médiích ukazováni jako ti, kteří za špatný stav lokality, domu, bytu, které obývají, mohou.

Město Karviná se konečně zbavuje toho, co ho dlouhá léta hyzdilo. A to kolonie Vagónky. Zaneřáděné domy plné odpadků dnes padly k zemi. Demolice byla nevyhnutelná, hygienici tam totiž hned několikrát likvidovali epidemii žloutenky a úplavice a Romové, kteří tam dřív bydleli, domy podle radních sami zničili.

/Kolonie Vagónka, TV Prima, 19.8.2011, Minuty regionu/

Novináři se zabývají bydlením Romů opět až v okamžiku, kdy znamená nějaký problém (potíž) pro majoritu. Toto hledisko jen málokdy opouštějí. Romští nájemníci „devastují" majetek města, nejsou

schopni za své bydlení platit či obtěžují okolí nepořádkem a hlukem. Jako řešení novináři nejčastěji zobrazují represi: kontroly, nejrůznější programy tzv. nulové tolerance, které často končí (hrozí) vystěhováním Romů.

Zástupci RPG opakovaně před všemi odmítli informace putující krajem o údajném sestěhování romských občanů z jiných částí republiky do svých volných bytů. Zároveň realitní společnost informovala média, že bude ve spolupráci s obcemi a policií důrazněji postupovat proti svým nájemníkům, jejichž chování bude v rozporu s domovním řádem.
„Dohodli jsme se v osmi bodech, jak budeme společně bojovat proti opakujícím se problémům s nepřizpůsobivými obyvateli našich bytů. V praxi to bude vypadat tak, že pokud se opakovaně dozvíme, že některý z našich nájemníků dělá problémy, tak zasáhneme a třeba jej vypovíme z nájmu. Dosud ale bylo složité tuto informaci získat. Lidé se totiž báli na někoho upozornit," popisoval mluvčí společnosti RPG Byty Petr Handl.
„Nyní budou moci zjistit informace o problémových nájemnících anonymně sociální pracovníci. Budeme moci i zkontrolovat počet obyvatel daného bytu. Díky výměně informací mezi policií se i dozvíme o opakovaném porušování nočního klidu u určitého nájemníka," vysvětloval Handl.

/Společnost RPG Byty přitvrdí na severu Moravy vůči svým nájemníkům, novinky.cz, 14.10.2011/

Minulý rok vsetínští radní schválili nové nájemní smlouvy na dobu určitou s exekuční doložkou. Začátkem května je podepsalo třicet neplatících romských rodin z Poschle. A to s podmínkou, že své dluhy začnou splácet a zřídí si splátkové kalendáře.
Po vypršení nájemních smluv v prosinci nesplňovalo podmínky dvanáct neplatičů. Proto museli své byty opustit.
/Vsetínští Romové už vracejí byty, Kroměřížský deník, 20.1.2012/

Ve sledovaném období tak novináři často popisují situace, kdy jsou romští nájemníci vystěhováváni, aniž by bylo řečeno, kam tito lidé půjdou (odešli). Podobně jako příspěvky, které tematizují požadavek odchodu (nejen) nově příchozích Romů, tak i tyto mohou implikovat, že problém, který je zobrazován především jako problém soužití (pro majoritu), je tím vyřešen. Do zpravodajství se vrací obvykle až v podobě fám o přistěhování Romů.

Přesto se právě skrze obrazy „romského“ bydlení, dostávají více do popředí sami aktéři příspěvků (respektive se z Romů aktéři stávají).

Rozbitá okna, vyházené věci a smutné tváře starousedlíků. Tak v posledních týdnech vypadá nechvalně proslulá lokalita Vagonka na okraji Karviné. Romové, kteří zde několik desítek let žijí, musejí opustit rodinné domky a odstěhovat se do města. Těžko říct, jestli za lepším.

„Bydlel jsem tady čtyřicet let, bylo mi osm, když jsme se přistěhovali. A teď mám odejít a nemám ani na výběr,“ začíná vyprávění o ztrátě domova pan Gábor. „Řekli nám, že buď nové byty přijmeme, nebo nedostaneme nic. Co jsem měl dělat, když mám pět dětí,“ pokračuje.

I když jeho nový byt prošel drobnými opravami, je pořád ve špatném stavu. Třeba parkety tam jsou hrozné. A jak Gábor dodává, sám nemá na opravu peníze.

„Vždyť tady platím nějaké čtyři tisíce. Tam budu za menší platit devět tisíc. Kde na to mám vzít?“ ptá se nešťastný Rom.

/Problémy zůstanou, říkají Romové z karvinské kolonie, Karvinský deník, 27.7.2011/

Ve dvoupokojovém bytě v domě číslo devět v Riegrově ulici se tísní devět lidí. Na druhé straně je v tomto domě, který je hned na začátku ulice a je nejvíce zpustošený, spousta prázdných bytů, kde nikdo nechce bydlet. Z dvanácti jsou obsazené jen čtyři.

„Třeba mamka tu bydlí už asi třicet let. Hodně lidí se ale odsud odstěhovalo. Někteří šli do většího, někteří museli odejít, protože měli velké dluhy na nájemném,“ říká Denisa Čonková, jedna z obyvatelek tohoto domu.

O tom, že radnice domy prodává, ví. „Říkali, že nový majitel je dobrý. Bylo by fajn, kdyby to tu opravil, hlavně by měl vyměnit okna a spravit fasádu, ať to tu nevypadá tak hrozně,“ míní.

/Zchátralé domy s romskými nájemníky v Ostravě-Hrušově obvod prodal, Moravskoslezský deník, 4.10.2011/

I přes změnu perspektivy Romové v roli aktérů nemění stereotypní zobrazení „romského“ bydlení. Příspěvky jsou zasazovány do již existujícího kontextu (předpokládá problém pro majoritu a neobjasňuje obtíže konkrétních romských rodin), který nedává možnost pochopit, co se s nimi děje a proč. Širší souvislosti se do příspěvků o bydlení dostávají ojediněle skrze téma obnovy poničených „ghett“. Tyto zpravodajské výstupy stvrzují negativní obraz bydlení, jež získalo „romské“ atributy, vyznění příspěvků je ale přes majoritní optiku pozitivní a umožňuje novinářům alespoň částečně kritický přístup.

Před lety pesimisté tvrdili, že projekt Vesnička soužití, kde žije polovina bílých a polovina romských rodin, dlouho nevydrží. Někdo domy rozebere, rozkrade. Nestalo se. Když se zhruba před třemi lety začalo uklízet na Liščině, kritici si opět vedli svou a smáli se Romům, kteří opravovali zničené domy.
Světe, div se, po třech letech je Liščina stále čistá a dokonce i bezpečná. „Nejen pro Romy, ale obecně pro všechny je lepší, když přiloží ruku k dílu a společně se snaží něco vytvořit. Mají pak pocit sounáležitosti. Podobný model, jaký funguje na Liščině, by prospěl i jiným ostravským lokalitám," říká Alice Gojová z katedry sociální práce Ostravské univerzity. Naráží na Kunčičky, jinou část Slezské Ostravy, kde žije asi 400 většinou romských rodin.
…I proto chce obec ve spolupráci s policií a společností RPG Byty, které domy patří, v Kunčičkách zavést kamerový systém. Pokud vše půjde podle plánu, budou kamery v ulicích ještě letos. Podle romského aktivisty Kumara Vishwanathana to není šťastné řešení. „Lidé budou stále rozděleni. Daleko efektivnější a levnější by bylo s nimi dlouhodobě pracovat,"míní aktivista. Miroslav Hodeček souhlasí. „Můžete nalít desítky milionů do kamerového systému, ale nikdo vám nezaručí, že to dobře dopadne. Ti lidé potřebují asistenci. Je pravda, že v Kunčičkách si na sociální služby teprve zvykají, přesto se lokalita rozvíjí. Daří se pracovat s těmi, kteří touží po změně," uzavírá Hodeček.
/Romové a pořádek. To jde dohromady, říkají odborníci, MF Dnes, 12.11.2011/

2.3.6. „romské bydlení" a širší kontext

Přes dominanci obrazu „romské" kriminality je kategorie bydlení (soužití) první, ve které se ve větší míře objevuje jiný kontext. Přináší jej téma předraženého bydlení, jež je spojováno primárně se šluknovskými „bouřemi" a sestěhováváním „nepřizpůsobivých" Romů na jedno místo.

Vyrostly na severu Čech jako houby po dešti a jsou také jednou z příčin výbušné situace v tomto koutě Česka. Řeč je o ubytovnách pro sociálně slabé a nepřizpůsobivé, kterých přibývá a místní se proti nim bouří. Podnikavci skupují nevyužité objekty, mění je na ubytovny a za předražené nájmy pak inkasují nemalé peníze. Ty dostanou, protože lidem, kteří tu bydlí, platí ubytování stát, a to formou příspěvku na bydlení. Ten zahrnuje nájemné, ale i ceny za služby a energie.
/Kšeftaři bohatnou na chudých Romech!, Blesk, 4.10.2011/

Obývají čáslavské hotely a ubytovny a jejich majitelé za to inkasují sociální příspěvky od státu. Město chce zabránit vzniku podobné situace, jako je na severu země, a chystá některé preventivní kroky,

řekl ve středu starosta Jaromír Strnad (ČSSD). Ve Šluknovském výběžku se údajně kvůli zvýšení kriminalitě Romů od srpna konalo několik protiromských demonstrací, na bezpečnost tam dohlíží pořádkové jednotky z Prahy.

„Majitelé čtyř ubytoven přišli na to, že je ohromným byznysem ubytovávat sociálně nepřizpůsobivé," uvedl Strnad. Provozovatelé podle něj snadno naplní své kapacity a získávají od státu výdělek v podobě inkasovaných dávek hmotné nouze.

/Čáslav řeší problémy s Romy, obává se násilí, denik.cz, 14.9.2011/

Primárně opět nejde o potíže zobrazovaných Romů, ale o potíže majority s nimi. Novináři dále pracují s konstrukcí problematické soužití a obrazem „romské" kriminality a navíc zdůrazňují, že majitelé domů zneužívají státní příspěvky na bydlení (ubytovávají Romy, což přináší majoritě problémy a ještě na tom bohatnou).

Tíživou sociální situaci určité skupiny obyvatel ve Velkých Hamrech na Jablonecku zřejmě zneužívá majitel jednoho tamního domu. Alespoň si to myslí místní radnice. Převážně Romové tam totiž platí přemrštěné nájemné a to ze sociálních dávek za byty 4. kategorie. Starosta chce proto iniciovat změnu zákona, aby o využívání dávek mohly rozhodovat úřady. Zatím poslal do domu kontrolu a chce kontaktovat majitele.

Milan BRUNCLÍK, redaktor

Nájemníci platí 6 až 8 tisíc korun měsíčně. Podle starosty z příspěvku na bydlení. Stav domu se nelíbí ani nájemníkům. Mluvit o tom ale nechtějí ze strachu, že o bydlení přijdou. Jiné lepší neseženou.

Jaroslav NEJMAN, starosta Velkých Hamrů /nez./

Myslím si, že někteří ani obyvatelé nevědí vůbec, kolik se platí za takovýhle byty. A taky nikdo z lidí by takovýhle nájemný za tuto kvalitu bytu určitě nedal.

Vladimíra TOMŠOVÁ, vedoucí sociálního odboru, Městský úřad Tanvald

----

Nájmy jsou tam přemrštěný, těží zase z toho, že ty lidi nemají kam jít.

/Velké Hamry; kontrola cen nájmů, ČT 1, 5.9., Události/

Most chce bránit tomu, aby majitelé nemovitostí vydělávali na nejchudších. Porovná ceny a poukáže na přemrštěné nájmy. V kraji, kde vládne napětí mezi majoritou a chudými Romy, jde o ojedinělý počin.
Most bude vůbec prvním městem v Česku, které se postaví vydělávání na pronajímání bydlení nejchudším. Sestaví si vlastní cenovou mapu nájemného ve městě, na níž ukáže rozdíl mezi standardními nájmy a cenou za bydlení pro sociálně slabé. Dokumenty pak pošle na ministerstvo práce a sociálních věcí s upozorněním, jak se stát nechává okrádat kšeftaři, kteří kasírují za bydlení nejchudších peníze ze sociálních dávek, tedy ze státní pokladny.
/Radnice Mostu udá podnikavce, kteří přes chudé obírají stát, MF Dnes, 29.9.2011/

Problém je opět řešen především z většinové perspektivy. Romové jsou ve zpravodajství ukazováni jako ti, kteří přemrštěné požadavky majitelů domů a ubytoven musí akceptovat. Z kontextu příspěvků není zřejmé proč, kromě konstatování, že nemají kam jít nebo je nikdo jiný neubytuje. Negativita spojená s označením Rom ve zpravodajství, je i zde zřejmá. Romové jsou zobrazováni jako ti, kteří k celé situaci svým jednáním přispívají (mohou si za to sami).

Město nás chce vyhnat na ulici, stěžují si obyvatelé českobudějovické ubytovny Trival na Okružní ulici. Od září se jim výrazně zvednou ceny za bydlení, přičemž zdražení nejvíc pocítí početné rodiny.
A protože na této adrese v průmyslové části krajského města žijí romské rodiny, které jsou závislé na sociálních dávkách, obávají se, že na vysoké nájmy nebudou mít. Proto obyvatelé z Trivalu podepsali petici, v níž město žádají o přehodnocení nového nájemného.
Podle náměstka primátora Miroslava Jocha je město připravené vyjít vstříc těmto sociálně slabým rodinám. „Ale jejich děti musí chodit do školy a oni si najít práci jako většina obyvatel města," zdůraznil.
/Romové žijící v Trivalu si stěžují: Město nás chce vyhnat na ulici, MF Dnes, 30.8.2011/

I na chudobě se dá vydělávat. Velká část dávek končí v některých místech kraje na účtech majitelů bytů, kteří je draze pronajímají sociálně slabým lidem. Stát bude od ledna vyplácení podpory víc kontrolovat.

V ulicích pod broumovským klášterem, které už léta mají pověst místního ghetta, se platí za bydlení kolem čtyř tisíc korun měsíčně. V některých bytech i víc. Na to, jaká je v lokalitě „kvalita bydlení", jsou to vysoké částky. Nájemníci, kteří dluží, kde se dá, je proto platí ze sociálních dávek.
„A co máme dělat? To se máme vystěhovat?" ptá se starší žena z okna činžáku v Tyršově ulici.
… Zabřednou-li do dluhů, přijdou o městské bydlení a pak už musí vzít zavděk dražšími a často horšími byty u soukromníků. Proto i v Broumově se mohou nájmy blížit třeba až k cenové úrovni Hradce Králové. A lidé pak na ně vydají nejen sociální dávku určenou na bydlení, ale i další dávky. A k tomu si často musí vydělávat načerno. Vzhledem ke kvalitě bytů přitom platí příliš moc.
/Byznys: dávky pro chudé jdou do kapes majitelům domů, MF Dnes, 17.12.2011/

Téma předraženého bydlení je de facto zcela mimo kontext například sociálního bydlení. Přesto právě příspěvky, které jej tematizují (předražené bydlení), alespoň dávají tušit, že konstruovaný obraz problematického soužití, potažmo „romského" bydlení, může mít mnohem nejednoznačnější pozadí, než novináři obvykle ukazují. Ojedinělý širší kontext pak posouvá příspěvky jednoznačně do odlišného (a méně černobílého) vyznění.

Aleš HAZUKA, redaktor

Druhý příklad, českobudějovická ubytovna. I tady bydlí romské rodiny. Vedle dlužníků ji využívají lidé, kteří doplatili na změnu vlastníka domu a museli se stěhovat.

Čeněk RŮŽIČKA, předseda, Výbor pro odškodnění romského holocaustu

----

To je signál, že tahle se dál prostě pokračovat nedá.

Aleš HAZUKA, redaktor

Podle sdružení nájemníků přibývá případů, kdy byty skoupili spekulanti, kteří je rodinám pronajímají i za dvojnásobek běžného nájemného.

Marie PAUKEJOVÁ, Sdružení na ochranu nájemníků

Je to strašlivý nešvar, který znamená, že se do sociálně vyloučených lokalit dostává stále více lidí

Aleš HAZUKA, redaktor

Zástupci romských sdružení už nechtějí, aby se ubytovny dále plnily. Vyzvali radnice, aby zvážili další prodej bytů.

Štefan TIŠER, člen Rady vlády pro záležitosti romské menšiny

Jestli máme posílat děti do škol, tak tam je první základ je zaměstnání, pořádný bydlení, ne ubytovny.
/Domy se sociálními byty: past pro neplatiče, ČT 1, 30.9.2011, Události v regionech/

2.4.7. sousedé, které nemáme rádi

Téměř úplnou polaritu na pomyslné ose my – oni přináší do zpravodajství průzkumy veřejného mínění, které se dotýkají tématu sousedství a vztahů mezi majoritou a menšinami (popřípadě cizinci). Průzkumy jsou interpretovány novináři tak, jakoby se týkaly pouze příslušníků většinové společnosti.

Jako nejproblematičtější se podle dalších výzkumů jeví soužití s Romy, i když podle demografů jde v řadě případů spíše o předsudky a obavy z pověsti, které Romy provázejí.
/Většina Čechů je v místě bydliště spokojena, Právo, 31.5.2012/

*Jinak se typický obyvatel Česka stará především sám o sebe, o rodinu a dům. Ten by neopustil, ani kdyby v blízkém okolí vyrostla jaderná elektrárna Fukušima. Ovšem dvě věci by jej vyloženě naštvaly: pokud by se do sousedství přistěhovali Romové nebo narkomani***.**
/Čech 2011 – nežení se a pije méně piva, Hospodářské noviny, 2.1.2012/

Že jsou vztahy romské menšiny s ostatními obyvateli Česka špatné, si myslí 82 procent lidí. Pozitivně hodnotilo vztahy s Romy jen 14 procent dotázaných. Poměr pozitivních a negativních odpovědí je téměř stejný jako při loňském průzkumu CVVM. Zvýšil se pouze podíl těch, kteří hodnotí vzájemné vztahy

výrazně negativně. Odpovědí, že vztahy jsou „velmi špatné" bylo letos o 12 procent více než loni, zatímco mírnějších odpovědí „spíše špatné" bylo o 11 procent méně.
/Vztahy s Romy jsou špatné. Vláda tuto problematiku nezvládá řešit, denik.cz, 14.5.2012/

Nechuť majority ze soužití s Romy je v nich zřetelně tematizována. Přestává být lokální (zobrazované potíže v soužití se obvykle váží k jednomu místu) a stává se obecnou. Novináři ji pouze zaznamenávají, de facto ji legitimizují (je normální nemít rád Romy, nechtít je za sousedy) a jen výjimečně tento obraz narušují. Malé (či žádné) sympatie vůči romským sousedům ze strany majority netvoří kontext jiných příspěvků. Novináři tuto informaci samotnou také do dalších souvislostí nedávají. Je pravděpodobné, že bez dalšího kontextu jsou příspěvky automaticky kontextualizovány silně negativním obrazem romské menšiny ve zpravodajství českých médií.

2.5. Potvrzení stereotypu

Tematické okruhy v předešlých kapitolách dominují obrazu romské komunity ve zpravodajství. Kriminalita, extremismus, policie (zajištění bezpečí) a bydlení (soužití) obsáhnou dohromady skoro čtyři tisíce příspěvků (3931) z celkového počtu 6252 analyzovaných zpravodajských výstupů. Zbylá třetina je tematicky mnohem rozmanitější: zaměstnanost, školství, sociální politika, dluhy, vyloučené lokality, jednání politiků, kulturní, sportovní a osvětové aktivity, činnost NNO a sdružení, akce proti násilí, II. světová válka, Agentura pro sociální začleňování a jiné[91]. Žádné z uvedených témat však ve sledovaném období neupoutá novinářskou pozornost se stejnou intenzitou jako čtyři předchozí.

[91] Tematické kategorie II.světová válka, Agentura pro sociální začleňování a jiné již nebudou dále v této analýze rozebírány, neboť jejich charakteristiky již nepřináší nové informace o zobrazení Romů ve zpravodajství (II.světová válka, Agentura pro sociální začleňování) nebo jsou naopak pro zachycení určitých tendencí příliš tematicky roztříštěné (jiné).

tema	celkový počet příspěvků
kriminalita	1910
extremismus	823
policie	560
bydlení	638
zaměstnanost	88
školství	240
sociální politika	319
dluhy, půjčky, lichva	44
vyloučené lokality	102
jednání politiků	260
kulturní,sportovní a aktivity	385
činnost NO a sdružení	237
akce proti násilí	88
II.světová válka	60
Agentura	70
jiné	428
celkem	6252

Tabulka č.10: Jednotlivé tématické okruhy a počet příspěvků

2.5.1. atraktivita témat a jednání politiků

Atraktivita jednotlivých témat pro novináře odpovídá majoritnímu přístupu mainstreamových médií k zobrazování menšin.[92] Média více informují o minoritách až v situacích, kdy pro majoritu představují ohrožení, problém či vyvolávají senzaci. Ve sledovaném období je to zřetelně vidět na jmenovaných tématech kriminality, extremismu, policie (zajištění bezpečí) a bydlení (soužití). Výrazně méně často jsou novináři nastolována témata, která se týkají potíží samotných Romů (pokud nezpůsobují obtíže pro majoritu). Tento přístup dobře ilustrují zbylé tematické kategorie. Do zpravodajství přináší méně

[92] Viz. Van Dijk (1987)

novinářské pozornosti a zároveň méně negativity a širší kontext. Neplatí to však pro všechny tematické okruhy stejně.

Je ale zřejmé, že čím méně je téma rámováno obrazem „romské“ kriminality[93], tím větší se otevírá prostor pro další kontext. Zároveň citelně ubývá xenofobních názorů a postojů. Současně čím méně se téma dotýká přímo majority (čím méně je konstruováno jako obtěžující), tím menší pozornost médií připoutává, a to do určité míry bez ohledu na možnou negativitu[94] tématu.

Nejvíce negativity (a de facto i novinářské pozornosti) z dalších tematických kategorií poutají ty, které jsou nejčastěji rámovány obrazem „romské“ kriminality a zároveň je v nich zřetelně přítomen ohlas Šluknovských událostí. Jedná se především o témata: jednání politiků, sociální politika a vyloučené lokality. Přičemž zejména kategorie jednání politiků[95] je silně zatížena xenofobií a populismem.´

Podle Řápkové vyrůstá nejen v České republice, ale v celé Evropě generace problémových občanů, pro které se stalo běžnou součástí života porušovat pravidla ve společnosti a obtěžovat slušné občany. "Bohužel příklady špatného chování vidí nejen na svých rodičích, ale leckdy i prarodičích. Musíme nastavit takovým lidem hráz, aby nás neterorizovali svým chováním, protože jsou nepostižitelní. Náš návrh je jedním z možných řešení a doufám v jeho podporu parlamentem," uvedla Řápková.
Starosta Jiřetína Josef Zoser a předseda Sdružení pro rozvoj Šluknovska, jímž v minulých měsících zmítaly protesty většinové populace proti místním Romům, zmínil, že řešit bude třeba i situaci, kdy se ztrácejí věci ze hřbitovů, okapy či víka na kanálech, které končí ve sběrnách kovů.
/Řešení pro ghetta: tvrdší hygienické předpisy, z přestupků trestný čin, idnes.cz, 29.11. 2011/

Obraz „romské“ kriminality, důraz na represi a novináři obvykle nijak rozporovaná tvrzení či návrhy jednotlivých politiků, jsou převažujícím leitmotivem jednotlivých příspěvků. S odstupem od Šluknovských událostí (a tematizovaného pocitu ohrožení majority) v nich nepatrně přibývá kritický kontext.

[93] Viz. tabulka Tematické kategorie a jejich rámování kriminalitou, str.20
[94] Negativita jinak funguje jako jedna z nejdůležitějších zpravodajských hodnot, které zjednodušeně řečeno určují, zda informace bude publikována či nikoliv. Viz Galtung, Ruge (1965)
[95] Do tematické kategorie jednání politiků byly zařazeny příspěvky, které se primárně týkaly jednání politiků a jejich aktivit v souvislosti s romskou menšinou.

I tak ovšem reflexe xenofobních výroků politiků ve sledovaném období ve zpravodajství téměř zcela chybí.[96]

Karvinská radnice netoleruje obyvatele, kteří se odmítají přizpůsobit životu starousedlíků. I po novém roce na ně tlačí, pokud ničí domy a neplatí za nájem.
…Projekt se nelíbí romskému aktivistovi a předsedovi občanského sdružení Vzájemné soužití Kumaru Vishwanathanovi. Již několikrát o něm řekl, že je krátkozraký a jednou by se mohl obrátit proti lidem, kteří jej podporují.
„Problém nezmizí, pokud vystěhujeme neplatící nájemníky za humna. Nulová tolerance je krátkozraká a dalo by se říci, že některé prvky tohoto projektu jsou srovnatelné s jednáním extremistů. Ve vyloučených lokalitách nežijí jen nepřizpůsobiví. S těmi lidmi by se dalo pracovat. Proto v žádném případě nulovou toleranci nepodporuji," uvedl Vishwanathan.
/Karviná přiostřila program nulové tolerance, MF Dnes, 19.1.2012/

Lada KOLOVRATOVÁ, moderátorka

Zmocněnkyně pro lidská práva Monika Šimůnková kritizuje české politiky. Podle ní málo odsuzují rasismus v zemi. Serveru Aktuálně.cz řekla, že je to částečně způsobené tím, že se politici obávají veřejného mínění. Důležitým posunem ke zlepšení je podle ní vládní prohlasování Strategie boje proti sociálnímu vyloučení. Zasazuje se taky o realizaci plánu na postupné rušení praktických škol. Jak řekla, končí tam příliš mnoho romských dětí.
/Monika Šimůnková kritizuje české politiky, ČT 24, 7.4.2012, Polední události/
Tématická kategorie jednání politiků ovšem přináší do zpravodajství také zcela nový pohled na romskou komunitu. Příspěvky ukazují aktivitu samotných Romů na poli mocenském - v oblasti politiky. Romové, kteří jsou většinou zobrazováni jako pasivní objekty pomoci či represe se stávají pro novináře aktivními (a přijatelnými) partnery.[97]

[96] Viz kapitola 2.2. Extremismus
[97] Je pravděpodobné, že konstrukci příspěvků o angažmá některých Romů v politice kromě jiného silně ovlivňuje fakt, že téma je pro novináře „srozumitelné" a jednoduše uchopitelné. „Rozumí" mu, neboť jej znají ze své každodenní praxe (reality).

Záměr založit stranu podnítila krize na severu Čech, kde se už mnoho týdnů demonstruje proti Romům a jejich kriminalitě. Strana ADAJ. CZ má vzniknout do konce roku.
„Romové musí jít do politiky. Nic jiného nám v současné napjaté situaci nezbývá,"myslí si Imrich Jarka z malé obce Bulovka na Liberecku. „Jinak se totiž bude dál rozhodovat o nás a bez nás. A nikdo se nezeptá, co si o chystaných změnách myslíme," vysvětlil. V politice se v minulosti angažoval. Byl několik let zastupitelem a radním obce Bulovka na Frýdlantsku. Mezitím vedl malou stavební firmu. V Bulovce žije silná komunita Romů, kteří mají podle starostky Romany Šídlové šanci obsadit i post starosty, když všichni podpoří své kandidáty.
/Romové jdou do politiky. Nejdřív na radnice, pak do Sněmovny, MF Dnes, 4.10. 2011,/

Kromě toho jde ve sledovaném období o jednu z mála tematizovaných reakcí samotných Romů na události (nejen) na Šluknovsku, ve kterých ustupuje majoritní optika. Tento trend je zřejmý i v příspěvcích o konferenci Romů v Brně, kde novináři očekávají další projevení „ romských" politických ambicí.[98]

Romové chtějí vytvořit celostátní organizaci, která by je zastupovala v jednáních s vládou, parlamentem i obcemi a dalšími státními institucemi. O politickou stranu ale podle nich nepůjde.
Tvůrci myšlenky si nedělají iluze, že bude organizace zastupovat všechny Romy. Není to tak ale ani s žádnou politickou stranou v Česku, řekl novinářům jeden z pořadatelů konference a iniciátorů vzniku organizace Stanislav Daniel.
Podle Daniela nepůjde o instituci, která by měla řešit a vyřešit všechny potíže romské komunity, protože to by nebylo v jejích silách. "My nabízíme spolupráci (vládě a dalším)," uvedl.
/Romové chtějí vlastní organizaci, do politiky nemíří, aktualne.cz , 14.10.2011/

Je zcela v logice převažujícího informování o romské komunitě ve zpravodajství, že větší část sledovaných periodik uveřejnila v únoru 2012 nepravdivou informaci o zmizení pokladníka nově vznikající romské strany, který s sebou neopomněl vzít i pokladnu, a tak znemožnil její založení.

Pokus Romů založit v Ústí nad Labem politickou stranu nazvanou Evropská romská strana se nepodařil. Její budoucí pokladník Jan Horváth totiž zmizel i s penězi vybranými na členské příspěvky.

[98] Tématický okruh Aktivity NO a sdružení.

Informují o tom Parlamentní listy. Na ustavující sjezd strany se v restauraci v centru Ústí sešla asi třicítka Romů. Pokladníka se ale nedočkali.
/Pokus Romů založit v Ústí nad Labem politickou stranu se nepodařil, ČRo Sever, Události regionu, 10.2. 2012/

Tento typ informací zapadá do konstrukce dominantního obrazu „romské" kriminality ve zpravodajství tak plně, že novináři prakticky nemají důvod informaci nedůvěřovat. Zpětně ale dávají vinu především serveru Parlamentní listy, odkud ji přebírali.[99].

Na chvíli to byl hit mnohých internetových serverů (s výjimkou Novinek.cz) i deníkového zpravodajství (včetně Práva). Ze senzace se však po několika dnech vyklubala klasická novinářská kachna.
…Při prvním ověřování zpravodajem Práva se ukázaly pochybnosti, hlavně v tom, že o akci místní Romové nevěděli, ani Romy uvedené v článku neznali. Bohužel, snaha o rychlost převážila nad snahou o přesnost a důvěra v Parlamentní Listy se nevyplatila.
/Média skočila na kachnu o podvodném pokladníkovi neexistující romské strany, Právo, 22.2.2012/

Kauza „pokladník" naznačuje, že informace o „romské" kriminalitě odpovídají stereotypnímu očekávání novinářů natolik, že bez zásadní proměny jejich přístupu k tématu se smyšleným zprávám tohoto typu v každodenním zpravodajském provozu prakticky nelze vyhnout.[100]

2.5.2. sociální politika a vyloučené lokality

Příspěvky z tématických okruhů sociální politika a vyloučené lokality[101] především ilustrují, do jaké míry převažující majoritní hledisko znemožňuje uchopit konkrétní potíže romské komunity. Pro větší část příspěvků (zejména u tématu vyloučené lokality) je symptomatické, že vznikly a jsou konstruované především jako reakce na Šluknovské události.

[99] Informaci vyvrátili novináři z internetového serveru Romea.cz.
[100] Např. jedním ze sledovaných médií, které zprávu o krádeži pokladny nepřevzaly, byl server lidovky.cz, který ovšem zase naopak v červnu 2012 publikoval zcela smyšlenou informaci o fyzickém napadení na Kladensku.
[101] Do tématického okruhu sociální politika byly zařazeny všechny příspěvky, ve kterých dominovalo téma sociální politiky (i jako konkrétních opatřeních, řešení atd..). Kategorie vyloučené lokality zahrnuje všechny příspěvky, ve kterých je převažujícím tématem lokalita/ty (popisována z jakéhokoliv úhlu), pokud je novinářem/kou označena jako vyloučená či ghetto.

Pokud jsou stovky lokalit, ve kterých v Česku žijí sociálně vyloučení lidé, časovanou bombou, pak může obdobné zemětřesení způsobit v parlamentu vládní Strategie boje proti sociálnímu vyloučení. Kabinet by o ní měl jednat v nejbližších dnech a je jasné, že bez peněz se neobejde.

Po pádu totality v listopadu 1989 je to poprvé, kdy vláda přichází s jasnou představou, jak snížit nevzdělanost i kriminalitu Romů a zvýšit naopak jejich konkurenceschopnost na trhu práce. Pověst Romů utrpěla zejména v poslední době - vyhrocené šluknovské demonstrace právem nespokojené bílé většiny byly už jen přirozenou odpovědí na řádění romských zlodějských gangů, v nichž mají ovšem zastoupení i bílí.

/Co s ghetty? Jak na kriminalitu Romů? Vláda má recept, MF Dnes, 15.9.2011/

Tomáš DRAHOŇOVSKÝ, moderátor

Česká města začíná trápit problém, který jsme nedávno znali ještě jenom ze zahraničních filmů. Vznikají v nich totiž ghetta sociálně slabých. A jak to může dopadnout, to jsme všichni nedávno viděli.

Terezie KAŠPAROVSKÁ, moderátorka

Viděli jsme to na Šluknovsku a pořád stále ještě vidíme. Ty problémy hrozí podle sociologů po celé republice. Ghetta nepřizpůsobivých lidí by mohla vyrůst na západě, na východě Moravy, prakticky po celé republice.

Václav JANATA, redaktor

Jak vlastně vznikají ghetta? Sociálně slabší se stěhují za svými rodinami nebo známými, kterým se daří v menších městech. Je tam levněji, dostupné bydlení a se sociálními dávkami také nebývá problém.

…

Emil ŠČUKA, romský aktivista

Viníci jsou na obou stranách. Nemůžu ale dnes říct, že viníkem je majorita a my jsme v tom nevinně. Ty doby už takové nejsou, to jsem mohl říkat v devadesátých letech.

…

Václav JANATA, redaktor

Stále více měst se tak snaží řešit situaci dokud podle jejich vlastních slov nebude pozdě. Například tady v Čáslavi přišla radnice s novou vyhláškou. V ní například zakazuje pití alkoholu na ulicích nebo omezuje sociální dávky.

Jiří HAVLÍČEK, místostarosta Čáslavi

Od té vyhlášky jako takové si slibujeme, že dá samozřejmě nástroj městské policii, aby mnohem, aby měla více možností kontrolovat nepřizpůsobivé občany...

Václav JANATA, redaktor

Podle samotných obyvatel tu opravdu problémů přibývá. Za vše můžou podle místních lidé z čáslavských ubytoven. Těmto mužům se například někdo pokusil ukrást lešení u právě opravovaného domu.

/Ghetta v malých městech, TV Prima, 20.9.2011, Zprávy TV Prima/

Kromě jisté dávky dramatičnosti, jež zvyšuje pravděpodobně v odpovědi na obavy majority z Romů obraz nebezpečnosti vyloučených lokalit, [102]je pro mediální výstupy typické, že zcela ztotožňují vyloučené lokality (ghetta) s Romy, stejně jako je ztotožňují s příjemci sociálních dávek. Kontextualizace příspěvků obrazem „romské“ kriminality, pak jen podtrhuje obraz Romů jako těch, kteří sociální dávky zneužívají.

Stravenky jako formu výplaty sociálních dávek používají například v Bohumíně na Havířovsku. Ovšem stravenky jsou ve skutečnosti dost nejistým „podnikem“ a řada měst se této formě vyplácení dávek spíš brání. Odběratelé totiž většinou najdou cestu, jak stravenky směnit za peníze, ty stejně propijí, profetují, nebo naházejí do automatu a opatření proti zneužívání sociálního příspěvku se tak mine účinkem.

[102] Nebezpečnost takto konstruovaného obrazu vyloučené lokality pravděpodobně posiluje samotný výraz ghetto, který do zpravodajství přináší konotace se zahraničními „ghetty“.

… Nařčení z toho, že by se opíjeli a chtěli peníze bez práce, trio z podchodu svorně odmítá. „To nejsme my, kdo tu dělá bordel. Jsou cikáni a cikáni. My za to nemůžeme, my aspoň pracujeme," ubezpečuje mě muž kolem padesátky, který má zubů míň než tisíců na výplatní pásce.
/Lidé na sociálních dávkách: Stravenky tedy nechceme!, Děčínský deník, 24.8. 2011/

Stát šetří, kde může, ale na druhou stranu si mezi prsty nechává utíkat horentní sumy v sociálních dávkách.
Ty plynou i ve skutečnosti majetným, ale sociálně nepřizpůsobivým, často velmi početným rodinám, které očividně pracovat nechtějí a mnohdy ani nepotřebují. Jejich „kápa", podle informací od policie a úřadů práce většinou romského původu, totiž provozují ve velkém bez skrupulí lichvu, která se v České republice očividně stala atraktivnější, a z hlediska možných reálných postihů i bezpečnější, než prostituce.
/Sociální dávky zneužívají i bohaté romské rodiny, Právo, 7.4.2012/

Od obrazu Romů, kteří zneužívají sociální dávky je jen krok k tematizování rozhořčení nad „výhodami", jež Romové kvůli nastavení systému získávají.[103]V principu jde o stejné téma jako je zobrazovaný pocit nepostižitelnosti Romů za jejich kriminální přečiny.

Elektronickou poštou se stále šíří článek nazvaný Šok v lékárně. Autora pobouřilo zjištění, že Rom za léky neplatil, jen lékárnici vydal jakési lejstro. Již v pátek 21. října jsme vám v Táborském deníku přinesly informace, které tuto skutečnost vysvětlují. A zdaleka archem papíru „neplatí" pouze Romové, ale i ostatní občané, kteří se ocitli v hmotné nouzi. Jak bylo uvedeno, tento systém platí od zavedení regulačních poplatků ve zdravotnictví. V Táboře takové potvrzení, jehož platnost je vždy jen 30 dnů, lze vyřídit na odboru sociálních věcí.
/Úřednice se starají o stovky občanů v nouzi, Táborský deník, 25.10.2011/

Martina PORŠOVÁ, mluvčí DPMLJ

Hledala se cesta, jak ty děti z té lokality dostat do školy. Kdo tu lokalitu zná, ví, že ty děti jízdenky nemají, jezdí načerno a nebo chodí po ulici.

[103] Viz. kapitola 2.1.11. Romská beztrestnost.

Lucie POKORNÁ, redaktorka

Jenže nápad zvedl ze židle většinu ostatních cestujících. Na webu jablonecké radnice se množí stížnosti. Město se už od projektu distancovalo. Projekt sociálního jízdného prý od začátku neměl jeho podporu a reakce lidí radnice chápe.

redaktor /citace: osoba/ /Zdroj: www.mestojablonec.cz/

"Obyčejní lidé mají také málo peněz a jejich děti musí chodit po frekventované silnici ve sněhu v zimě. Proč také nemohou Romové? Jestli mají Romové peníze na chlast, cigára, satelity a auta, tak my neříkejte, že nemají na jízdenku pro děti na tramvaj."
/Kritika tzv. sociálního jízdného, ČT 1, 8.11. 2011, Události v regionech/

Starostové na severu Čech kritizují vládní strategii boje proti sociálnímu vyloučení, která počítá se zavedením tříleté bezplatné docházky do mateřských školek pro děti z ghett. Starostové se obávají, že v současné zjitřené atmosféře takový krok vztahům mezi majoritou a Romy jen uškodí.
"Cesta je to správná, ale způsob provedení je nešťastný. Není nejlepší, aby pouze některé děti měly školku zcela zdarma. To je jeden z důvodů, proč se na Šluknovsku demonstruje," řekl varnsdorfský starosta Martin Louka.
Místní žene do ulic mimo jiné pocit, že lidé žijící na dávkách, tedy hlavně Romové, jsou protežováni na jejich úkor.
/Bezplatné školky pro děti z ghett jen uškodí, obávají se starostové, 27.10.2011/

V kontextu se „zneužíváním“ sociálních dávek Romy, které je zatíženo obrazem „romské“ kriminality, nese toto téma s sebou kromě nánosů xenofobie i jisté znemožnění pochopit životní situaci sociálně vyloučených lidí. I zde velkou roli navíc hraje etnicita a její naprosto nepřiměřené zveřejňování v médiích.

Majoritní optika zůstává důsledně zachována i v okamžiku, kdy novináři informují o opatřeních na zlepšení života sociálně slabých či ve vyloučených lokalitách jako takových méně konkrétním

způsobem. V příspěvcích převládá až technicistní přístup, kde Romové již prakticky nehrají žádnou roli. Zároveň podobné typy příspěvků ovšem obvykle nejsou dávány do souvislostí s „rozhořčením“ neromských občanů.

Město chce i nadále podporovat terénní práci s romskou komunitou. Na posledním zasedání zastupitelé jednoznačně schválili, že Milevsko na to přidá ze svého rozpočtu sto tisíc korun, pokud dostane grant určený na rok 2012.
/Město přidá na práci s Romy sto tisíc korun, denik.cz, 27.10.2011/

Pražským romským rodinám, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, má pomáhat více terénních pracovníků. Jejich práci zaplatí hlavní město, chce tak zabránit případným potížím v budoucnosti. Na jednání výboru pro sociální politiku zastupitelstva hlavního města to řekla ředitelka odboru sociální péče Hana Halová. Pokud pilotní projekt za 1,3 milionu korun odsouhlasí rada, bude do konce roku vypsáno výběrové řízení.
/Město zaplatí terénní pracovníky, Právo, 19.11.2011/

Ostatní příspěvky (zejména z kategorie sociální politika) se ve sledovaném období věnuje romské komunitě pouze okrajově. Specifické je přitom informování o plánovaném rušení kojeneckých ústavů. Odpůrci tohoto kroku argumentují i tím, že o romské děti zde umístěné, nebude mít nikdo zájem.[104]

Díky předsudkům však může nastat také problém s dětmi jiných ras. „Máme u nás romské děti. Náš kraj je prošpikován nevůlí vzít si do péče romské dítě. Co s nimi bude?“ Položila si nepříjemnou otázku ředitelka libereckého kojeneckého ústavu.
/Vláda nechce kojenecké ústavy. Kde vezme náhradu?, Českolipský deník, 31.8.2011/

Příspěvky přitom tematizují xenofobii či rasismus pouze ojediněle. Bez tohoto kontextu ovšem příliš nedávají smysl. Je pravděpodobné, že novináři zde opět počítají s jistou poučeností auditoria, která umožňuje předpoklad nezájmu o romské děti uvádět jako samozřejmost.

[104] Naznačené obtíže nejsou zobrazovány primárně kvůli romským dětem, podobně jako při tematizování diskuse o rušení „zvláštních“ škol.

Podaří se najít pěstouny pro děti s postižením či Romy, kteří už nyní obtížně nacházejí náhradní rodinu?
Bude to těžké. Máme zkušenosti, že například starší romské děti často do rodin nechtějí. Chtějí zůstat v ústavech, líbí se jim tam.
/Znalec o rušení ústavů: Najít pěstouny pro Romy a postižené bude těžké, idnes.cz, 20.5., 2012/

Novináři, kteří zcela přebírají majoritní pohled, zprostředkovávají informace o životních podmínkách lidí v sociálně vyloučených lokalitách i mimo ně pouze nepřímo a zároveň pravděpodobně značně deformují obraz reality. Naznačují to i zpravodajské výstupy, kde je majoritní optika alespoň pozměněna a objevuje se širší (nový) kontext.

Miliardy, které mají pomáhat k odstraňování ghett, v nichž žijí Romové, se rozplývají na jiné účely. Jen z evropského projektu na zlepšení prostředí v problémových sídlištích by mělo právě do těchto ghett do roku 2013 přitéci 5,1 miliardy korun. Jenže jak upozornil Týden, za tyto peníze se zvelebují čtvrti, kde bydlí majoritní populace.
Nejchudším lidem tak peníze z evropských fondů příliš nepomáhají, napsal časopis. Na to, jak jsou peníze určené na zlepšení životních podmínek Romů využívány, se zaměřil v situaci, kdy se na Šluknovsku část většinové populace bouří proti Romům a stát musel do měst na severu poslat policejní posily, aby nepokoje utlumil.
/Na pomoc Romům má jít přes pět miliard, ale rozplývají se na jiné věci, idnes.cz, 12.9.2011/

Jednání o centru pro mladé Romy na Portyči dostalo po téměř dvou hodinách diskuze, během níž se střídali příznivci a odpůrci stavby, nečekanou zápletku.
K mikrofonu přišla Romka Erika Kuruová a podrobila zastupitele tvrdé kritice. …Upozornila ale i na to, že Romové nemají příliš velkou motivaci získat kvalitní vzdělání, protože si potom stejně hledají práci těžko. „Dokud nebudeme učit své děti, aby chodily do školy, nemá to smysl. A pokud nás nezaměstnáte, vyvolává to beznaděj, říkáme si, proč mít školu, když se nikam nedostaneme," vysvětlila svůj postoj Kuruová. Pak se vrátila k samotnému projektu komunitního centra.
„Pokud nebudu chtít, a já nechci, aby moje děti chodily jen mezi Romy, zaplatím jim kroužek v domě dětí nebo v družině. Chci, aby chodily i mezi bílé děti," řekla Kuruová a varovala před protiromskými náladami ve společnosti. „To, co tady děláte, je velký problém. Zacházejte s námi jako s ostatními. Když nás dáte na druhou stranu do komunitního centra, vytvoříte situaci, jako je ve Šluknově nebo v Novém

Boru. Doba, kdy po městě chodili skini a mlátili nám do oken, tu už byla. Chcete to snad znovu? Udělejte centrum pro všechny občany Písku," navrhla matka dvou dětí.

… K mikrofonu se naopak nedostal romský student Michal Mižigár, ve chvíli, kdy přišel na řadu, diskuze skončila. Jeho názor by možná poměr hlasů v zastupitelstvu změnil. Už dlouhou dobu totiž stavbu centra podporoval. „Mluvila v množném čísle, ale podle mě vyjadřovala jen svůj názor. Podle mě to bylo příliš ostré vyjádření," řekl Mižigár. S průběhem diskuze byl spokojen, i když některé věci ho překvapily. „Očekával jsem, že to bude lepší než v únoru v divadle a to se potvrdilo. Musel jsem se ale chvílemi smát názorům, že sídliště Portyč je vyloučená lokalita. Podle mě to tak není. Samozřejmě mezi většinou a Romy něco je, o tom víme všichni, ale že by to vypadalo jako v severních Čechách, to si opravdu nemyslím," dodal Mižigár.

/Vyvoláváte vlnu nenávisti, slyšeli zastupitelé, Písecký deník, 5.11.2011/

2.5.3. zaměstnanost, dluhy, půjčky lichva, akce proti násilí

Pro trojici tématických okruhů: zaměstnanost, dluhy, půjčky, lichva a akce proti násilí je typický menší zájem novinářů. Všechna tři témata se dotýkají spíše potíží Romů, než-li zobrazovaných problémů majority s romskou komunitou. A to i přes to, že příspěvky ve sledovaném období tematizují přímý vztah mezi „romskou" kriminalitou, nedostatečnou zaměstnaností Romů (výjimečněji diskriminaci na trhu práce), zadlužování sociálně slabých a napětím, které pak zneužívají extremisté. Vždy je to ale v souvislosti s obavami či potížemi majority. Pokud je majoritní optika potlačena (alespoň částečně), jak je tomu u těchto kategorií, atraktivita tématu pro novináře klesá.

Tématické okruhy dluhy, půjčky, lichva a akce proti násilí jsou silně rámovány obrazem „romské" kriminality[105] a udržují si vysokou míru stereotypu.

Tvrdě vůči neplatičům a problémovým lidem postupují v Mariánských Horách a Hulvákách. Když se třeba tento týden vyplácely sociální dávky, byl u toho i exekutor. „Domlouval" dlužníkům, aby zaplatili alespoň část svého dluhu. „Byl u toho sice nespokojený řev, ale nějaké dlužné peníze jsme

[105] Počet příspěvků je však výrazně nižší než u předchozích kategorií. Dluhy, půjčk, lichva (44) a akce proti násilí (88). Do tématického okruhu dluhy, půjčky, lichva byly zařazeny všechny příspěvky, ve kterých jako dominantní téma převažují dluhy, půjčky či lichva. Tématický okruh akce proti násilí obsahuje příspěvky, které tematizují především veřejné aktivity směřující proti rasismu.

*přece jen dostali," konstatovala starostka Mariánských Hor a Hulvák Liana Janáčková. „Jsem zodpovědná za majetek obce, nedá se nic dělat, musíme chránit slušné lidi," tvrdí Janáčková***.**
/Neplatíš - nebydlíš. Ostrava je pro nulovou toleranci, denik.cz, 26.10.2011/

Zejména tematický okruh akce proti násilí, jež je jakýmsi duchovním protipólem neonacistických veřejných vystoupení, přináší spíše ojedinělou reflexi aktuální situace v kontextu „romské kriminality" a radikálních akcí.

„Cítíme, že se nás majorita, zejména starší lidé, bojí. Nejsou rádi, že se sdružujeme. My bychom tu přitom jen rádi vytvořili snesitelnější atmosféru. Pracujeme na tom, výsledky snad všichni brzy uvidí," věří Horváth.
/Další mítink v rozbouřené Rotavě, teď ale romský, MF Dnes, 9.11.2011/

Pochody nespokojených lidí na Šluknovsku mohou vyústit v podobné činy, jako byl žhářský útok ve Vítkově, varuje nová iniciativa Nenávist není řešení. Upozorňuje, že kvůli napětí na severu Čech trpí především děti. Podle představitelů iniciativy situaci uklidní především dialog.
"Žháři z Vítkova se také účastnili podobných pochodů a když viděli souhlasné reakce, vzali spravedlnost do svých rukou. Varoval bych před podobným vývojem. Upozorňuji na zájem dětí, které by se mohly stát obětí útoků. Nenávist se tam stupňuje," řekl na brífinku iniciativy právník rodiny malé Natálky Markus Pape.
/Na Šluknovsku se může opakovat Vítkov, zastavme nenávist, žádá iniciativa, idnes.cz, 16.9.2011/

Odlišné (nové) souvislosti přináší do zpravodajství i téma zadlužení. Média se mu věnují samostatně pouze ojediněle. Přestože je tematizováno jinak v souvislosti s Romy, novináři jej běžně nedávají do širšího kontextu.

Dva noví policisté z Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, každý s platem třicet tisíc korun hrubého.
S nimi chce vláda vytáhnout do boje proti lichvářům, kteří vydělávají na špatné finanční situaci lidí v nejchudších lokalitách a romských ghettech.
Daniel Hůle z Člověka v tísni míní, že lichvářské gangy v romských komunitách jsou především důsledkem dlouho neřešené situace, do které se tam lidé dostali. Především v odlehlých oblastech,

jako jsou například severozápadní Čechy, je to navíc problém, který prorůstá i do místní správy a policie.

"Policie má někdy tendenci problémy v romských komunitách neřešit. Spoléhá se na to, že Romové si mezi sebou udělají pořádek sami," uvedl Daniel Hůle. "To je samozřejmě chyba, ale nedovedu si představit, jak to mohli řešit dva lidé z Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu.

…"Výrazně účinnější by bylo, umožnit nejchudším lidem ve složité finanční situaci, aby mohli získat úvěr legální cestou. Tím by se vymanili z nadvlády romských lichvářů," doporučuje Daniel Hůle.

/Vláda proti romské lichvě: Zaměstná dva nové policisty, aktualne.cz, 28.9.2011/

Na pomezí tematického okruhu dluhy, půjčky, lichva a zaměstnanost[106] jsou příspěvky, které si všímají hromadného odchodu Romů ze (nejen) Vsetína za prací do Anglie kvůli dluhům.

Téměř nulová šance na získání práce jako zdroje peněz na živobytí, narůstající dluhy na nájmech, mnohatisícové účty za elektřinu a na druhé straně vidina mnohem snadnějšího života při vycestování oživila v romské komunitě ve Vsetíně zájem o stěhování do Velké Británie.

„Odchod souvisí s tím, že město stanovilo pevné termíny splátek dluhů za nájmy, které jsou i podmínkou uzavírání dalších nájemních smluv. Rodiny, které odešly, si musely zajistit splácení i při své nepřítomnosti, aby se měly kam vrátit. Sami Romové uváděli, že jde o krátkodobý odchod na několik měsíců, kdy si chtějí vydělat na dluhy," uvedla místostarostka Vsetína Květoslava Othová (KDU-ČSL).

„Divíte se tomu? Vždyť tady práci nesehnali a neseženeme ji ani my. Když už někde práce je, jakmile se o ni hlásí Rom, tak ji nedostane," tvrdí 27letý František Žigo. Se ženou a třemi dětmi bydlí ve Vsetíně v kontejnerových domech, kam byli vystěhováni ještě za starostování Jiřího Čunka (KDU-ČSL).

/Romové si chtějí v Anglii vydělat na dluhy, Právo, 10.11.2011/

Přestože všechny výstupy zmiňují diskriminaci na trhu práce jako důvod odchodu Romů, novináři toto tvrzení nedávají do širších souvislostí a ve větší míře zůstávají záležitostí příspěvků, které se omezují na romskou emigraci. Míra ztotožnění s majoritní optikou zřejmě opět novinářům

[106] Do tematického okruhu zaměstnanost byly zařazeny všechny příspěvky, které jako hlavní téma měly problematiku zaměstnanosti jako takovou, včetně konkrétních projektů, příběhů zaměstnanců, zaměstnavatelů i nezaměstnaných.

nedovoluje téma diskriminace více rozvíjet a v určitém smyslu ani uchopit. Naopak je zde zřejmá tendence diskriminaci Romů zjednodušovat.

To, že Romové opouštějí Vsetín, rozčílilo předsedu Demokratické aliance Romů České republiky. „Hledají veškeré možnosti, aby se mohli postarat o své rodiny. Útěk do Anglie za prací je ale jen dočasné řešení," uvedl Petr Tulia, předseda Demokratické aliance Romů. I kdyby totiž lidé v zahraničí práci získali, po návratu do Česka se situace znovu bude opakovat. Opět práci nenajdou a budou bez peněz. „Je snadné odsuzovat Romy, že nepracují a pobírají sociální dávky, ale je nesnadné jim tuto práci zajistit," podotkl Tulia. O to by se měli podle něj snažit všichni, radnice, neziskové organizace, Romové i politici. „Dvacet let se situace nelepší, ale spíš vyhrocuje. Je nutné vytvořit takový systém podmínek, aby se firmám zaměstnávání Romů vyplácelo," uvedl Tulia.

…Pracovníci organizací, kteří s Romy spolupracují, jednoznačně odmítají, že by práce s místní komunitou měla nějaké vady. „Město pro podporu této komunity udělalo maximum. My nabízíme možnost výkonu veřejné služby, kde si lidé přivydělávají peníze navíc k sociálním dávkám," uvedl Tomáš Pifka, ředitel Vzdělávacího a komunitního centra Integra ve Vsetíně. „Máme občanskou poradnu, která se specializuje na oddlužení. Poskytujeme poradenství v oblasti práva a sociálních dávek," dodal.

Na práci s romskou komunitou se ve Vsetíně orientuje také diakonie, charita, místní romské organizace, terénní sociální služba pomáhá s administrativními záležitostmi. Všichni se ale shodují v jedné věci, při více než 13 procentní nezaměstnanosti, která ve Vsetíně je, se práce špatně hledá skoro každému.

/„Útěk Romů do Anglie nic neřeší", MF Dnes, 9.11.2011/

Nebojíme se skinů, ty jejich pochody jsou ohlášené, ale toho, že jednou vyjdou do ulic lidi v Přerově. Těch problémů už je tu dost," řekl čtyřicetiletý Rom z Husovy ulice, který si ale přál zůstat v anonymitě.

…„Pořád jsem sice ještě od sociálky nedostal příspěvek na bydlení, ale o to mi vůbec nejde. Chci v Anglii normálně pracovat jako každý člověk. Tady o šanci nezavadím, možnosti tu nejsou," pokrčil rameny.

…„Ne všichni seženou práci, jsou i tací, kteří se vrátí domů. Možnost vyzkoušet to někde jinde je ale přirozená potřeba každého člověka. Chápu to za situace, kdy to doma za moc nestojí," poznamenal. Podle něj je migrace přirozeným trendem romských rodin.

… Podle informací z Úřadu práce není za odchodem Romů to, že by byli nespokojeni s vyplácením sociálních dávek. Podobné sociální škrty vedly v minulých letech k velké migraci Romů ze Slovenska do Čech a na Moravu.
/Přerovští Romové balí kufry. Chtějí oslovit britskou královnu, Přerovský a hranický deník, 3.2.2012/

Tematický okruh zaměstnanost je na rozdíl od předchozích jen velmi málo zatížen obrazem „romské" kriminality. V příspěvcích zřetelně ustupuje negativní tón, téměř úplně mizí xenofobie a objevuje se širší kontext. Je to první kategorie, ve které převažují neutrální až pozitivní zmínky o Romech. Atraktivita tématu ale pro novináře není příliš velká.[107]

„Romové mají se sháněním práce obecně velké problémy. My se snažíme zaměstnávat dlouhodobě nejen naše obyvatele, ale třeba i další lidi evidované na Úřadu práce, kteří pocházejí například z vedlejší obce Polom nebo i z Hranic. Momentálně máme třiatřicet pracovníků, z toho je osmnáct Romů," uvedl starosta Bělotína Eduard Kavala. Podle jeho slov je tato aktivní spolupráce zároveň jedinou cestou, jak situaci mezi většinovými a minoritními občany řešit. Chce tak zároveň předejít podobným záležitostem, s nimiž se v současných týdnech potýkají například obyvatelé Šluknovska.
/Bělotín dal práci dalším dvanácti Romům, Přerovský a hranický deník, 19.10.2011/

Místo sociálních dávek jim nabídli regulérní zaměstnanecký poměr u Technických služeb. I když jim město ve spolupráci s úřadem práce vyplácí mzdu, ušetří. Pětadvacet Romů totiž zajistí menší úklidové, výkopové a bourací práce, které by jinak musela radnice objednávat za větší částku u externích firem. Město tak ročně ušetří skoro tři miliony korun. Podle starosty Vysokého Mýta Miloslava Souška se navíc snižuje ve městě sociální napětí.

Miloslav SOUŠEK, starosta Vysokého Mýta

Mezi těmi, kteří tady pracují, tak je velká část, která už předtím měla problémy s kriminalitou. Právě ale tím, že oni dostanou možnost se zařadit do nějaké společnosti a mají prostředky na to, aby mohli normálně žít, tím pádem to má důsledek právě na to sociální napětí, na kriminalitu, na všechno.

[107] Do tématického okruhu zaměstnanost bylo zařazeno 88 příspěvků.

Ve Vysokém Mýtě letos začali zaměstnávat Romy bez práce, ČRo Pardubice, 8.11.2011, Události regionu

Příspěvky neprolamují dominantní stereotyp informování o romské menšině, ale umožňují nastolovat téma v nových souvislostech. Stále je například zřejmá majoritní perspektiva (práce pro Romy má především uklidnit napětí). Novináři přispívají k upevnění stereotypu mimo jiné i tím, že ukazují pozitivně hodnocené příklady Romů jako výjimečné.

Na pracující Romy je pohlíženo v dnešní době jako na raritu. Pravdou je, že ani v Prachaticích nebývalo v minulých letech obvyklé, že by se tito obyvatelé města příliš často zapojovali do pracovních aktivit. Pavel Biháry je jedním z mála z této komunity, kterého mohou Prachatičtí vídat v ulicích města v oranžové vestě se smetákem, lopatou a popelnicí na kolečkách při úklidových pracích.
/Trojice Romů se při úklidu města osvědčila, denik.cz, 1.10.2011/

Chtějí Romové pracovat? Obávám se, že na tuhle otázku asi bude převažovat záporná odpověď. Ale existují názory opačné a dokonce jsou lidé, kteří se snaží dokázat opak. A to nikoliv od zeleného stolu, ale přímo v praktickém životě.
Mezi nimi i Miroslav Horváth, sám Rom, ale také zakladatel firmy Eko–ano. Ta si do vínku při svém založení dala právě zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných lidí a lidí s nízkou kvalifikací. Což jsou především Rómové.
/Sociální firma: Na Roma se prostě stále dívají skrz prsty, Kutnohorský deník, 17.9.2011/

2.5.4. diskriminace a rasismus (školství a neziskové organizace)

Příspěvky v tematických kategoriích školství a činnost neziskových organizací a sdružení[108] dodržují majoritní optiku natolik důsledně, že by se daly s jistou mírou nadsázky pojmenovat „o nich bez nich." Právě v těchto kategoriích se ovšem (nebo právě proto) otvírá cesta k tematizaci diskriminace Romů (zejména v příspěvcích z kategorie neziskové organizace).

[108] Do tematického okruhu školství byly zařazeny všechny příspěvky s hlavním tématem školství, včetně předškolní výchovy a volno časových aktivit organizovaných školou. Okruh činnost NO a sdružení zahrnuje všechny příspěvky, ve kterých dominantní úlohu hrají aktivity neziskových organizací a sdružení a jejich pracovníků/nic.

Sám má osobní i zprostředkovanou zkušenost s diskriminací. „Setkávám se s ní v různých formách. Jednou z nich je nepsaný zákaz vstupu do mnoha podniků, které by Romové chtěli navštěvovat," říká. S „čistou" formou diskriminace se setkal také. A nejen vůči svým klientům, i vůči sobě. „Jeden klient ztratil práci, neměl z čeho platit nájem, chtěli jsme na úřadě vyřídit příspěvek v hmotné nouzi. Jakmile ale úřednice viděla, že to je cikán, vyjela na něj," vzpomíná streetworker a dodává, že vzápětí byla podobně nepříjemná i na něj. To když se muže zastal. Teprve když úřednice zjistila, že Martin Kapitán zajišťuje sociální služby, její chování se změnilo. „Ale opravdu markantně."
/Moji klienti? To jsou hlavně romské děti, MF Dnes, 30.7.2011/

Na Slunci bydlí Romové v jednopokojových bytech i po osmi lidech za vysoké nájemné. Proč?

Negativní obraz Roma omezuje přístup k průměrným nájmům. Prostě si ho do nájmu nevezmete. Proto je pro něj přijatelnou variantou bydlení i na ubytovně, kde je nájemné vyšší - výrazně „tržní". Náklady ještě navyšují zvýšenou spotřebou energií ve špatně izolovaných domech. A tím, že bydlí mimo obec, i náklady na dopravu. I to je jeden z důvodů, proč je jich v bytech „mnoho". Aby dokázali nájemné a náklady na život dát dohromady. Ekonomicky řečeno, sdílejí své zdroje. Tedy finance, bydlení, energie, auto.

Otázkou zůstává, kdo koho za současné situace nezařazuje do společnosti?

Představte si kruh. Diskriminace vede k chudobě. Chudoba nutí spoléhat se na velké solidární rodinné sítě, které sdílejí své zdroje. Dlouhodobé společně sdílené vlastnictví však nese problémy. Každý jednotlivec se snaží po čase nedostatku upřednostnit, jakmile je to možné, své potřeby. Více ze společného prokouří, nakoupí pro sebe. Upřednostní mnohem menší výhodu před větší, ale časově vzdálenější. Také lze říci, že společné vlastnictví demotivuje lidi pracovat. Když pracujete, všichni vědí, že jste vydělal. O váš zisk se podělí všichni okolo. Budete proto také hledat aktivity, které přinášejí rychlý zisk, který se dá okamžitě využít. Z pohledu většinové společnosti, která je v jiné situaci, se zdá, že se chováte neefektivně, a vytváří si tak o vás negativní mínění. A to podporuje diskriminaci, která minimalizuje možnosti uplatnění. Kruh se opakuje.
/C. A. F. E. pomáhá Romům najít místo na jihlavském Slunci, MF Dnes, 10.9.2011/

Obě témata jsou současně jen velmi málo rámována obrazem „romské“ kriminality. Zároveň jsou pro novináře o něco více atraktivní, než-li ta předchozí. [109] I v těchto tematických okruzích je ale opět přítomna xenofobie, což poukazuje na zřetelné limity novinářů při zobrazování diskriminace Romů.

Kategorie školství názorně ilustruje paradoxní situaci, která ukazuje vysokou citlivost novinářů k problematice rasismu a xenofobie, pokud je lze jednoznačně propojit s pravicovými extremisty a zároveň absenci všímavosti k rasismu a xenofobii, pokud je nereprezentují radikálové. Ve sledovaném období jde především o kauzu úředníka Bátory na Ministerstvu školství a rušení praktických (zvláštních) škol či škol, do kterých chodí převážně romské děti. Setrvání politika z okruhu extrémní pravice na ministerstvu je novináři ukazováno v kontextu s jeho xenofobními postoji jako problém (a hojně medializováno).

Čeští středoškoláci se mají na co těšit. Ministr školství Josef Dobeš se totiž shlédl v Ladislavu Bátorovi, muži který nejen kandidoval za ultrapravicovou Národní stranu, ale sám vystupoval na přednáškách, které pořádali přední čeští neonacisté. Josef Dobeš (47) ho nyní povýšil a svého ekonomického poradce jmenuje ředitelem celého personálního odboru.
Muž s úzkými vazbami na neonacistickou scénu, tak bude dohlížet na to, kdo bude na ministerstvu školství pracovat. "Bude řešit další snižování počtu zaměstnanců a audit budov, které rezort využívá," řekl Dobeš Lidovým novinám.
/Dobeš: Příznivec neonacistů pohlídá školství, blesk.cz, 13.7.2011/

Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých dnes otevřeným dopisem vyzval premiéra Nečase, aby se zabýval skutečností, že na ministerstvu školství pracují lidé s extremistickými názory. Dopis, který podepsal předseda svazu Oldřich Stránský, konkrétně zmiňuje ředitele personálního odboru ministerstva Ladislava Bátoru. V dopise stojí, že podle dostupných informací se Bátora hlásí k antisemitismu a fašismu. A v minulosti se pohyboval mezi neonacisty, kteří popírají holocaust

[109] S jistým zjednodušením se více dotýkají majority: školství zejména v aktivitách úřadů a institucí, činnost neziskových organizací a sdružení zase jako možná prevence „nepatřičného“ jednání Romů.

a kandidoval za nacionalisty, znevažující oběti romského holocaustu. Bátora podle bývalých politických vězňů nesplňuje demokratické hodnoty.
/Otevřený dopis premiérovi proti Bátorově působení na ministerstvu školství, ČRo 6, 8.8.2011, Zprávy/

Argumenty politiků, učitelů či rodičů proti rušení praktických škol či škol s převahou romských žáků nejsou do kontextu s xenofobií dávány vůbec a jejich tvrzení či postoje nejsou zobrazovány ani jako problematické.

Tím, že se v běžných školkách, ale i školách povinně octnou romští žáci ze sociálně vyloučených lokalit, budou omezena práva ostatních dětí. Učitelé se jim nebudou moci například dostatečně věnovat. To si myslí Asociace speciálních pedagogů. Podle ní vláda schválila nedemokratický materiál, který destabilizuje systém vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a systém péče o ohrožené děti.
… Podobný názor má i lidovecký senátor Jiří Čunek. Právu řekl, že ochrana romské menšiny v Česku podle něj způsobila, že utlačovanou se stala většina.
/Poslat děti z ghett rovnou do školek? Doplatí na to ostatní, varují kantoři, novinky.cz, 25.10.2011/

Iva KUBANKOVÁ, redaktorka

Žáci ze sociálně slabších rodin přicházejí, ti ostatní odcházejí, nebo vůbec nepřijdou. Rodiče své děti raději vozí do jiných škol vzdálených i několik desítek kilometrů. Třídy v sociálně vyloučených lokalitách tak zejí prázdnotou.

Petra ŽIDKOVÁ, ředitelka ZŠ Kpt. Jasioka, Havířov - Prostřední Suchá

Vyklidíme kostel, vyklidíme školu, vyklidíme hospodu, čtvrť zůstane jejich. Prostě to se může stát.

obyvatelé Havířova

Romská komunita má jiné jakoby jiné sociální zázemí a asi bych chtěla, aby moje dcera byla ve škole, řekněme, s trošku rychlejšími dětmi.

obyvatelé Havířova

Nedala bych syna mezi Romy, bych nedala.

Iva KUBANKOVÁ, redaktorka

V roce 2002 měla ZŠ Kpt. Jasioka čtyři stovky žáků. Teď v lavicích sedí jen polovina. Podobné problémy mají i další školy.

/Do havířovských základních škol přichází k zápisům rok co rok méně dětí, ČT 1, 18.10.2011/

Po Strakonicích koluje dopis rodičů dětí z nové Základní školy Považská. Stěžují si v něm na to, že školu navštěvuje příliš romských dětí. Tato situace vznikla, když na okraj města začaly dojíždět děti, které dříve navštěvovaly školy v centru. Vedení školy Považská tvrdí, že informace mají za cíl školu poškodit.
/Rodiče si stěžují, že do nové školy ve Strakonicích chodí příliš Romů, idnes.cz, 31.1.2012/

Dualita, kdy na jednu stranu je rasismus tematizován ve spojení (pouze) s extrémní pravicí a na straně druhé „snížená schopnost" jej rozpoznat u dalších aktérů, má za následek nejen znatelnou přítomnost xenofobie ve zpravodajství o romské menšině, ale pravděpodobně také jisté „vyvinění" novinářů z tohoto stavu[110].

[110] Více viz kapitola 2.2. Extremismus

2.5.5. kultura a zveřejňování etnicity

Tématický okruh kulturní, sportovní a osvětová činnost[111] z dosavadních kategorií do určité míry vybočuje. Do značné míry je to dáno převažujícím neutrálním vyzněním příspěvků (a to paradoxně i kvůli zveřejňování etnicity). Většina z výstupů informuje a zve na kulturní či sportovní akci nebo popisuje její průběh.

Část areálu hradu Veveří nad Brněnskou přehradou se dnes až do 22. hodinu promění v živou expozici romské kultury. V tamním příhrádku se koná Romská sobota, setkání jednotlivců a institucí, které mají co do činění s vzájemnými vazbami Romů na majoritní společnost. Program představí romskou hudbu i tanec, zahraje například cimbálovka Horváthovci či kapela Raba Band, návštěvníci uvidí výšivky romské výtvarnice Markéty Šestákové a zpestřením má být nabídka tradičních romských pokrmů.
/Hrad Veveří dnes čeká Romská sobota, Lidové noviny, 6.8.2011/

Výstupy nemívají širší kontext, a pokud ano, obvykle nepřekračuje mantinely stereotypního zobrazení Romů ve zpravodajství (ať již stvrzením pozitivního či negativního stereotypu).

Účast v soutěži Československo má talent byla pro pětatřicetiletého Romana Kotlára z Týnce nad Sázavou jen další cenou hudební zkušeností. A to i přes fakt, že v druhém kole vypadl…Přestože se prý muzice aktivně věnuje teprve pět let,má na své kontě už celou řadu vystoupení. A to nejen na Benešovsku, ale po celé republice.
…I když Roman Kotlár pochází z romské rodiny, vymyká se veškerým mýtům o této národnostní menšině.
Pracuje, chodí elegantně oblečený, mluví čistou spisovnou češtinou. Když ho požádáte, aby řekl něco romsky, omluví se, že to už umí jen jeho maminka. Má pouze jedno dítě.

[111] Do tematického okruhu Kulturní, sportovní a osvětová činnost byly zařazeny všechny příspěvky, jejichž hlavním tématem byly kulturní, sportovní nebo osvětové (přednášky, besedy atd..) aktivity včetně letních táborů pro děti.

Říká se, že Rom má muziku v těle. Roman se jí chodil učit několik let do lidové školy umění, kam chce přihlásit i svého devítiletého syna. Nikdy nebyl trestaný, a první, co vás na něm při setkání zaujme, je jeho mladistvý vzhled a naprosto bílé zuby, kterému září z jeho stále rozesmátého obličeje.
/Romana zná teď celá republika, Benešovský deník, 3.11.2011/

Podstatná část příspěvků z této kategorie je publikována v létě, v době hudebních festivalů (a novinářské okurkové sezóny) a je spíše doménou regionálních titulů či regionálních redakcí celostátních médií. Zobrazovaní romští aktéři zde prochází vzhledem k dominantnímu obrazu romské komunity ve zpravodajství výrazně pozitivní metamorfózou.

Vůbec první premiéru měla soutěžní přehlídka tanců romských dětí do 18 let s názvem Rotahufest. …„Vítězem přehlídky, kterou sledovalo 350 diváků, se stal předlický Lion za provedení tradičního čardáše v romských krojích. Tanečnice byly úžasné," poznamenala jedna z porotkyň Ivana Horká z kulturního domu.
/Úžasné romské tanečnice excelovaly na Rotahufestu, Ústecký deník, 3.10.2011/

Tahákem sobotního večera pak bude Mário Bihári se svoji skupinou Bachtale Apsa. Jedna z nejlepších českých romských kapel současnosti zasvětí znojemské posluchače do temperamentní hudby Balkánu a východního Slovenska.
/Šramlfest přiveze kapelu Vltava i hudbu z Balkánu, MF dnes, 28.7.2011/

S množstvím informací o akcích, kterých se zúčastní Romové nebo je sami organizují, do příspěvků proniká i romština.

Název Kerekate – v kruhu odkazuje na hlavní myšlenku akce, setkání různých lidí prostřednictvím romské kultury. „Kereka – kolo či kruh jako symbol vozu, kterým Romové cestovali po Evropě, je také symbolem romské vlajky. Kruh znamená i společenství," řekla organizátorka Pavla Kohelová.
Kerekate smíchá balkán i rokenrol, Českobudějovický deník, 29.7.2011

Slovo Paramisa v romštině znamená vyprávění, balada, příběh, povídka, pohádka. A právě z několika příběhů složenou Cikánsko - gádžovskou polívku z líšeňského papiňáku nazvanou,,Paramisa -Chytrý hloupý Rom," předvedli členové brněnského Divadla Líšeň.
/Paramisa v Novém Jičíně, Novojičínský deník, 22.7.2011/

Neutrální (až pozitivní) vyznění příspěvků je dáno do velké míry tím, že zde zveřejňovaná etnicita ztrácí negativní konotace, neboť je používána funkčně. Informace o romské hudbě, historii, kuchyni, festivalu, přehlídce je informací o specifické vlastnosti (charakteru) dané události. Tím se značně odlišuje od většiny předchozích příspěvků, kde zveřejnění etnicity tuto informační funkci nemá a etnicita je uváděna z jiných důvodů.[112] Tematický okruh kulturní, sportovní a vzdělávací činnost je tak jedním z mála, kde zveřejňování etnicity ve zpravodajství má skutečné opodstatnění.

Shrnutí

Přes zdánlivou rozmanitost témat a velkému množství zpravodajských výstupů, příspěvky do značné míry pouze rozvíjí již naznačené tendence: využívání etnicity jako zpravodajské hodnoty, stereotypní rámování příspěvků obrazem „romské“ kriminality a (nově) zdůrazňování obav majority. A z toho vyplývající vyzdvihování hlediska bezpečnosti, důraz na represi, konstruování obrazu problematického soužití a netematizovaný rasismus, jehož nositeli jsou ve zpravodajství pro novináře pouze neonacisté. Zároveň jsou zpravodajské obsahy ve sledovaném období silně ovlivněny dopadem Šluknovských událostí a jejich mediálního obrazu, jež tyto tendence zřetelně posiluje. Podobně jako přijatelnost populistických a xenofobiích výroků a postojů ve zpravodajství.

Pro podobu mediálního obrazu Romů je navíc zcela určující majoritní perspektiva příspěvků, jež v mnoha ohledech brání možnému uchopení skutečných potíží romské komunity (například problém diskriminace). Naopak posiluje stereotypní vyznění jednotlivých výstupů. V tomto smyslu je symptomatické, že čtyři dominantní tématické kategorie (ze šestnácti) se primárně soustředí na zobrazení problémů většinové společnosti s romskou minoritou a obsáhnou více než polovinu všech analyzovaných příspěvků (kriminalita, policie - zajištění bezpečí, extremismus, bydlení – soužití)[113].

Negativní obraz Romů je v dalších tematických okruzích rozvíjen v zobrazení Romů jako příjemců sociálních dávek a jejich zvýhodňování na úkor majority. Současně ale s tím, jak v jednotlivých

[112] Viz kapitola 2.1. Kriminalita.
[113] 3031 příspěvků z celkových 6252.

tematických kategoriích klesá rámování příspěvků (romskou) kriminalitou,[114] se ve zpravodajství objevují více neutrální až pozitivní informace o romské menšině a především širší kontext, který novinářům umožňuje jistou dávku kritického odstupu od tématu. K neutrálnímu či pozitivnímu vyznění příspěvků přispívá i funkční zveřejňování etnicity, jež zřetelně ztrácí negativní konotace.

Zároveň ve zpravodajských výstupech citelně ubývá xenofobních názorů a postojů (neplatí to pro všechny tématické kategorie stejně). Míra ztotožnění se s majoritní optikou přetrvává, což ovšem znovu podporuje dělení společnost na majoritu (my) a minority (oni) a petrifikuje princip kolektivní odpovědnosti. Tomu odpovídá převažující přístup médií ke konstruování pozitivního stereotypu, jež systematicky ukazuje kladně hodnocené chování jednotlivých Romů jako výjimečné.[115]

Čím méně se ovšem téma dotýká přímo majority (čím méně je konstruováno jako obtěžující), tím menší pozornost médií připoutává, a to do určité míry bez ohledu na možnou negativitu tématu.

Kapitola třetí: Romové jako aktéři

Kromě schopnosti ovlivňovat veřejnou agendu je pro média typická i vysoká selektivnost nejen při výběru témat, ale i aktérů, kteří jsou v médiích zobrazováni nebo využíváni jako informační zdroje (získají možnost něco říct) – tj. v tomto případě získají do zpravodajství přístup.[116]

Novináři pod tlakem zpravodajských rutin podléhají tendenci využívat jen omezený počet již známých (osvědčených) zdrojů, zejména ty s určitou oficiální autoritou. Soustředí se především na elitní osoby (politici, státní a místní instituce, odborníci, zástupci velkých podniků), které mimo jiné dobře odpovídají mediálnímu požadavku na autoritu, produktivitu a spolehlivost. Příslušníci minorit podobně jako běžní občané takový přístup do zpravodajství obvykle nemívají.[117]

[114] Viz. tabulka Tematické kategorie a jejich rámování kriminalitou, str.20.
[115] Srov. Trampota, 2006: 98.
[116] Viz. Trampota, 2006:78
[117] Trampota, 2006.

Neznamená to ovšem, že nejsou ve zpravodajství jako aktéři vůbec přítomni, naopak. Ve sledovaném období zástupci romské komunity sice neměli přístup do zpravodajství tak častý jako politici (včetně starostů) nebo zástupci institucí. Na druhou stranu ze 6252 příspěvků byli Romové přímo či nepřímo citováni v plné třetině příspěvků (2060). Přesto na jejich podobu de facto neměli větší vliv.

aktér	přístup do zpravodajství[118]
zástupce instituce[119]	3315
občané	2453
policie	2245
Romové[120]	2060
starosta/ka	1946
politici[121]	1072
zástupce NO	694
jiný	598
celkem počet příspěvků	6252

Tabulka č.11:Jednotliví aktéři a přístup do zpravodajství

3.1.1. charakter přístupu Romů do zpravodajství

Zásadní rozdíl mezi elitními aktéry a těmi, kteří takto vnímáni nejsou, nemusí být v možnosti přístupu do zpravodajství (i když ta samozřejmě hraje velkou roli také), ale zejména v charakteru tohoto přístupu. Aktéři s „oficiální autoritou“ mají obvykle větší možnost definovat podstatu tématu a jeho vyznění než

[118] Jednotka z kategorie přístup do zpravodajství je definována jako přímá či nepřímá citace (např. „ Je to tak,“ řekl premiér na dnešní tiskové konferenci; nebo Podle premiéra Petra Nečase to tak je, jak uvedl na dnešním tiskové konferenci).
[119] Do této kategorie patří de facto všichni aktéři, kteří mluví na veřejnosti z titulu své funkce včetně expertů, zástupců církví, firem, majitelů domů atd..)
[120] Jako Romové jsou chápáni všichni, kteří jsou takto v příspěvcích označeni, bez ohledu na to zda jsou zástupci nějaké instituce, politici apod.
[121] Do kategorie politici patří všichni politici kromě starostů.

ostatní.[122] Způsob přístupu Romů do zpravodajství neztrácí svůj minoritní charakter a podtrhuje tak celkový obraz romské komunity v médiích.

Romové ve většině případů nejsou novináři vnímáni jako relevantní (ve smyslu elitní) aktéři. Tuto roli vedle politiků (zejména starostové), mají ve sledovaném období především zástupci úřadů a institucí, experti a vzhledem k převažujícímu obsahu příspěvků i policie. Nejčastěji jsou proto „promluvy" Romů v příspěvcích využívány jako ilustrace či slouží k dramatizaci již nastoleného obrazu a jen mimořádně získávají větší prostor.

Stejně jako v jiných městech regionu, také v Orlové se zapojili do projektu s názvem Úsvit. Jeho cílem bylo vytvořit jakýsi most mezi strážníky a Romy zejména v takzvaných vyloučených lokalitách. Do problematických lokalit začali ve spolupráci s městskou policií vyrážet romští terénní asistenti.
…Podle samotných romských asistentů je nejvíc problémů s neposlušnými dětmi. „Neustále přebíhají přes cestu a hlavně mimo přechod. Ohrožují samy sebe, ale i okolní provoz. Na zastávkách se chovají hlučně," řekl Belo Rusnák.
Jeho bratr Karol k tomu dodal: „Možná by pomohlo, kdyby tady v blízkosti měly nějaký dětský koutek. Děti se nudí a těžko jim vysvětlit, že pobíhání v těsné blízkosti vozovky či dokonce její přebíhání je opravdu nebezpečné."
Romští asistenti v Orlové řešili především neposedné děti
Podle ředitele městské policie šlo o dobrý mezičlánek mezi policií a romskou komunitou. Projekt sice na konci minulého roku skončil, nicméně se prý v současné době zpracovává podobný projekt, na který se shánějí peníze.
/Romští asistenti v Orlové řešili především neposedné děti, Karvinský deník, 26.7. 2011/

Někteří Romové mají z pochodu obavy. „Máme strach, že půjdou na nás, že jsme černí. Mám roční holčičku a raději zalezu domů a nebudu vycházet," řekla jedna z oslovených.
/Přívrženci DSSS chystají protestní pochod Rotavou, denik.cz, 21.9.2011/

[122] Způsobem prezentace, umístěním v příspěvku, řazením jednotlivých aktérů atd..Jedná se o koncept hierarchie přístupu viz Eldridge, 1995.

Z některých citací Romů se, v rámci potvrzování stereotypu, stávají ve zpravodajství dokonce spíše anekdoty.

Borůvky hrály ve výpovědích obžalovaných manželů hlavní roli. Byly prý důvodem, kvůli němuž sám otec široce rozvětvené rodiny do Velenic v letní sezoně denně jezdil, aby je nakoupil od místních sběraček a poté výhodně prodal u Třeboně.
Jejich prodejem si přivydělával 40 až 50 tisíc měsíčně, dalších 15 tisíc získával ve sběrně za staré železo. Na sociálních dávkách měsíčně dostal 7 100 korun.
"Když jste měl tolik peněz, proč jste bral podporu?" zajímal se soudce Ondřej Vítů. Čičák opáčil: "Abych uživil rodinu."
/Romové se zpovídají z kuplířství, prostitutky jim vydělaly miliony, idnes.cz. 16.8.2011/

Znalkyně uvedla, že na svých překladech odposlechů založených na 79 stránkách spisu trvá. „Je to přeloženo, jak to bylo řečeno," ujistila. Vysvětlila, že pokud třeba pro šumy některému slovu nerozuměla, v zápise to poznamenala. K dotazům řekla, že romština je její rodný jazyk, ale také jej vystudovala na vyšší a střední odborné škole sociálně právní v Praze včetně studia romských dialektů.
…Soud výhrady neměl, ale obžalovaní podle očekávání ano. Rastislav Lacko opět mínil, že „půlka je přeložena jinak", a jeho bratr dokonce závěrem požádal znalkyni, aby mu přeložila výraz, který uvedl. Předseda senátu ovšem takové „přezkušování" znalkyně nepovolil.
/Exkurz do romštiny u soudu, Českobudějovický deník, 18.2.2012/

Důležitou roli v získání přístupu do zpravodajství hrají zřejmě také souhlasné či stvrzující postoje Romů k názorům nebo očekáváním (perspektivě) majority. Jsou zobrazovány opět relativně často. Zdá se, že Romové, kteří stvrzují zobrazovaný stereotyp, mají o něco větší šanci být ve zpravodajství citováni.

„Velký problém vidím v tom, že jsou zde provozovány herny. Scházejí se tam hlavně mladí Romové a občas dělají problémy," připomíná Jiří Bartoš, který je jednatelem Občanského sdružení Džas dureder dživipnaha (Jdeme dál životem). Nedávno dokonce spoluinicioval petici proti tomu, aby město ubytovávalo v Polákových domech, což je jedna z broumovských sociálně vyloučených lokalit, další

nové Romy. Jak sám říká, je zásadně proti tomu, aby v Broumově získávali trvalé bydliště cizí Romové. Tento názor sdílí také velká část místních Romů.
„Nechceme tady žádný další přivandrovalce. Kradou v Penny Marketu, fetujou, dělaj bordel a nás pak s nimi házejí do jednoho pytle," rozčiluje se Láďa Kivak.
/Pořádný terénní pracovník dokáže víc, než posílená městská policie, Náchodský deník, 30.9.2011/

Roman PECH, moderátor

Okamžitě se musíte omluvit, děláte zbytečné problémy. Tak s takovou výzvou dnes za rodinou, jejichž člen napadl albrechtickou místostarostku, zamířil předseda romské hospodářské rady. Rodina se před ním ale zabarikádovala.

Jana ŠRÁMKOVÁ, redaktorka

Na místo po chvíli přijíždí auto plné dalších Romů. Jsou to lidé, kteří chtěli rodině domluvit. Útok na místostarostku značně odsuzují.

Miroslav TANCOŠ, předseda Romské hospodářské rady

Chceme zjistit danou situaci, proč ta příčina k tomu došlo, k tomu fyzickýmu napadení, jo. Chceme, aby se prostě veřejně omluvili paní místostarostce a jejímu manželovi. Tam půjdu a zaťukám, mu něco romsky řeknu a uvidíme, jak to dopadne, no.
Roma, roma. Tady Miroslav Tancoš s úřadem. Já s vámi chci mluvit jako Rom s Romem. Děláte si akorát zbytečně problémy. Jako není s nima řeč, jo.

Jana ŠRÁMKOVÁ, redaktorka

Také oni slyšeli nakonec jen nadávky v romštině. Údajný útočník sice bydlí v Plavech, jak se nám ale podařilo zjistit, dnes do Albrechtic přijel a spolu s ostatními se v bytě zabarikádoval.

Jana ŠRÁMKOVÁ, redaktorka

Celý konflikt vznikl kvůli psychicky nemocné jednačtyřicetileté romské ženě, která prý rodinu za těmito dveřmi tyranizovala.

Jaroslav ZEMAN, starosta Albrechtic v Jizerských horách

Oni se jí zřekli jako opatrovnictví, nechtěli jí do své péče. Takže ze zákona to spadlo na obec.

Jana ŠRÁMKOVÁ, redaktorka

Obec v roli opatrovníka proto rozhodovala o penězích nesvéprávné ženy. Jenže to se členům rodiny nelíbilo. O ženu se starat nechtěli. Chtěli ale její peníze, proto nakonec přišel útočník za místostarostkou a zbil ji.

Jaroslav ZEMAN, starosta Albrechtic v Jizerských horách

Jestli nás budou cikáni mlátit podle své libosti, jestli vůbec máme vykonávat ty úkoly, který máme od státu a stát se nás zastane nebo nás nechá na pospas tady takovýmhle násilníkům.

Miroslav TANCOŠ, předseda Romské hospodářské rady

Je to veřejný činitel a to se nesmí fyzicky napadnout činitele obce, města, kohokoliv, jo.
Útoky na státní úředníky, TV Prima, 17.11.2011, Krimi plus

Změna tónu je zřejmá především v okamžiku, kdy novináři představují jednotlivce z romské komunity v pozitivním světle, ale ani tehdy to nebývají Romové, kteří nastolují téma.
Zároveň platí, že čím více příslušníci romské komunity elitní postavení pro novináře mají (jsou vnímáni médii jako autorita[123]), tím spíše přístup do zpravodajství získají, respektive o něco lehčeji překonávají „minoritní handicap“.

[123] Zástupci institucí, sdružení, neziskových organizací, politici.

Na sjezdu vytvoří elita Romů organizaci, která je bude zastupovat při jednání s vládou. Ta zrovna včera vyslechla truchlivou zprávu o této menšině

…

Předseda Společenství Romů na Moravě Karel Holomek už politikům nevěří, proto také před pár měsíci rezignoval na funkci člena Rady vlády pro záležitosti romské komunity. „Máme morálně devastované politiky, kteří nám nejsou schopni naslouchat. Paní Šimůnková je jen poslušná úřednice. Vítám proto konferenci i plány na založení strany, přestože jsem i v tomto směru střízlivý. Různých snah ze strany Romů jsem už také zažil hodně a z málokteré se něco vytříbilo," trpce podotýká Holomek.

Organizátoři sjezdu chtějí upozornit, že nepřizpůsobiví lidé jsou jen malou částí romské populace. Do Brna pozvali kolem 150 Romů ze všech krajů. Budou to jednak aktivisté a jednak vzdělaní Romové, kteří pracují v různých významných pozicích.

Chtějí se domluvit na vzniku celostátní romské organizace, která by je zastupovala v jednání s vládou. „Jednoduše chceme vzít situaci víc do vlastních rukou. Oslovili jsme i premiéra Nečase, účast přislíbil třeba policejní prezident Petr Lessy," popisuje člen přípravného výboru Stanislav Daniel. Do Brna dorazí také vládní zmocněnkyně pro lidská práva. „Mám zatím trošku rozporuplné informace o tom, co se tam bude dít, ale uvidím na místě," říká Šimůnková.

.. „Je dobře, že jsme konečně procitli a uvědomili si, že vztahy s majoritou jsou na ostří nože. Šluknov byl tou poslední rozbuškou. Máme už vymyšlený i pěkný název strany, ale zatím ho neprozradíme. Dopracováváme stanovy a sbíráme podpisy, abychom se mohli zaregistrovat. Klíčovým bodem našeho programu bude prosazování rovných příležitostí," popsal předseda Výboru pro odškodňování romského holocaustu v Česku Čeněk Růžička.

/Romové: Je čas zvolit si lídry, MF Dnes, 13.10.2011/

Podobné typy „promluv" Romů ve zpravodajství jsou však spíše ojedinělé. Jsou ale jedny z mála, které skutečně ovlivňují vyznění příspěvků a pomáhají potlačit převažující majoritní perspektivu. Sekundárně se tím otvírá prostor pro možné „zcivilnění[124]" konstruovaného obrazu romské komunity v médiích.

[124] Tj. více neutrálních a méně negativních zpráv.

Závěr

Ve sledovaném období[125] je možné vystopovat dvě protichůdné tendence. První je dominantní (převažující) a nastoluje silně negativní stereotyp obrazu romské komunity. Druhá je výrazně slabší, ale podstatná. Především proto, že k nastolenému stereotypu otvírá jistou alternativu, i když s převažujícím zobrazením spíše koexistuje, než-li jej nabourává.

Dominantní obraz romské menšiny se ve zpravodajství opírá především o mediální konstrukci „romské" kriminality a tematizování obav majority z Romů (více jak polovina (61,9%) z 6252 zpráv o Romech ve sledovaném období byla spojena s kriminalitou) Jedním z citelných následků jsou nárokované (a v příspěvcích zobrazované) požadavky na zajištění bezpečí, důraz na represi, konstruování obrazu problematického soužití a možná relativizace společenské nebezpečnosti neonacistů.

Zásadní vliv na převažující negativní tendenci v informování o romské menšině **má především nadužívání etnicity**. Část příspěvků obsažených v této analýze by bez jejího zveřejňování (zejména tematický okruh kriminalita, částečně bydlení - soužití, policie - zajištění bezpečí) pravděpodobně nikdy nevznikla nebo by byla konstruována odlišně.

Etnicita není neutrální pojem a kvůli silnému rámování příspěvků obrazem „romské" kriminality s sebou označení Rom/Romové přináší do zpravodajství zřetelně negativní konotace, jež nemají žádné opodstatnění. Ve svých důsledcích tak mohou média i přispívat k podněcování rasové nesnášenlivosti. Smysluplné využití etnicity v médiích nastává v situacích, kdy plní informační funkci – především označuje specifickou povahu události.[126] Mnozí novináři si tohoto rozdílu často nejsou vědomi.

[125] V rámci této studie bylo analyzováno přes šest tisíc zpravodajských příspěvků (6252), které byly zveřejněny v období od 1.7.2011 do 31.5.2012 v devatenácti periodikách (deníky, internetové servery, televize a rádia) a týkaly se romské menšiny.
[126] Zjednodušeně řečeno označení romská polévka nebo romský festival zřetelně charakterizuje vlastnost určité polévkyči festivalu. Na kriminalitě nebo nepříjemných sousedech, však nic romského není- romská vlastnost není krást neb být nepříjemným sousedem. Více viz. kapitola 2.5.5. kultura a zveřejňování etnicity.

Minority zůstávají menšinami i ve zpravodajství. Média se obvykle plně ztotožňují s hlediskem většinové společnost, jež zobrazuje příslušníky minority až v okamžiku, kdy způsobují problém (pro majoritu), ohrožují ji (její hodnoty a cíle) či způsobí skandál (senzaci).[127]

Pro podobu konstruovaného obrazu Romů je majoritní perspektiva příspěvků zcela určující. V mnoha ohledech dokonce brání možnému uchopení skutečných potíží romské komunity (například problém diskriminace). Naopak posiluje stereotypní vyznění jednotlivých výstupů.
Romové nejsou chápáni jako relevantní partneři ani ohledně přístupu do zpravodajství. V roli „autority" ale dokáží majoritní optiku narušit.

Ve většině příspěvků je zřetelná **malá distance novinářů od politiků** (zejména starostové jsou chápáni obvykle jako relevantní zdroj informací bez ohledu na jejich politické ambice). Sledovaná média také vykazovala **sníženou citlivost k rasistickým výrokům a postojům** ve zpravodajství, pokud je nebylo možné připsat pravicovému extremismu.[128] Tato tolerance jde ve zpravodajství tak daleko, že se dá hovořit o akceptaci xenofobie napříč českými médii.

Masová média nejsou obecně příliš schopna zachycovat dlouhodobé procesy ve společnosti.[129] Referování o komplikované a nejednoznačné realitě romské komunity navíc ztěžuje **malá atraktivita tématu pro mainstreamová média** (ve sledovém období převažuje regionální zpravodajství)[130]. Dominantní stereotyp podporuje nejen přirozená inklinace novinářů k vysoké shodě obsahu,[131] ale i **rozsáhlé přebírání agenturního zpravodajství** při informování o romské menšině (podíl převzatého zpravodajství z agentury ČTK tvořil v článcích sledovaných ve výzkumu téměř 20 procent, ve skutečnosti může být až dvojnásobný).

Je možné, že převládající stereotyp ve zpravodajství konvenuje s představami a očekáváním samotných novinářů, a i proto je těžké jej narušit.[132] , Přesto, jak již bylo řečeno, existuje ve zpravodajství i protikladná, i když výrazně slabší tendence.

---

[127] Van Dijk, 1987
[128] Do zpravodajství se xenofobie a populismus dostávají velmi často skrze nekomentovaná a nerozporovaná tvrzení politiků.
[129] Kunczik, 1995
[130] Je zřejmé, že někteří novináři nejsou schopni se v problematice příliš orientovat.
[131] Vzhledem ke vztahu ke zpravodajským hodnotám. Viz Kunczik, 1995
[132] Viz smyšlené zprávy str. 106

Současně s tím, jak v jednotlivých tematických kategoriích klesá rámování příspěvků (romskou) kriminalitou, se ve zpravodajství objevují více neutrální až pozitivní informace o romské komunitě a především širší kontext, který novinářům umožňuje jistou dávku kritického odstupu od tématu.

Posílením této protikladné tendence ve zpravodajství (k čemuž má ambice i tato analýza), nezmizí stereotypní zobrazení Romů v médiích, může se však stát reálnou a pro kvalitu vzájemného soužití jistě i nutnou protiváhou.

Doporučení

Na základě výsledků této analýzy a dosavadních jednání se šéfredaktory ústředních médií si dovolujeme navrhnout některé zásady, které přispějí k objektivnějšímu informování o Romech a dalších menšinách ve společnosti:

- nepoužívat etnicitu, pokud nemá ve zprávě objektivní význam. Etnicita není neutrální pojem. Festival může být romský, kriminalita nikoliv,

- nenastolovat témata romské kriminality, informovat o kriminalitě důsledně bez ohledu na etnicitu pachatele, ale s ohledem na její závažnost a relevanci k tomu, aby se stala mediální zprávou,

- psát o Romech v souvislostech, v kontextu situace, ve které se ten který jednotlivý člověk nachází

- nepaušalizovat zprávy o jednotlivcích na Romy či jiné menšiny obecně,

- používat různá témata, události, ve kterých se Romové (i další menšiny) v médiích objevují. Nezůstávat u zobrazování stále stejného (a úzkého) okruhu témat,

- nepřebírat automaticky příspěvky o menšinách pouze z agenturního zpravodajství,

- používat jako zdroj příslušníky menšin, nenechat za ně mluvit policii, starosty, sociální pracovníky nebo jiné zástupce,

- dávat pozor na citování politiků a občanů se sklonem k populismu a xenofobním tvrzením, nenechávat bez komentáře rasistická a xenofobní prohlášení, neposkytovat prostor názorům, které objektivně hanobí lidi kvůli rase, náboženství a přesvědčení

- zachovat si v každé situaci kritický odstup od událostí

- oprostit se od polarizujícího pohledu MY vs. ONI, tedy většinová společnost vs. menšiny a nekonstruovat zprávy z pohledu většiny na menšinu, ale naopak rovnocenně pohledem všech jejích aktérů

Agentura
pro sociální začleňování

Analýza mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012

Zpracovatel: Martina Křížková
Zadavatel: Agentura pro sociální začleňování
Editoři: Václav Zeman, Martin Šimáček
Praha, duben 2013

www.socialni-zaclenovani.cz